

منتدی إقرأ الثقافی

للكتب | الصور | موسی - فارسی |

www.iqra.ahlamontada.com

حەمەى قەرەج هەتە پەچەى

لە شەروى وە بۆ سۆگمۆلم

چەقە لا پەردەىەك لە پەردەىەىەكەم

لە شەرشى شەردا

پەردەى دۆووم

حکومەتی هەرێمی کوردستان

وەزارەتی روشنبیری

بەرپێوەبەرێتی گشتیی چاپ و بلاوکردنەوە

زنڤیره (٢٦٧)

حەممەدی فەرەج هەڵە بجەیی

چەند لا پەرەییەکی یادگارەکانم

لەشەرووی وە بۆ ستۆکھۆلم

بەرگی دوویم

لە شۆرشێ نویدا

لەشەنرۆی وە بۆ ستۆکھۆلم

- * بابەت: بیرەمەری
- * جەمەتی فەرەجی هەلە بجەیی
- * پێداچوونە وەو بەرگ و مۆنتاژ: فوناد عەبدولرەحمان
- * سەرپەرشتیاری چاپ: سەلام فاتح
- * چاپ: چاپخانە ی راز
- * تیراژ: ۱۰۰۰ دانە
- * ژمارە ی سپاردن (۶۲۹) ی سالی ۲۰۰۴ ی وەزارەتی رۆشنەبیری پێداو
- * سايیتی وەزارەتی رۆشنەبیری: www.roshnbiri.org

له شندوی وه بو ستو کولم

حه مه ی فه ره ج

ناوەرۆكى بەرگى دووہم

بابەت

لاپەرە

سەرەتايەك

۹

بەشى يەكەم

پاش ھەرس

۱۷

بەشداريکردنم لە شۆرشی نویدا

۲۰

زیندانییم لە ئەمنی سلیمانی

۲۷

چوونەوہم بۆ شاخ

۳۸

شەری پارتیزانیی شۆرشی نویدا

۴۰

برینداربوونی عەبدولرەحمان

۴۳

نامەکانم بۆ خەمەى حاجى مەحمود

۴۷

گفتوگۆ لەگەڵ حکومەتدا

۵۴

برپینەوہى قاچم

۶۰

چوونم بۆ سوید

۶۹

شەھیدبوونی عەبدولرەحمان

۷۰

- ۸۰ قاچىكى دەستکرد
- ۸۲ سەردانەم بۆ كوردستان
- ۸۵ چوونى خۆم و خىزانە كەم بۆ ئىران
- ۸۷ گەرانە وەم بۆ سويد
- ۹۱ خاپووركردنى گەپرەكى كانىي ئاشقان
- ۹۵ كىمىابارانى ھەلەبجە
- ۱۰۲ راپەرىن و ئازادكردنى كوردستان
- ۱۱۰ گەرانە وەم بۆ كوردستانى ئازاد
- ۱۱۳ دەللىن (حەمە) باوكى كوشتووين

بەشى دوووم

- ۱۱۷ شەھىد
- ۱۱۸ ژياننامەى شەھىد عەبدولرەحمان
- ۱۲۵ ۳۳ بەھار
- ۱۲۲ داستانى ھەلۆى پىرەمەگرون

بەشی سییەم

ناوەی ھەندئ لەو کەسانەى ھەمیشە لە بیرە و مریمدا دەمیننەو ۵ ۱۴۸

بەشی چوارەم

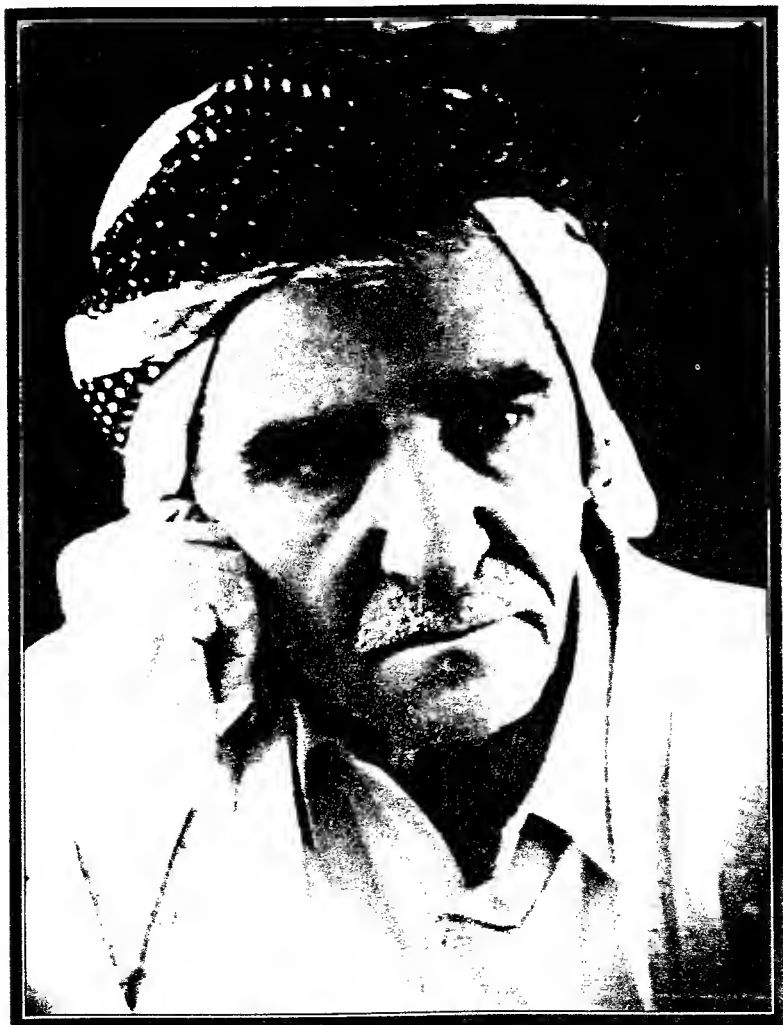
۲۳۲

گلەیی و رەخنە

بەشی پینجەم

۲۴۴

کۆتانی

سەرەتايەك

خەمەنى فەرەج ھەلەبجەيى

ھاوکاتى يادى دامەزراندنى (ى.ن.ك)

سليمانى / ۱ ى حوزميرانى سالى ۲۰۰۲

بۆچى مرقۇ شۆرش دەكا؟ بۆچى ئەم ھەلۆيستە و مردەگرى؟ بۆچى دژ
بەو داکەوتەى تييداىە بەرەنگار دەبیتەو دەو داکۆكى دەكاو ريگای
قورسو پپ مەينەتو ناپرەحتەى خەبات ھەلدەبژيړى؟ خەباتى، گە
رەنگە قوربانىيەكى ھەرە گەورەو سەرمايەيەكى يەكجار مەزنى
دەروونى و گیانى و مرقى بويٹ، جگە لەمەش، رەنگە خاك و ولات و
نيشتمانى بکاتە ويرانەو سوتماک.

ديارە پاساوى داکەوتانە بۆ بەرپاگردنى خەباتو بەرخۆدانىكى لەم
شيۆدەيە پەيوەستە بەرادەى نەگريسى و خوینمژى و پلانگيړيى ئەو
دوژمنە داگیرکەرە سەرسەختە، گە چارەنووسى گەلى بەو ئاقارەدا
دەباو سەرەنجاميش لەگەلیدا دەکەويٹە شەرو مەملانئىيەكى
دوورخايەن و پپرەلديرەو.

ئیمەيش وەکو گەلى کورد، لە خاك و نيشتمانى خۆماندا بەشى گەورەو
پپ مەرگەساتيمان لەم داکەوتە بەرکەوت. ئیمەى کورد نەك تەنها

دوژمنى، بەلگە زىياد لە دوژمنىك و بگرە لە پشتى دوژمنەكانىشمانەو
دوژمنانى تىرىش بوون لەپىناو بەرژەودىندىيە تايبەتتەكانى خۇيان زۆر
جار ئىمەى مىللەتى بەشخوراوى بى پىشتو پەنپان رووبەرپووى
چارەنووسىكى زۆرتىرسناك و مرقۇ كۆژران كىردۆتەو.

كورد لە داكەوتى خەباتى رزگارپىخووزىيدا زۆر لەمىژە رووبەرپووى
مەحەل بۆتەو؛ مەحەل، كە ھەمىشە وىستى ئەو داگىرگەرەنە بوو. لە
ماوئى سەد سالى رابردوودا كوردستانى ئىمەپان كىردە گۆرەپانى شەرو
رووبەرپوونەوئى خويىناوى بەردەوام.

من وەكو رۆلەپەكى ئەم گەلە، ھەر لە سەردەتاي شۆرشى ئەيلولى
١٩٦١هە، بووم بە پىشمەرگە تا ھەرمى ئەو شۆرشە لە سالى ١٩٧٥،
پاشانىش لە شۆرشى نوپى گەلەكەماندا، ھەر پاش ئەوئى لە سالى ١٩٨٢
لە زىندان ئازاد كىرام، پەيوەندىم بە شۆرشى چەكدارىيەو كىردەو لە
شاخ. ھەلبەت، ئەو ماوانەى لەنىو شارىشدا بووم، بەردەوام بە نەپتى
كارى خەباتم كىردەو.

پەكەم خانوو، كە لە ھەلەبجەدا لەلاپەن رۆژىمى بەعسى كۆنەو
سووتىنرا، لە سالى (١٩٦٢) بوو، لە گەردەكى پىر محمد، خانووى ئىمە
بوو. دواى ئەوئى كە تالانىانكرد سووتانىان. ھەروەھا ھەرچى دوكان و
مال و ئۆتۆمبىل و گەراج و سەروەت و سامانمان ھەبوو ھى خۆم و برام و
خزمەكانىشم بەھۆى ئەوئى، كە من پىشمەرگە بووم ھەموويان ئى

داگیرکردین و بهتالان بردیان. مال و منالِم هه موویان بیبهری کران له خویندن و خوشگوزمرانی و له زیدی خۆمان دهر به دهر کراین. ئەگەر به سەردانی ش بھاتی نایه ته وه بۆ لای کەس و کارمان، دهبوایه به شیوهیهکی نهینی بوایه. هەر ساله و به کوله مەرگی له شوینی ژیاوین. ئەو ماوهیه، کە له (تهویلە) بووین، سالی ۱۹۶۳ رۆژانه مال و منداڵمان دهچوو و نیو ئەشکه و تهکانی تهویلە له ترسی بۆردومانی فرۆکه و تۆپ. ههروهها له شوینهکانی تریش ههروا ژیاومان دهر دهسەر.

به راستی شاهیدی نهوه دهم، نهو دلیرییهی له پېشمهرگهی کورد دیومه و نهوهی له توانای پېشمهرگه و گادیرمکانیدا بووه، نهو خهباته ی نهوان کردوو یانه، به هیچ له شکرکی دنیا نه گراوه؛ پېشمهرگه یه کی بێ پشت و پهناو بێ نهوهی دمو له تی پشتگیریمان بکا، بێ نهوهی له هیچ لایه که وه یارمه تی بدریین، سه ره مرای نهو مهش حکومه ته بیر ته سه کهانی تورکیا و سوریا هه رده م دوژمنایه تی یان کردووین، جگه له هیزه شو فینی و زه به لاح و عه سه که ره تاره که ی عیراقیش، ئیمه ی پېشمهرگه ی کورد له کوردستاندا کو لی خه باتمان نه داوه و سلّمان له ئاگرو بارووت و فسفو رو چه کی ناپا له و کیمیاوی و کو مه لکوژی نه کردو ته وه تا به م ئازادی به گه یشتین.

ئەو دۆڭمانەنەن، ھەرچەند بەردەوام لەنيو خۇياندا لەسەر لەنيو بىردىن سىرپىنە ھەي مۆڭك شۇناس مېژوۋى نەتە ھەي مېمان كۆك

تەبابوون، بەلام بە ناچارى، بۇ سوودو بەرژەومندىيى تاكانەى خۇيانىش
 جاربەجار يارمەتییەکیان پىشکەش کردووين، ئىمەش قەبولمان بوودە،
 چونکە بارى جوگرافىيى ولاتەکەى ئىمە واکەوتوودە، ئەوانەى
 دراوسىمانن ھاو بەرژەومندىيمان نین، ئەوان بەشى، یان پارچەپەك لە
 جەستەى کوردیان تىدايەو نایانەوئ کورد بە هیچ ببین، نایانەوئ
 کورد دەسلەلات و قەوالەى خۆى ھەبى. ئەگەر ناکۆکییەکی ناوخۆیشیان
 ھەبووبى، ئەوا بە ئىمە چارەسەریان کردوودە .

لە ماودى ئەو چەندسالەى رابردوودا، ئىمە توانیومانە لەگەل حکومەتە
 پەك لەدواى پەكەکان و لە نیوئەندى ھاوکیشەو سیاسەتى
 رەگەزپەرستانەو شۆفینىیانەى ئەم حکومەتانەدا بژین و بەرگرى
 قارەمانانە لە بوون و گەرامەت و نامووس و موقەدەساتمان بکەین.
 لەگەل ئەو ھەموو سەختى و تالییەدا، زۆربەى زۆرى دىھاتەکانى
 کوردستانمان بەدەستەو بوودە ئەنجومەن و دادگا و ئىدارەمان تىدا
 داناون و زۆربەى شەوہکانىش شارە گەورەکانىشمان بەدەستەو بوودە
 چىمان وىستى بەرامبەر پیاوخراپان لە شارە گەورەکاندا کردوومانە.

ھەلەبەت بۇ جىھانمان سەلاند، کە ئىمە مىللەتیکىن داواى نازادى و
 رزگارى دەکەین و دژى شەرو کوشتن و داگیرکردن و تیرۆرىن، دژى ھەموو
 ستەم و نەرىتیکى شەرانگىزى و ئازاومیەکىن، ھەمووکاتىش لەگەل
 ئاشتى داین و خوازىارى سیستىمى فیدرالى و کۆمەلى مەدەنى و

دیموکراسی و بەدیھینانی مافە سروشتی و شەریەکانی گەلەکەمانین، ھەروەك خوازیارین، ھەر کەسێ پارێزراوی و میللەتەکەشمان خۆشگوزمران و سەربەرز بژی و دوربێ لە کوشتن و گرتن و ھەر ستەمیکی سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئەخلاقی، ئەمەیش لە چوارچێوەی عێراقیکی دیموکرات و فیدراڵدا.

ئێمە ی گەلی کورد میللەتیکی شارستانی و ھەزمان لە شارستانیەت و لە پیشکەوتن کردوووە دژ بە ھەموو زوڵم و ستەم و نادادپەرەرییەك وەستاوینەتەووە. ئێمە ١١ ساڵ پترە حکومرانی کوردستان دەکەین، دەمانەوئ لەم نیشتمانەدا بە ئاسودەیی بژین. ھەرچیەکیشمان لەگەڵ بەرامبەرەکانماندا کردبێ، بۆ بەرگریکردن بوو لە خۆمان و لە خاکی پێرۆزی کوردستان. ئێمە وەکو گەلیکی بەشخورا و دەمانەوئ مافەکانمان لە چوارچێوەی عێراقیکی دیموکراتی و فیدراڵدا ھەراھەم بێ و ھوکی ولاتەکە ی خۆمان بکەین. ئێمە داوای ولاتیکی دیموکراتی دەکەین، باومرمان بە دیموکراتیەت ھەیە، چونکە ئەگەر دیموکراتیەت ھەبوو، مافی ھەموو لایەك پارێزراو. ئەگەر دیموکراتیەت ھەبوو، کەس زوڵم لە کەس ناکا.

جا لەبەر ئەوە، ئێمە باومرمان بەم رێبازە ھەیە و شۆرمان بۆ ئەوە کردوو، کە دیموکراسی وەك رێباز و سیستمی سەردەم بێتە گایەووە

ئىمەي كوردىش له چەسپاندنى دىموكراتىدا مافە نەتەوايەتتەكانمان پارىزراوبى.

پىيوستە ھەموومان رۆژە رەشەكان بېئىننەۋە بەرچاۋى خۇمان، كە ئىمە چۆن ئەو شۆرەشەمان كىردەۋ چۆن دروستبۈۋ چەندىش كەتۈۋە لەسەرمان؟ لەم پىناۋەدا بە ھەزاران گوندو شارو شارۆچكە ويران بوون، بىجگە لەۋەى، كە زياتر لە يەك مىليۇن مەۋقى كورد بوونە قوربانى و سووتەمەنى شۆرش.

ئىمە كە دەستمان بە كارى سىياسى و پىشمەرگايەتى كرد، بۇ ئەۋە بوو بتوانىن خىزمەتى مىللەتەكەمان بىكەين، ھەرۋەھا بۇ ئەۋەى لە رووى ئابوورى و كۆمەلەيەتى و سىياسىيەۋە چارەسەرى كىشەۋ گىرەتەكانى مىللەتەكەمان بىكەين. ھەرچەندە پاش خەباتىكى دوورو دىژو ھەزاران شەھىد، ئەمىرۆ مىللەتى كوردو خەباتى بزافى رىزگارىخۋازى و دۆزە رەۋاكەى پىي ناۋەتە قۇناغىكى نوپۈۋە بە جىھاندا ناسراۋە، كەۋا مىللەتتىكى زولملىكراۋو بەش خوراۋە ھەموو مافە نەتەۋەيى و كلتورى و زمانى و مىژۋىيەكانى لى زەۋەتكرارە.

ئىمە توانىومانە بەۋ بىرە توانا كەمەى ھەمان بوۋە، لە ماۋەى ۴۰ سالدا بەربەرەكانى ھەموۋلايەك بىكەين و ناۋچەكانىشمان تا رادىيەك بىپارىزىن. بەلام لە سالى ۱۹۸۸دە، كە سەددام بوو بە سەرۋكى عىراق كار گەشتە ئەۋەى حكومەتى بەعس بە چەكى كىمىياۋى لە زۆربەى

زۆرى شوپنەگانى گوردستان بىدا، بەتايىبەتى شارى ھەلەبجەى، كە گەورەترىن شارۆچكەى عىراق بوو ھە رووى جوگرافى و ژمارەى دانىشتوانەو ھ. ئەم خەلگە بى تاوانە ھە پرۆسەىيەكى جىنۆسايددا بە سەرو مائەو ەتياچوون و زياتر ھە (۵) ھەزار كەسىان ئى شەھىد بوو. ھەروەھا (۱۰) ھەزارىش شەل و كوئىرو كەم ئەندام و ئەوانى ترىش دەرەدەر بوون، بى ئەو ەى بتوانن ھىچ سوود ھە سەروەت و سامانىان بىبنن، ھەمووىان بەجىھىشت. تاكو ئىستاش ئەوانەى گەراونەتەو، ھەرىكەىان ئەو ەتان ھە ژورىكى گەلدا ژيان بەسەر دەبەن.

ھەلەبجە، كە ھە سالى ۱۸۸۹و بوو بە قەزاو ھە كۆندا مەيدان و كەلارو دەرەندىخان و پىنجوئىن ناحىە بوون و سەر بە قەزاي ھەلەبجە بوون. بەلام ئەم شارە، كە ھە دواى كىمىابارانكردى ناوى بوو بە ھەلەبجەى شەھىد، رۆژ بەرۆژ بەرەو بچووكبوونەو ەو چوو، جگە ھە چەند خانووىەكى كەم نەبى، كە ھە (كانى ناشقان) دروستكرانەتەو ھەلەگەل نەخۆشخانەو چەند قوتابخانەىەك و دروستكردى چەند پرۆژمەكى ئاوو ئاوەرۆ، دەستى ئاوەدانىى وەكو پىوىست پىنەگەىشتوو.

بەشى يەكەم

پاش ھەرەس

لە پاش ھەرەسی شۆرشی ئەیلوول لە ساڵی ۱۹۷۵، لەگەڵ شەھیدی نەمر کاک علی عسکری و کاک کمال محی الدین و ھەندێ لە برادەرانى دیکە لە ئێران چەند دانیشتنیکمان کرد. بێرمان لەو دەگرددو شۆرشیکى نوێ لەپاش ئەو ھەرەسە بۆ گەلەگەمان بەئینە کایەو، بەلام کاریکی ئاسان نەبوو. لەبەر زۆر ھۆ نەمانتوانی ھەتا سەر لەنیو ئێراندا بمینینەو.

من خۆم و عبدالرحمانی کوڕم لە ریی تەویڵەو بۆ ژیان چووینەو بۆ ھەلەبجە. نزیکەى سێ مانگ لەوئ بووم، ھەر رۆژئ بەرپرسی ئاسایش دەیناردە شوینم، پرسیارەکانی ئەو بوون، کە خەلکیکی زۆر ھاتووچۆم دەکەن و ناوی ئەو خەلکانەیان لێم دەویست، وەلامی من ئەو بوو دەمگوت: "من خەلکی شارەکەم و خەلکیکی زۆر دەمناسن و ھاتنیان بۆ لام تەنھا بۆ دیدەنییە." بەلام دەزگای ئاسایش بپروای بە من نەدەکردو بەردەوام چاودێریان دەکردم. لە ئەنجامدا رۆژئ داوایان لێکردم دەبئ یچمە (مەلەبەندی ناوەندی دەزگای ئاسایشی ناوچەى باکوور لە کەرکوک). منیش بە قسەم کردن و بۆ رۆژی دوایی چووم. لەوئ لە ژوورئ دایاننام و پاش نیوکاتریمیر بانگیان کردم بۆ لای بەرپرسەکەیان. ئەویش لە پرسیار و ووتووێژەکاندا داوای لێکردم کاری سیخوڕپیان لەگەلدا بکەم. پێم گوتن: "من سالانیکی زۆر پێشمەرگە

بووم، ئیسته چۆن بپوا به من دهكهن زانیاری خۆیان به من بدن. من
تهنها بیر له کاسبی کردن و ژياندن خیزانهکم دهکه مهوه."

ئهوان دیاربوو له ههله بجهوه راپورتیکیان بۆ چووبوو، که خه لگیکی
زۆر هاتوچۆم دهکهن، پیم گوتن: "من له ههر جیگه یه کدا بم خه لک
هاتوچۆم دهکهن و جاریکی دی من بیرم لهوه نه کردۆتهوه بجهوه شاخ،
دهمهوی ئیوه به قسهی خه لگی نهکهن، من ناحهزم زۆره و دهیانهوی
کیشه و گپرو گهتتم بۆ دروست بکهن. من، که گهراومه تهوه بۆ
کوردستانی عیراق تهنها له بهر ئه وهیه، که خۆم و خیزانهکم به نارامی
بژین، ئه گینا دهمتوانی له ئیراندا بمینمه وه و لهوی ژيانیکی زۆر باش
بژیم." داوام لیکردن ریگه م بدن خۆم و مناله کاتم بچینه سلیمانی و
لهوی ناسیاوم ههن، که دهمتوانن یارمه تیم بدن بۆ دۆزینه وهی ئیش و
کار. به لام ئه وان پێیان گوتم به مه رجی دهمتوانم بچم بۆ سلیمانی، که
هیج کاریکی (خراب) م ئی روو نه دا. گفتی ئه وه م پێدان و ئه وانیش
ئاگاداری دمزگای ئاسایشی هه له بجه یان کرد، که ریگهی دمرچوونم بدن.
به ر له دمرچوونم له هه له بجه ناو نیشانی سلیمانی م له سه ر داوای
ئاسایش لا جی هیشتن.

له سلیمانی له گه ره کی ئه سحابه سپی له مائی (نوری مه لا حه کیم)
نیه ته جی بووین، لهوی ماوهی دوو تا سه مانگ بی کارو کاسبی
مامه وه. دوای ئه وه له ریی دۆستی که مه وه له شاره وانوی (دوکان) ئیشیکم

دەست كەوت. ئۇتۇمبىلىكى (متسىوبۇشى)م ھەبوو، بەيانيان پىي دەچوومو ئىواران دەگەپرامەو. دواى ئەوۋە كارىكى دىكەم لە سەرچنار چىڭ كەوت، كە برىتى بوو لە دروستكردى (تەلبەند)ئ بە چواردەورى ئاۋمكەى سەرچناردا، لەوئ منو عبدولپرھمانى كورم ئىشمان تىدا كرددو سوودىكى باشمان ئى دەستكەوت.

پاش ماومىيەك لەگەل (شىخ عەبدول و حاجى ئەحمەدى گەللى و حەمەئەمىن رەسول)دا كۇنتراكى دروستكردى پردمان لە دىزگاي رىگاوبان و وەرگرت لە عەربەتەوۋە بۇ چوارتا. لە (ئەوقاف)ىش مزگەوتىكىمان گرت. جگەوۋە لە دروستكردى خانوۋى كارگەى فەرشى ئۆردوگاي كەنارويىمان گرت. عەبدولپرھمانى كورم سى خانوۋى كەنارويى بۇ دروستكردى وەرگرت لەگەل دروستكردى مزگەوتى لە (باۋەنۋور). جگە لەوۋە ژمارمىيەك پرد ھەر لە (كانى پانكە)وۋە تا (سەراۋى سىبحان ئاغا) بۇ دىيى (قوماش و موانەكان)، ھەروەھا كۆمەللى كارى دىكەم لەم لاو لەولا پەيدا كرددو رۇژانە ژيانمان بەرەو باشتىر دەرپۇشت، خانويەكىشمان بۇ خۇمان دروستكردى چارەسەرى ھەموو پىداۋىستىيەكانى ژيانمان كردد.

به شداريكردنم له شۆرشى نویدا

له سالى ۱۹۷۶ ههوايم زانى، كه برائى قارهمان و تيكۆشهركاك (عومهر دهبابه) بووه به ياريدهدمى بهرپۆمبهى گشتى دارستان له شارى (رومادى). له مانگى ۷ى ۱۹۷۶ لهگهڵ برائى بهرپۆز كاك (عوسمان بهكرى بهقال)، كه يهكۆ بوو له تيكۆشهركانى بزوتنهوهى كوردايهتى، چووین بۆ شارى (رومادى). ئەو كاته برائى بهرپۆز و خوشهويستمان كاك (فهوزى رشيد نامیق)يش به وهزيفه چوو بۆ (رومادى). ئەويش يهكۆ بوو له تيكۆشهركانى ريبازى كوردايهتى. له ريگهى ئەوموه ههولماندا پهيوهندى به كاك (عومهر دهبابه)وه بكهين.

له (رومادى) چووینه مالى كاك (عومهر دهبابه)و چاومان پى كهوتو به دوورو دريژى لهسهر بارودۆخى كوردستان و عراق قسهمان كرد. كاك (عومهر) پى گوتين: "من حكومهتى عراقى تكليفى ليكردووم بچم چاووم به (مام جلال)و مامۆستا (ئىبراهيم ئەحمەد) بكهوى له دهرهوهى عراق. منيش پىم گوتوون من چيم پى دهكرى؟ ئەوان چۆن به گووى من دهكهن؟ ناچارىان كردووم، كه ههر دهبى برۆم و بيانبينم له ههر كوئى بى و پىيان بلۆ به ناوى (سەرۆك وولاتهوه)، تهناهت به جيگري سهركه كۆماريش دايان دهنينين ئەگەر بگهرينهوه بۆ عراق و ئێمه ئێشيان بۆ دادهنيين. بۆ به ههموو ئيهگمان خزمهتى گهلى

عیراق بکەین. منیش پیم گوتوون ئەى ئەگەر بە گوئیان نەکردم؟

گوتیان تۆ برۆ ھەول بەدە بیان بینە بزانه چى دەلین؟

كاك (عومەر) یش بۆ ئیمەى باس کرد. گوتى: "منیش پیم خۆشە برۆم

بۆ ئەوى بزانه دمنگو باسیان چىیە."

ئیمەش پیمان گوت: "زۆر پیمان خۆشە برۆیت بە مەرجى لاى

حکومەتەود تووشى موسیبهت نەبى و بە ناوى ھەموومانەود قسەیان

لەگەل بکە بۆ ئەودى ئیمە بزانیان بەتەماى چین ئەوان؟"

دواى ماومیەك كاك عومەر گەپرایەود. جارێكى دیکەش ئیمە بە نەینى

سەردانى كاك عومەرمان کرد بۆ رومادى. شەو لە مالى ئەواندا

ماینەود، بە درێژى باسى سەفەرەكەى کرد، كە مام جلال و مامۆستا

ئىبرەیم ن دیووعو قسەگانی ھەموو بۆ باس کردوون و وىزى

کوردستانیش. مام جلالیش باسى وىزى دوەلى بەدرێژى بۆ کردوود،

كە تا ئیستا ئیمە وەكو كورد وىزەمان باشەو زۆر لایەنیش بەلینیان

پیداوین، كە ئەگەر شۆرش ھەلگیرسیتەود، ئەوا پشتگیریمان بە ھەموو

شیومیەك بکەن، بەتایبەتى حزبى شیوعى، كە زۆر لە

لێپرسراوەکانیانى دیبوو، بەلیناندابوو، ئەگەر ئەمجارە شۆرش دەست

پێبکەینەود، ئەوا بە ھەموو جوړى پشتگیرمان دەکەن. ھەروەھا داواى

لە براى نەمر كاك عومەر دبابە کردبوو، كە ھەول بەدەن ریزەکانى

خۆيان ريك بىخەنەۋەو بىنە دەرۋە بۆ كوردستان، چونكە لە ماوەيەكى كەمدا خۆى دەگەرپتەۋە بۆ كوردستان.

كاك عومەر بە دريژى ئەم قسانەى بۆ گىراپنەۋە، كە ئىمە ناژين لەم وولاتەدا لەژىر دەستى بەعس. ھەروەھا بۆى باسكردىن، كە چاۋىشى بە برا قارەمان و نەمرەكان كاك دكتۆر خالىدو كاك عەلى عەسكەرى و تاهىرى عەلى والى بەگ كەوتوۋەو بۆ ئەوانىشى باسكردوۋە، كە ھەول بەدن كاروبارى خۆيان لایەلا بىكەن و بىچنە دەرۋە. ھەندى كادىر دىسۆزى تىرىشمان ھەبوو بە نەينى ئاگادارىيان بىكەن تا رووبىكەنە شاخە سەربەرەزەكانى كوردستان بۆ ئەۋەى بتوانىن ھىژىكى ريك و پىك و رىكخراۋ بۆ پاراستنى كوردستان، لەسەر شىۋەيەكى تازەو گونجاۋ دروست بىكەين. ھەروەھا بە منىشى گوت: "بەلكو ھەول بەدى ئىشو كارەكانى خۆت لایەلا بىكەيت، چونكە مام جلال بەدەمى پىي گوتووم، كە پىت بلىم."

ئەۋە بوو، كاك عومەر چوۋە دەرۋە. كاك دكتۆر خالىدو كاك عەلى عەسكەرى بە نەينى ھەۋالىيان بۆ نارد، كە چاۋم پىيان بىكەوى. من لە مالى نورى ملا ھەكىم دا لە سابونكەران چاۋم پىيان كەوتو پىيان گوتم: "تۆش بەلكو ئىشو كارەكان لایەلا بىكەيت، وا ئىمە دەرۋىن."

سێ قۆلی لەگەڵ شەھیدانی نەمر کاک عەلی عەسکری و کاک دکتۆر خالیددا واریککەوتین، کە من تاكو ماومیهك لیڤدا بمیئمەو. ھەر وھا دواى ئەوانیش شەھیدانی نەمر کاک تاهیری عەلی والی بەگو کاک ستاری سعید خلف لە سلیمانی، پیش ئەوێ برۆنە دەرەو، داویان لی کردم کە بجینە دەرەو و ھەول بدەین بۆ کۆکردنەوێ پیشمەرگە.

لە قسەکانی ئەواندا دیار بوو، کە دەیانویست ھەریەکى بۆ خۆى حزبى دروست بکا. منیش ئەوێم بە باش نەدەزانى و بەرژەومندى خەلکى کوردستانی تیدا نەبوو. چونکە بەرژەومندى خەلکى کوردستان لە تەبایى و براپەتیدا دەبینیەو. ئەوێم پى گوتن: "ئێوێش ھەول بدەن تووشى ناکۆکى و بەربەرەکانى نەبن لەناو خۆتاندا، چونکە دوژمنەکان ھەردەم لە ناکۆکیەکانى ئێمە سوودیان وەرگرتوو. من وەکو براپەکی ئێو داواتان لێدەکەم بواری ناکۆکى و ئاژاوە مەدەن، چونکە خەلکى ھەلپەرست ھەبە ئیستفادە لەو بۆشاییە دەکا. من پێم باشە ئەم شتانە لەگەڵ بەرپزتانە باس بکەم وەکو کوردی، بەلام چیشم پى بکری بۆ بەرژەومندى خەلکى کوردستان، درێخى ناکەم. تکام وایە ئەم قسانە ھەر بۆ خۆتان بى."

دواى ئەو یەکترمان ماچ کردو خوا حافیزیمان لە یەکتەر کردو ھەر ئەو شەو سلیمانىیان بەجى هیشت.

يەكيتىي نىشتىمانىي كوردستان، لە ماوەیەکی کەمی دواى ھەرسدا، سەرلەنۆئ مەفرەزەى سەرھتایی لە ناوچە جیا جیاگانى كوردستاندا دروستكردەووە بانگەوازی شۆرشى نوێى راگەیاندا.

من لەو کاتەووە کەوتمە چالاکی و چەند جارێ پارەى چاکم بە ناوی یارمەتییەووە بۆ شۆرش کۆکردەووە بە ئاگاداریی کاک عومەر فەتاح و دوکتۆر خەسەرەو کاک مەحمودی مەلا عیزەت ناردم بۆ نیو شۆرش. ماله کەشمان بەردەوام خەلکێکی زۆر خۆی تیا دا حەشار دەدا. کۆمەلەى رەنجەدەران یش پەيوەندىيان بە عەبدولرەحمان کورم دەو کردبوو، کارى بەر پرسىارێتییان لە نیو شارى سلێمانى دا پى سپاردبوو. ئاگام لیبوو ئەویش شەوو و رۆژى کردبوو بە یەك و ھەموو کاتەکانى بەکارى رێکخستن و کوردایەتییەووە خەرج دەدا. من تەنھا خەمى خۆم نەبوو، بەلکو مەترسیی گەورەم لە (عەبدولرەحمان) بوو، کە بگىرێ یاخود خراپەکارىیەکی بێتە رێ.

لەو ماوەیەشدا چەند جارێ لایەن (مام جەلال) ە نامەم بۆ دەھات، کە بچمە دەرەو. جارێکیان (مام جەلال) راسپاردەمىکی ھەبوو بۆ (ئیمام خومەینى).^۱ نامەىیەکی نارد تا من لەرێى خۆمەووە بیگەيەنمە دەستى

^۱ ئەو سەردەمە (ئیمام خومەینى) لە شارى نەجەف بوو لە عێراق.

(ئىمام خومەينى). ئىتر ديار بوو مىرى گومانىيان لە جموجۆلەكانەم كردبوو. دوارو دوور چاودىرييان دەكردم.

لە سالى ۱۹۸۰دا بە ناوى چارەسەرى نەخۆشەووە چوومە وڵاتى (بولگارىيا) و لەوئ دوو مانگى مامەووە، ھەر لەبەر ئەووى لە كۆمەلى تەنگزە دووربەكەومەووە.

كە گەرەمەووە بۆ كوردستان، خێزانەكەم ئاگادارى كردم، كە چەند چارى موختارى گەرەك لەلایەن معاونى ئاسایشەووە نێرداوەتە سەرمان و ھەوالى منى پرسىووە. ئەویش پى گوتبوون، كە بۆ عىلاج كردن سەفەرى كردووە.

موختارى گەرەكەم بىنى و ھەمان دەنگ و باسى پى راگەياندم. پىم گوت: "ئەوا لێرەم و گەر بە پىويستيان زانى دەچمە لايان."

چەند رۆژى تىپەرى، معاونى ئاسایش موختارەكەى ناردبوو بە شوینمدا، كە بچمە لايان. لە چاوپێكەوتنەكەماندا ئاگادارم كرد بە رێگەدانى خۆيان بۆ عىلاج چوومەتە بولگارىيا. پاش ئەووە لە سلیمانى تا مانگى ديسەمبەرى ۱۹۸۱ بە كاروبارى خۆمەووە خەرىك بووم. ھەر لە نيوپراستى ئەو مانگەدا لەگەڵ چەند ھاوێلىكدا چووینەووە بۆ بولگارىيا و تا نيوپراستى مانگى شوباتى ۱۹۸۲ لەوئ ماينەووە.

بونفارىيا ۱۹۸۰

زیندانییم لە ئەمنی سلیمانی

لە سالی ۱۹۸۲دا بۆ ماوەی ۸۵ رۆژ لەلایەن پیاو کوژەکانی رژیمی بەعسی فاشیستەو زیندانی کرام. لە شەوی بیست و نۆی مانگی چوار، ریکەوتی شەوی پینج شەممەیی دەکرد، کە پیاو کوژەکانی ئەمنی سلیمانی ھاتن و لە مائی خۆمدا گرتیانم.

بە چاوو دەست بە سترای بردمیانە دەزگای ئاسایشی سلیمانی، ئازار و ئەشکەنجەییکی زۆریان دام. بە شوین (عەبدولپەحمان) ی گوڕمدا دەگەران. پێم گوتن: "ئەو ژنی ھەیە و مائی جودایە."

زۆریان لیکردم مائەکەیان پیشان بدم. پێم گوتن:

"لێمان زویرە و مائی خۆی جودا کردۆتەو، نازانم لە چ گەرەکێ دەژی."

ئەو شەو ھەر بە جل و بەرگی خەووە بردیانم بۆ زیندانی ئەمنی سلیمانی. ھەر بە گەشیتم بۆ ئەو، دەستیان لەپشتەووە چاومیان بەستەووە پرسیاری ناوێشانیان لیکردم. دواي ئەو بردمیان بۆ یەکێ لە ژوورە زیندانەکانی تەنیشتی دەزگای ئەمن، کە پێشتر خۆیندنگای ناوەندی گانیسکان بوو.

ئەو شەو شەویکی زۆر سارد بوو، چونکە بارانیکی زۆر دەباری. دواي چەند سەعاتی، ھەستەکرد بوو بە بەیانی و چەند گەسیکی ترم

لهگهڻدا گيراوه. ههر بهو بهيانىيه، كهسنى لهوانهى گيراوون لهگهڻدا چهىند كوڤهيهكى كرد بۆم. دمركهوت بۆ نهو كهسه كاڤ (نهحمهه عهبدوللا كورده)يه.

ئهشكههجهيهكى زۆريان دامو ههرشهى كوشتنمىيان كرد، داواى نهو ناوانهيان ليدمكردم، كه ئيشم لهگهڻدا دهكهن. پيم گوتن: "هيج كهسنى نانسو كهسنى لهگهڻ مندا كار ناكا. گوتيان: "ئاگادارىمان بهدمست كهيشتوو، كه تۆ بهرپرسيارى شاريت و چوووتهه ناوژنگ بۆ لاي مام جهلال."

ههرچىيان گوت، نهچوووه ژير بارىيان. پيم گوتن: "من كارى (مقاولات) دمكهو ژيانم لهوېهري باشيداوه ههرچىش سهبارت به من به ئيوه گهيهنلراوه، دروستكراوهو له راستيهوه دووره."

هينده ئهشكههجه درام تا بيهوش كهوتم. پاش ماوميهك هاتمهوه هوش خۆم، دهبينم له نيوان دووسى كورسيادا لهژير زهمنيگدام. كابرايهكى ئهمن هاتو ههندى ئاوشۆرباى كرد بهدممهوه. زۆرى پى نهچوو يهكى هاته لامهوهو گوتى: "چۆنى؟ پيمان بلئ، تۆو مام جهلال نهبوون، هاوړى يهك بوون؟"

پيم گوتن: "چاوم بكهنهوه تا بتبينم." پى گوتم: تۆ ناتوانى. من زۆرم له بهرپوهمبرى ئاسايش كردوووه تا ريگهى ديتنى تۆى داوه. من

گەتەم لە بەرپۆمبەر وەرگرتوود، کە نەتکوژن. ئەگەر ناوی ئەو کەسانەمان بەدەیتی، کە گاریان لەگەڵدا کردوود، ئەوا بەرت دەدەن." لەو ئەمدا پێم گوتن: "نەگەس دەناسم و نە لەگەڵ کەسێشدا کار دەکەم." ئەویش گوتی: "کەوا بێ ئۆبالی خۆت بە ملی خۆت."

ئەو شەو ئەمە، کە گەریان ژمارەمان ھەشت کەس بوو. دواي ئەو، کە بەیانی بوو، کاتی دەوام دەستیپێکرد، ئەمەکان ھاڤن و پرسیاری ناوەکانیان لێکردین. بۆم دەرگەوت ئەو کەسانەي لەپالەووە بوون گەراوون. شەو ھەموو وەکۆ من لە مالی خۆیان گرتبوونیان. گەراوکان، بێجگە لە کاک ئەحمەد عەبدوللا کوردە، مامۆستا رەحیم رەمەزان و کاک کەمال تاهیری برای شەھید مامۆستا جەمال تاهیر و کاک ئیسماعیل، کە فەرمانبەر بوو ئەو کاتەو کاک جەلال، کە فەرمانبەر بوو لە تەندروستی سلیمانی و کاک کەریم رەفیع، کە قوتابی بوو لە ئامادەیی پێشەسازی سلیمانی و کاک مەولود بوو.

کە کاتی دەوام دەستی پێکرد، ھێندەي نەبرد کەسی نۆھەمیان ھێنا بۆ لامان. کە پرسیاری ناویان لێکردەو، بۆم دەرگەوت ئەویش کاک قانر مەنەي بوو، کە فەرمانبەر بوو لە بانقە سلیمانی. ھەر ئەو بەیانییە لەبانق گرتبوویان.

ھەر ھەموومان دەست و چاومان بەستراوو. ئەو رۆژە ئێمەیان خستە ژووریکی بەتال، تەنھا ھەندێ گورسیی خۆیندنی خۆیندنگاکەي تیاوو.

ھەرچەند ئەمۇ كاتە كاتى سەرماۋ سۆلە نەبۇۋ، بەلام ۋا رىكەوت بۇۋ
ئەمۇ چەند رۆژە بارانى زۆر دەبارى ۋە ھەۋاش سارد بۇۋ.

ھەر ئەمۇ شەۋەى كە گىرام، لە بەردبەيانەۋە تا دەمەۋ نىۋەرۇ چەند
جارىۋ بىردىميانە ھەۋشەى خويىندىنگاكەۋ بە (كىيل) ۋ دارزۇريان لىدام ۋ
داۋاى جىگاۋ مالى شەھىد (عەبدولپەرھمان) ى كوپمىان لىدەكردم.
منىش ھەر دەمگوت نازانم. ئىدى زۇريان لىدەدام ۋ بىھۆشيان دەكردم
ھەر جارىۋ تەنەكەيەك ئاۋى سارىيان دەكرد بەسەرمدا، ھەۋلىان دەدا
ھۆشم بىتەۋە بەر.

لەۋ شەۋەدا، كە گىراين، تا چەند رۆژى ھىچ خواردىيان نەداينى.
لەۋاى چەند رۆژى خۇراكىكى زۆر كەمىان دايىن، پىكەتابوۋ لە دوو
سەمۋونى كۆن ۋ رەقەۋەبۇۋ لەگەل شەلى كۈۋلەكەيەكى تالى زۆر
ناخۇش. بەرپاستى زۇريان برسى كردين. مەبەستىشيان ھەبۇۋ لەۋەى
برسىمان بكەن. زۆر خراب لەگەلماندا ھەلسۈكەۋتيان دەكردو زۆر
دېندانە پەلامارو ئازاريان دەداين. ئەمۇ كاتانەى دەيانويست
لىپرسىنەۋەۋ لىكۆلىنەۋەمان لەگەلدا بكەن، بەزۇرى دوو ماۋەۋ كاتى
زۆر نالەباريان ھەلدەبىزارد. كاتى يەكەمىان دەمەۋنىۋارەيەكى درىنگ
يان كاتى نىۋەشەۋ. ئىتر بەم شىۋەيە چەند رۆژى مايىنەۋە.

نىۋەشەۋى رۆژى ۵/۹ بۇۋ، شەۋى يەكشەممە بۇۋ، دەۋرۋبەرى كاتىرمىرى
يەكى نىۋەشەۋ بۇۋ. لەپەر گويىمان لە دەنگۋ تىرپەى پۇستال بۇۋ، كە

دياربوو تەحيەيان بۇ كەسى دەگرد دياربوو لىپرسراوىكى گەورەى
ئەمنى ئەو سەردەمە بوو.

ھەندىكى پىنەچوو دەنگى ئەو خەلگە بەرەو لاي ژوورمەكى ئىمەو
ھات. كاتىكمان زانى دەرگاي ژوورمەكى ئىمەيان گەردەو، كۆمەل
خۇيانكرد بە ژوورمەدا. ئىمە ھەموو دەستو چاومان بەستراپوودە،
تەنھا گويمان كاري دەگرد. ھىندەى پىنەچوو لىپرسراودگە بە دەنگىكى
زۆر زلو ناخۇش داواى لىكردين ماودى يەك چارەگمان بۇ دادەنى بۇ
ئەودى، كە چى دەزانين بىلئين ئەگىنا ئىعدامان دەكەن. ھەروەھا پىي
گوتين ئاگامان لەو ھەيە، كە ئىو ھەموو شتىكن لەنىو شارى
سلىمانىو پەيودەندىتان بە تىكدەرانەو ھەيە. كابرا ئەمانەى بە
عەردى پى گوتين، بەلام كەسى لەو كۆمەلەى لەگەلدا ھاتبوو، كە
دواى بۇمان دەرگەوت ئەویش كەسىكى خۇفرۇش بوو ناوى (نەقىب
مەدەت) بوو قەسەگانی كابراى بۇ دەگردىن بە كوردى. ئىتر جىيان
ھىشتين. ھىندەى پى نەچووەمان كۆمەل و ھەمان لىپرسراو ھاتنەو
ژوورەكەمان. لىپرسراو كە گوتى:

"ھا چى دەلئين، پىمان دەلئين يان ئىعدامتەن بىكەين؟"

كەس لە ئىمە ولامى نەدايەو، تەنھا مەن نەپ. گوتە:

"مەن ھىچ نازانم و پەيودەندىم بە ھىچ شتىكەو نىيە، ھەرچىشم لەگەل
دەكەن دەسەلاتمان نىيە."

ھەر لەبەر ئەۋە، ھېندەي پېتەچوۋ، دەستىاندایە بن بالمان ۋە ھەئىانساندېن ۋە بردىنيان بەرەو ھەۋشەي پىشتەۋەي خويندنگاگە. لەۋى ھەستمان گەرد ژمارەيەكى زۆر لە پياۋگوزەكان ۋەستاۋن ۋە چەند ئوتومبېلېكىيان ۋەستانبوو. بە دەنگەگە ناسىمانەۋە، گە پياۋگوز (مولازم موھسىن) ىشيان لەگەندايە. ئىمەيان ھەموو خستە نىۋ ئوتومبېلېك ۋە ھەستمانگەرد لەنىۋ ھافلەيەكى ئوتومبېلى زۆرداين. دۋاى ماۋەيەك، گە بە ئوتومبېلەگە بردىنيان، نىتر ھەموو ئوتومبېلەكان ۋەستان. ئىمەيان داگرت. دياربوو كۆمەلېكى زۆر لە پياۋگوزەكانى (بەھس) مان لەگەندايە.

كاتى گە دايانگرتىن، ھەستمان بە ھەۋايەكى سارد گەرد. گويمان لە قېرەي بۇق ۋە زەپىنى گەر بوو. بۇمان دەرگەۋت ئەۋ شوپىنەي ئىمەيان بۇ ھېناۋە دەشتە. يەككە لە دەشتەكانى دەۋرى شارى سلىمانى.

يەككە لە برادەرانەمان، گە ئەۋىش مامۇستا (رەھىم رەمەزان) بوو، بە رېكەۋت پەرۋگەي سەرچاۋى باشيان نەبەستبوو. لە بەشى خواردەۋەي چاۋيەۋە توانى بەسەرھاتى ئەۋ شەۋەمان بېنى. دۋاى ماۋەيەك، گە گەپاينەۋە بۇ ھەمان ژوۋرى پېشووۋمان، لەنىۋ ئەمن، زۆر بە دزىيەۋە بە پچرپچر نىمەنەكانى ئەۋ شەۋەمان بۇ بگىرپتەۋە. ئەۋەش بەم شىۋەيە بوو:

دواى ئەۋەدى دايانگرتىن لە ئوتومبىلەكە لەسەر شىۋەى (L)
رايانگرتىن. ھەروەھا چەند كەسىكى گىراۋى تىرىشيان لەگەلدا
ھىنابوۋىن. ئەو شەۋە ھەموومان بەيەگەۋە بوۋىن. دواى ئەۋە
يەكەيەكە دەيانىردىن بۇ لاي كۆمەلە كەسىكى دوورتر لە ئىمە
ۋەستابوۋن. دياربوو ئەوان ۋەكو لىژنە وابوۋن.

كاتى كە منيان برد، داوايان لىكردم، كە چى دەزانمۇ پەيۋەندىم بە
كىۋە ھەيەۋە كى پەيۋەندىي بە مەۋە ھەيە پەلەى لىپرسراۋىم
چىيە بىللىم. ئەگەر نەيلىم، ئەۋا ئەۋ شەۋە ئىعدامم دەگەن. منىش
پىمگوتن ھىچ نازانمۇ پەيۋەندىم بە كەسەۋە نىيەۋ كارى سىياسى
ناكەم. ئىتر پىيانگوتم شايمەن بىللىم. برديانمەۋە جىگەى خۆم. بە
ھەمان شىۋە ھەموو برادەرە گىراۋەكانى، كە لەگەلدا بوۋن، ئەۋ شەۋە
بردىان ۋەكو من ئەۋ داوايانەيان لىكردن. بەلام زۆر نازايانەۋ
پالەۋانانە ھەموو خۇيان راگرت ۋەكەس شىچى نەگوت. بۆيە ئەۋ
فاشيانە ئەۋ شەۋە زۆر دىندانە پىنچ يان شەش كەسيان لى رەمى
كردىن ۋە شەھىدىان كردن ۋە ئىمەشيان ھىشتەۋەۋە شىۋەى
شەھىدكردنەكەشيان بەم شىۋەيە بوۋ، كە مامۇستا رەھىم بۆى
گىراپنەۋە.

بەلام ئەۋەى بە گۆى ھەستمان پىدەكرد، ھەموۋىمان گۆى لىپوۋ، ئەۋى
تىرىش، كە بەچاۋ بىنرا دوايى مامۇستا رەھىم بۆى باسكردىن.

ئەودى ئەو شەو بە گۆئ بېستمان ئەودبوو، كە ئەو قارەمانانە بە چەككى بى دىنگ شەهیدیان دەکردن. ئىمە تەنھا گويمان لە تەپەى فېشەكەكە دەبوو، كە پېيان شەهید دەکردن. دواى ئەو گويمان لە تەپەى لەشیان دەبوو، كە دىكەوتە سەر زەوى و گويمان لە پرخەپرخیان دەبوو، چونكە دەمى هەموومانیان زۆر بە توندی بەستبوو، بۆیە شەهیدەكانیش تەنھا دەنگیان بە پرخە دەبېسترا.

بەلام ئەودى بە چاو ئەو برادەردەمان بىنى، ئەو شەو دواى بۆى گېراپىنەود، بەم شۆدیه بوو: ئەو كەسەى شەهیدیان دەگرد، تەنھا يەك فېشەكیان دەنا بە سەریەود و ئىتر شەهید دەبوو. بەلام تەنھا يەك لەو قارەمانانە بەو فېشەكەى سەرى شەهید نەبوو، يەك فېشەكى تریان نا بە دایەود. بەم شۆدیه ئەو شەو هەموویان شەهید كردن. دواى ئەو ئىمەیان هیشتەود و بردینیان بۆ شوینی خۆمان.

ئىمەیان بۆ ماودى ۸۵ رۆژ لە زینداندا هیشتەود. ئەو ماودیه زۆر بە درێندانە هەلس و كەوتیان لەگەڵدا دەکردین. ئەو ماودیهى ئىمە گېرابوون، خەلكىكى زۆرى تریان گرتبوو، زۆربەیان قوتابىی خۆیندنگاكانى ناوئەندى و ئامادىی بوون لە كۆر كچ. زۆر بى وێژدانانە ئازار و ئەشكەنجەى ئەو خەلكەیان دەدا. بۆ ئىمە ئەو زۆر ناخۆش بوو، كە گويمان لە هاوار و قیژەى ئەو ئافەرت و كچانە دەبوو، مەردەمان بە ئاوات دەخواست بۆ خۆمان.

ماۋەيەكى زۇر لەنىۋ زوۋرىكى تايىبەتى نىۋ خويىندىنگاگەدا
ماينەۋەتىكەلى كەسىتريان نەكردين تا رۇزى ۱۴ / ۷ / ۱۹۸۲. ئىتر
بردىنيانە نىۋ بەرپۆۋەبەرىتى ئەمەن لە تەنىشت زىندانەكەۋە. لەۋى
دەۋرۋەبەرى نىۋەرپۇ بوۋ، ئىمەيان ھاۋىشتە نىۋ زىندانەكەۋە. كە
چۈۋىنە زوۋرۋە چاۋيان كرىنەۋە. سەيرمانكرد كەسىكىتى لى نىيە
تەنھا ھەر ئىمە بوۋىن. داۋى نىۋەرپۇ ھەمان رۇز نىزىكى كاتزىمىرى
چۋارى داۋى نىۋەرپۇ دوۋكەسىتريان ھىناۋ كرىدانە لى ئىمە. ئەۋ دوۋ
كەسەش يەگەمىيان مامۇستا جەمال تاھىر بوۋ، دوۋەمىيان كاك عەزىز
مەحمۇد بوۋ، كە ئىستا ناسراۋە بە (حاكىم عەزىز).

ئىتر بەم شىۋەيە ژمارەمان بوۋ بە يانزە كەس. ماينەۋە لەۋى تا رۇزى
۷/۲۲ رىكەۋى رۇزى پىنجشەممەي دەكرد. ئەۋ رۇزە پىيانگوتىن
رىشمان بتاشىنۋ بەرمان دەدەن. ھەر ئەۋ رۇزە، لە دەۋرى نىۋەرپۇدا
ھاتنۋ بردىنانىن بۇ لى بەرپۆۋەبەرى ئەمەن. لەۋى داياننانىن لى
بەرپۆۋەبەرى خۇى داۋى چاۋيان بۇ كرىدىن.

مەن لە سوۋچىكى زوۋرەكەدا دانىشتىبوۋم. كەسە لە بەردەمى مەن دابوۋ،
دەمزانى ئەۋ كەسە مامۇستا جەمال تاھىرە، بەلام نەمدەۋىرا قسەي
لەگەلدا بىكەم.

بەرپۆۋەبەرى ئەمەن دانىشتىبوۋ، كەۋتە قسەكردىن لەگەلماندا. گوتى:

"ئىمە ئاگامان لەۋە ھەيە، كە ئىۋە ھەموو شتن لەم شارەو كارى سىياسى دەكەن لەگەل تىكەدرەكاندا."

رووى كرددە مامۇستا جەمال تاهىرو پىي گوت:

"تەئانەت دەشزانىن، كە ناۋى نەينى تۆ (سەرکەوت)، بەلام ھىچمان لە ئىۋە ناۋى بۆمان بىكەن، تەنھا ئەۋەندەمان لە ئىۋە دەۋى بىرۋنە نىۋ مال و منداالى خۇتان و دانىشن بۇ خۇتان و مال و منداالتان بىرىن. ئىۋە لەسەر بىريارى بەرپىز سەرۆك بەربوون، چونكە لىبوردنى گشتى بۇ ھەمووتان دەرگىردوۋە. ئەگەر وا نەبوۋايە، ئىمە ھەرگىز ئىۋەمان بەرنەدەدا."

ۋەكو بلى بەداخەۋە لە دەسلەتلى ئىمەدا نىيە.

ئەو رۆژە ئىمە لە زىندان ھاتىنە دەرەۋە رۆژى پىنجشەممە ۷/۲۲ / ۱۹۸۲ بوو، كە رىكەۋتى جەژنى رەمەزان بوو.

بەھەر حال، من ھەر دوو رۆژ لە (سلىمانى) مامەۋە. لەو دوو رۆژەدا مامۇستا جەمال تاهىرم بىنيۋە، زۆر تىكام لىكرد، كە بىچىنە دەرەۋە. بەلام لەبەر كۆمەللى كىشەى خىزانى ئەو دواكەۋتو من چوۋمە دەرەۋە، ئەۋىش دۋاى دوو مانگ ھاتە دەرەۋە بۇ ناۋزەنگو كرا بە ئەندامى سەرگىردايەتى.

۱۹۸۲

شالو، به‌ریز، باکو

چوونەووم بۆ شاخ

دوای بەربوونمان، ئە دوای نیومرستی مانگی (ئاب)دوو
 لەسەرکردایەتییەو ئاگادار کراینەو، کە بچینە دەرەو نەبا سەرلەنوێ
 بمانگرنەو. منیش لەگەڵ (عەبدولپەرمان)ی کورم، کە تا ئەو کاتە
 خۆی شارەبوو، هەروەها لەگەڵ (ئەرسەلان)ی کورم سەرۆمتو
 سامانم جێ هێشتو چوونینەو چیاکانی کوردستان.

چوومە زەڵی بۆ مەکتەبی سیاسی یەکییتی نیشتمانی کوردستان. لە
 گەشتەکەم ئاگاداری (مام جەلال)یان کردو ئەویش هات بۆ لام. ماوەی
 دوومانگێ لەوێ بووم. پاشان سەرکردایەتی یەکییتی بریاریدا چوار
 مەلەبەند لە کوردستان دابمەزرێنن.

بە بریاری سەرکردایەتی یەکییتی گرامە بەرپرسی عەسکەری
 مەلەبەندی یەك لە (حاجی مامەند)و بەرپرسی سیاسیش (مەلا
 بەختیار) دانرا. هەرچەندە مەلا بەختیار ریزی تایبەتی بۆ من دادەناو
 لە هەموو نیش و کارەکانماندا، تەنانەت بۆ هەر جێیەك بچوونینایە
 بەیەگەو و بە زۆریش پێش خۆی دەخستم، بەلام لەو کاتانەدا دەنگی
 دروستبوونی ئالای شۆرش لەنیویدا هەبوو، کە ئەم یەکی بوو لە ئەندامە
 سەرەکیەکانی و کاری نەینیان دەکرد. دیاردە ی ئەو هاتەکایەو، کە
 جوولانەو یەك لە پشت یەکیتیەو هەیه و کاری بۆ دەکەن. وای لێهات،

كە خەريك دىبوو بە ئاشكرا دژايەتیی ھەموو بالەكانى نۆ يەكێتى
بەكن، چەندىن بلۆكرادى جۆربەجۆريان بلۆدەكرەو و چەند
كەسشيان بەلای خۆياندا راگێشا. لە راستیدا من بەم كارانە زۆر
دلگران بووم، چونكە ئەو بوو ھۆى ئازاوەو گێرەشیۆینى.

(مەلا بەختیار) ئەو كاتە ھەلسوكەوتى گۆرابووو كارەكانى وەك
لێپرسراوى مەلەبەت بە چاكى بەرپۆوە نەدەبرد، ئەو ھەش كاری خراپى
دەكرە سەر نیش و كاری مەلەبەندەكەو منیش وەك ھەست بە
لێپرسینەو ھەك بۆ ئەم دیاردەيە ئاگاداریی سەرگردايەتیم كردهو، كە
من لەگەڵ ئەم پیاو ھەدا رێك ناكەوم و بەيەكەو ناكړئ لە يەك مەلەبەندا
بين. ھەر بۆيە بانگكرا مە سەرگردايەتى و لەوئ مامەو تا بەھارى ١٩٨٣،
كە لە كۆنگرەى شۆرشگێرەندا بە ئەندامى سەرگردايەتى ھەلێرەدرام
لە دىي (سوێرە) بارەگام دانا.

شەرى پارتىزانىي شۆرشى نۆي

مانگى ئەيلوولى سالى (۱۹۸۲) بىر يارىدا كەۋا ناۋچەكانى چالاكىي پېشمەرگايەتتىى لە كوردستان بىكرى بە چوار مەلئەندودە، مەلئەندى يەك و دوو و سى و چوار. ئەۋكاتە منيان دانا بە لېرسراوى پېشمەرگايەتتىى مەلئەندى يەك.

مەلئەندى يەك سنووردەكى لە ماۋتەۋە بوو تا چوارتاۋ پېنجوئىن و ھەلەبجەۋ ھەورامان و قەردەداخ. پېش ئەۋەدى دەستبەكارىم، لەۋ مەلئەندەدا داۋام لە بەرپىز (مام جەلال) كرد كەۋا مۆلەتم بدا بچمە قەردەداخ و ھەندى خزم و دۆست و كەس و كار ھەيە بەسەريان دەكەمەۋە لە نىزىكىشەۋە مال و مندال دىبىنم و جىگەۋ رىگەيان لە شۆيىنىكى گونجاۋدا بۇ دابىن دەكەم. پاشان چووم و سەردانى چەند لايەكەم كرد و ماۋەيەك لەنىۋ قەردەداخ و دىھاتەكانى دەۋروبەرىدا مامەۋە. لە گەرەنەۋەماندا لە ناۋچەى تانجەروى سەر بە ناۋچەى قەردەداخ ئىۋارە وىستمان نىزىكى جادە بىينەۋە. لە دەۋروبەرى كاتزمىر چوارونىۋ ھەۋلماندا بچىنە سەر جادەى قىرتاۋى سلىمانى و ەمرىبەت تا دەستى لە پىاۋەكانى رژىم بودشېنين.

زۆربەي زۆرى كاتەكانى ئىواران، لەدواي بانگى عەسەردە، نىوان كاتزىمىر چوارو پىنج، لە بەرژەومندىي پىشمەرگە بوو، چونكە شەوى بەسەردا دەھاتو لە حكومت نەدەترسايىن، حسابى ئەھەمان دەگەرد حكومت فرىاي ئەو ناكەوئ ھىز بەيىتە سەلمان و ئەگەر بىشەيتى ئەوا دەتوانىن بۆ ماوەي كاتزىمىرئ تا كاتزىمىر و نىوئ شەپ بەكىن.

كاتزىمىر (۵)ى ئىوارە لە گوندى (يەخى مالى) دوو كىلۆمەتر لە جادەي قىرەو دوورە، واتە نزىكى عەربەت، (عەبدولرەھمان)ى كورم لەگەل (شىخ زەھىر) و (حداد)ىش پىش ئىمە كەوتن بۆ ئەو. لە جىگەي چاىخانە كۆنەگەي (حاجى سەمىنى خەراجيانى) بۆسە دابىيىن، ئەوان كەوتنەپىر بەرەوئەوئ، كاتزىمىر پىنج و نىوئ ئەو رۆژە، ئەو بوو ئۆتۆمبىلىكى لاندكروزر كەوتە نىو بۆسەكەو، كە مەھەز بەرەو • • • • •

• • • • • (•••••) بوو، چوار چەكلارى تىدا بوو بە دىلى

كەوتنە دەستمان. بە پەلە چەكەكانمان لىسەندىن و بالمان بەستن.

من و كاك دلاورى ئەحمەد مەجىدو سى پىشمەرگەتر بە ئۆتۆمبىلەكە لەگەل دىلەكاندا رۆشتىن بۆ (خەراجيان) و (عەبدولرەھمان و شىخ زەھىر و حدادو شىھاب)ىش، ئەوان بە پى ھاتن، بۆ پاراستنى ئىمە ئەوان دواكەوتن، ھەموومان كاتزىمىر شەشى ئىوارە گەيشتىنە ناو خەراجيان، داوامان لە خەلگى گوندەكە كرد ھەندى نان و دۆيان بۆ ھىنايىن، بەلام خەلگى گوندەكە داوايان لىكرىن برۆين و

گوندەمگە جىيەنلەن، چۈنكى گوندەمگە تەنھا ۲ كىلومەتىر لە (غەربەت) دەۋر بولۇپ، كە بىر قانچە لىۋاي لىيۇۋ. ئىمەش بۇ ئەۋى ئەۋان توۋشى گەرت نەكەن، بە بىر چاۋى سەريازگەمگە بە ئۇتۇمبىلەكە چۈۋىن بە دىۋى (دوكانيان) دا، نىۋەمان بە پىۋ نىۋەمان بە ئۇتۇمبىلەكە. لەۋ چالاكىيەدا بىرلە بىرلەز كاك (دلاۋر ئەمەد مەجىد) مان لەگەلدەۋىۋ. كاتى ھەۋال گەشتە (مەر لىۋاي) (غەربەت)، ئىتەر دىھەتەكانى دىيە بىر تۇپ دەۋ (مەرغە) ش بە جادەمگەدا لىمان نىزىك بولۇپ. پاش چەند تەقەمگەرنى گەپ نەۋ. ئىمەش ئۇتۇمبىلەكە دىلەكانمان بۇ (گەرگەم) نەردو خۇمان مەنەۋە بۇ بىرگەرى. تەرىكى دىھەتە كەۋىنەرى بىرەۋ (گەرگەم). ئەۋ شەۋە لەۋى مەنەۋە لى خەۋال خۇش بولۇپ (جەزە كەۋى). بىلەن زوۋش بە تەرىكى لىلى دەۋچۈۋىن بىرەۋ (پەرمان). گەشتىنە نىۋ (پەرمان)، خەلىكى ئەۋى زۆر بە گەمى بىرەۋىر مان ھەنەۋ دەست خۇشيان لىكەردىن. ئەۋكەتە جىگەمان ھەشتا دىلە نەكەردەۋ بۇ مەنەۋەنى يەك، ھەر چەۋر چەكەركەم لە لى خۇم بىلەنكەرد بۇ مەۋى سى مەگەۋ دىۋى لىسەر دىۋى زۆرى دۆستەكانمان بە كەۋالەت بىرەۋەمان كەردىن.

برينداربوونى عەبدولرەحمان

من ماودىھكى كەم لە گوندى (ناوزەنگ) لای (مام جەلال) و مەكتەبى
سیاسىدا ماممۆھ. لە دوایىدا لە پايزى سالى ۱۹۸۲ بووم بە لیپرسراوى
عەسكەرى مەلپەندى يەك.

چوو مە گوندى (پارەزان)، خانوویمگم پیکەوھ نا بۆ ئەوھى مال و
مەنلەكەم بەرمە ئەوئ. ماوھى دوو ھەفتە لەوئ بووم.
(عەبدولرەحمان) ى كورم پێشتر، پەيوەندى بە كۆمەلەى رەنجەرانى
كوردستانەوھ ھەبوو بەرپرسيارى پێشمەرگەى ناوشار بوو. رۆژى پێى
گوتم:

"كاكە ھەمە ئىجازەم بەدرئ لەگەل بەرپر كاك (مەلا بايز) بچين بۆ
نيوشار دەستى بودشيني. " منيش پيم گوت:

"پەلە مەكە لەو كارانە، كارى نيوشار بە تۆ ناكري. خەبەر بەدە بە
پێشمەرگەكانى نيو شار با ئەوان بيكەن، چونكە تۆ ناسراوى و فەرمانى
گرتنت ھەيە."

ئەويش زۆرى لەگەلدا گوتم. گوتى: "كارىكيان بۆ ديارى كرديوين لە
لايەن ريكخستنى نيوشارەوھ، پيم خۆشە بۆ يەكەم جار خۆم بيكەم.

² ئەو كاتە (مەلا بايز) نامر كەرت بوو لای من.

كوشت و تفەنگەكەيان بىردن. بەلام لاوازمكە بى چەك رايكردو لە ماومىيەكى كەمدا جەماعەتى (مولازم موھسىن) گەيشتنە سەريان و شەر لە نيوان ھەردوو لادا دەستى پىكرد. لە ناكامدا دوو سەربازىتر كوژان و (مەلا بايز) پىش شەھىد بوو. زۆر بەداخەو. (عەبدولپەحمان) دوو گوللە بەر قۆلى و پەنجەي كەوت. لە رىگەي دۆستىكى دىسۆزمو گەياندىانە گەپەكى خەبات، ھەردوو چەكەكەشى بەدەستەكەيتر ھەلگرتبوو.

لەو چالاكىيەدا زۆر مروۇفى نىشتەمانپەرومەر لەو كاتە ناپەخەتەدا پارمەتیی (عەبدولپەحمان) يان دابوو، بەلام بەداخەو، جەنازەي (مەلا بايز) جى ما. دواي نەشتەرگەري و تىمارىكى سەرفتايى، كە بۇ (عەبدولپەحمان) يان كرد، بەرپايان كرد بۇ دىي (ھەناران) بە تراكتۆر بۇ مالى براى خۆشەويستە كاك (كوپخا حسيىنى ھەناران)، كە پياويكى تىكۆشەرو دىسۆزى گەلەكەمان بوو، ئەويش بە كۆرەكانى خۆيدا ناردى بۆلامان بۇ دىي (پارمزان). ماومىيەكى زۆر لەژىر چارەسەردا بوو بەو توانا كەمەي، كە ھەبوو، بەلام دەستى سەقەت بوو. زۆر كەس ناگادارى ئەم رووداو ھەلگەتەيە بوو.

لەگەل دەيان كارەساتى ناخۆش و دلتەزىنىترا شەھىد (عەبدولپەحمان) لە نيوان سائەكانى ۱۹۷۷-۱۹۷۸دا زۆرجار لاى من باسى ئەو ھەي دەكرد، كە بچىتە شاخ، بەلام من زۆر جار پىم دەگوت: "ئىمە لىرە زياتر دەتوانىن پارمەتیی شۆرپەكەمان بەدەين، كۆمەلئى كاري باش ئەنجام بەدەين." ئەو

بە خۇيى ئۆتۈمبىلەكە يەۋە شەۋۋ رۇژ ھەر خەرىكى ئەنجامدانى
كاروبارى شۇرش بوو.

سەبارەت بە شەھىد (مەلا باين). بەراستى پېشمەرگەى زۇر ئازاۋ
دېرىنەم لەدەست داۋە، بەلام كەم ھەبوۋ ۋەك ئەۋ قارەمانە بوۋى.
چۈنكە بەراستى ئەۋىش يەككى بوۋ لەۋ پېشمەرگە خۇنەۋىستانەى
ھەموۋ ژيانى خۇيان بۇ رزگارىۋ ئازادىي كوردستان تەرخان كوردبوۋ.
پىاۋىكى دەست پاك ۋ داۋىن پاك ۋ راستگۇۋ لېھاتوو بوۋ.

شەھىد غەبدورلرە حمان جەمەى فەرەج (سالى ۱۹۸۰ - گەلى غەلى بەگ)

يەكيتىي نىشتىمانىي كوردستان

مەلەبەندى يەك

بەشى غەسكەرى

بۇ/ براى بەرپىز كاگە جەمەى حاجى مەحمود

سلاوئىكى برايانەى گەرم. بە ھىواى شادبوونەوھىن بە يەك.

براى بەرپىز.. مەن كە ھاتەم بۇ شارمىزور جەزم كەرد چارم پىنت بەكەوى. بەلام بەداخەو چارم پىنت نەكەوت ئەبەر ناتەواوى و ئالۆزى وئەشەكە. ھەرچەندە برادەرىكى دۆستى خۇمانەم نارد بۇلات بۇ ئەووى، كە جارىكى تر خۇت توشى شەرى لەبەلا نەكەيت ئەگەل يەكيتىدا. مەيش سوپاست دەكەم. كە بەشدارىت نەكەرد ئەم شەپە ئارەوايەدا. چونكە تۆ ئىنسانىكى دىئەوزو خۇشەوئىست بووئىت ئەناو يەكيتىدا. ئىستاش زۆرىەى زۆرى برادەران باست ئەكەن و خۇشيان ئەوئىت، بە تايەتسى ھەقائى بەرپىز مەم جەلال.

ئىستاش داوات ئى ئەكەم، كە بۇ بەرئەوئەندىي گەشتى بىر ئە براىەتسى و ھاوخەباتى بەكەيتەو شەن بەشەنى يەكيتى نىشتەمانى. جا مەيش وەگو مەسئولىكى غەسكەرىي مەلەبەندى يەك ئامادەم بۇ ھەموو پىشتىگىر يەكت، چونكە تۆ كۆرپىكى دىئەوزو باش بووئىت و ئىستاش مەجال ھەيە بۇ چارەسەركەردنى ئەو كىشەيەى، كە ھەبوو. جا بۆيە مەن پىم خۇشە بە زووترىن كات چارەسەرى كىشەكان بەكەين و بەرپىتەو بۇ رىزى يەكيتىي نىشتەمانى. ئەگەر پىشت خۇشە يەكتر بىنەين، ئەوا شۆئىنىكى ئەمەين و باش دابىئىيت، كە بەگۇنچىيت بۇ ھەردو

لامان تاوهکو باسی کێشه‌کان و داهااتوو بکه‌ین. ئەگەر خوشتا نه‌هاتی، ئەوا کاک عبدوئخالق، یان هەر برادریکی باومرپییکراوی خۆت بنیریت بۆلام با جوابه‌که‌یم بداته‌وه بۆ ئەوه‌ی بزانم داواکاریه‌کانت چین، چونکه‌ من له‌ لایه‌ن به‌رێز مام جه‌لاله‌وه‌ تखویل کراوم بۆ ئەوه‌ی کۆتایی به‌و کێشه‌یه‌ به‌ینین و چاره‌سه‌ری بکه‌ین. سلاحياتیشم هه‌یه، که‌ وه‌کو سه‌رتیپیك له‌ شارم‌زور داتبینم. جا دووباره‌ داوات لێده‌که‌م، که‌ خۆت تووشی شتی لابه‌لا نه‌که‌یت، چونکه‌ ئێستا چاره‌سه‌ری کێشه‌کان به‌ ئاسانی ده‌کریت و منیش ناماده‌م هه‌موو یارمه‌تییه‌کت بده‌م و پشتگیری بکه‌م وه‌کو براهیه‌کی دلسۆزو هاوخه‌بات و هاوسه‌نگه‌ر له‌ ریزی یه‌کیته‌ی نیشتمانیدا.

برام، لای ئەو برادهری، که‌ ناردبووم بۆلات گله‌یت کردبوو، که‌ گوايه‌ من قسه‌م پێ ووتویت و هه‌ره‌شه‌م کردوو. به‌لام من ووتومه‌، که‌ ئەو دیلانه‌ بێ توان و ناگاداری هه‌ج شتيك نین. جا منیش له‌و کاته‌ی، که‌ هاتومه‌ته‌ دهرمه‌وه‌، پێش نه‌وه‌ش ره‌نم وای بووه‌، که‌ هه‌موو ناکوکی و کێشه‌یه‌ک به‌ ووتووێژ چاره‌سه‌ر بکریته‌. چونکه‌ هه‌رلایه‌ک به‌ ناوی کوردایه‌تی و وڵاته‌یه‌یه‌ ته‌وه‌ قسه‌ نه‌که‌ات. جا بۆیه‌ من وای بیر نه‌که‌مه‌وه‌، که‌ هه‌موو گه‌یروگره‌شته‌کانمان به‌ هه‌مبونی و براهانه‌ چاره‌سه‌ر بکه‌ین. چونکه‌ تۆش زۆر هه‌ولت داوه‌ و هیلاک بوویت له‌گه‌ڵ نه‌کیته‌یدا.

نێتر له‌ کۆتایی دا زۆر سلاوم بۆ کاک عبدوئخالق و باقی برادهران.

تکایه‌ وه‌لام

نێتر خوشیت

برات: حەممەي فەرەج

ع.م مه‌ئبه‌ندی يه‌ك — ١٩٨٣/٤/٢٦

بۆ/ برای به‌ریزو خوشه‌ویستم کاک عبدولخالق

سلاویکی گهرمی برایانه

به هیوای خوشیتانم. زۆر سلاوم هه‌یه بۆ هه‌موو برادهران. برادهرانی ئێره سلاوتان ئی ئەکه‌ن و زۆر نه‌حوالی منانه‌کان نه‌پرسم.

برای به‌ریزم گله‌یی زۆرم هه‌یه لیت. هه‌قاییکی زۆر بی‌ره‌حم بویت. من ماوه‌ی چه‌وت مانگه وام له ناوچه‌ی شارباژێر. به نامه‌یه‌ک به‌سه‌رت نه‌کردین. ئێمه برای چه‌نده‌ها رۆژی ته‌نگانه و هاوخه‌بات بووین. منیش بۆیه ئیستا به‌م نامه‌یه به‌سه‌رت ده‌که‌مه‌وه، چونکه من بی‌وه‌فا نیم و له هه‌موو کاتی‌کدا به ده‌نگ برایانی هاوخه‌بات و دیم به‌سه‌ریان ده‌که‌م. پێشم خوشه، که هه‌ر به‌یه‌که‌وه نیش بکه‌ین و ناگامان له یه‌کتایش بێت، چونکه ئێمه زۆر هیلاک بووین له پیناوی کورد و کوردایه‌تی و تووشی سه‌دان مه‌شاکل و وهرزی ناله‌بار بووین. جا بۆیه پێم خوشه بگه‌ڕێته‌وه ناو ریزه‌کانی یه‌کییتی نیشتمانی بۆ نه‌وه‌ی بۆ خۆمان پێکه‌وه بین و بتوانین مه‌شاکله‌کانی ناوچه‌که‌مان چاره‌سه‌ر بکه‌ین و نه‌گه‌ر هه‌ولیش به‌ده‌یت له‌گه‌ڵ کاک حه‌مه‌ی حاجی مه‌حمود. چونکه نه‌ویش کورپکی باش و لیوه‌شاده‌یه خزمه‌تیکی زۆری هه‌یه بۆ نه‌وه‌ی له‌کیسمان نه‌چیت و هه‌موومان پێکه‌وه نیش بکه‌ین بۆ به‌رژمه‌ندی میله‌تی کورد و شۆرشه‌که‌مان. ئێتر من به‌واجبی خۆم زانی به‌م نامه‌یه ناگادارت بکه‌م و هه‌موو جارێکیش باسم کردوون، که نه‌بوایه ریزه‌کانی یه‌کییتان به‌جی نه‌هیشتایه و ئیستاش من مه‌سنولی عسکری مه‌ئبه‌ندی یه‌کم، نه‌توانم هه‌موو پشتگیریه‌کتان بکه‌م و نه‌و موشکلانه‌ی، که هه‌یه نه‌توانین به‌وتووێژ چاره‌سه‌ری بکه‌ین به‌شیوه‌یه‌کی برایانه.

ئێتر خوشیت

برات

حهمه فەرهبج

١٩٨٣/٤/٢٦

برای بهرێز كاك حەمەى حاجى مەحمود

سلۆت ئى ئەكەم و هەوائت ئە پرسەم. هيوادارم هەميشە باش بى.

برام، نامەيهكى ترم بۆ ناردويت بە كاك ئىبراهيم داو دواييش مەلا محەمەدى شارمزورى مان نارد بۆلات. بەلام بەداخەو چاوى پيێت ئەكەوتبوو. بە راستى زۆر نىگەرەن بووم، كە تۆتووشى ئەو و مزەه هاتبووى. هەموو برادەرانىش ئەو ئەزانين، كە سەرئەنجامى هەندى دڵ نىەشان تووشى ئەو بوويت و هەمووشى ئەزانين، كە تۆكۆريكى چاك و ئىووشاوديت و ئەتوانيت بە چاكى بە دەورى خۆت هەلسيت. ديارە هەتا ئە يەكيتى نيشتمانيدا بوويت حورمەت و پاىيەى پيشمەرگانەت زۆر زياتر بوو ئەناو خەلكدا. ئىستاش ئەو كارە ئەچوو بەچيێت و هەر كاكە حەمەى جاران ئەبى. ئەگەر بگەرێتەو ئەو دۆست و برادەرانى خۆت، كە هاوشانى خۆت بن. من قەسەم ئەگەر ئەو هەموو برادەران كەردوو ئە لاىەن سەر كەرداىيەتيەو تەخويل كراوم، كە وەعدى شەرەفت بەدەمى بە هاتنەوێت. زياتر ئە جاران حورمەتت بگيرى و پشتيوانيت ئى بكریت. هەر ئە سنوورى شارمزور بمنييتەو. خۆشت ناگادارى و مزەكەيت، كە ئەو جەماعەت و گروپانە بەرمو كزى و نابووت بوون ئەچن و هەر يەكيتىيە روو ئە گەشەكردنە. بۆيە بەراستى حەيفە كۆريكى وەكو تۆ ئەناو ئەوانەدا بمنييتەو.

برام: جەنابت هەندى گەبييت كەردبوو ئە چەند برادەريكى ئيمە، بەلام ئەو روومە دنيابە، بە هاتنەوێت هيج كەسيك موعارز نابى و حەز ئەكەم بە روونى ئەو بزانيت. من هەموو وەعدىكت ئەدەمى ئەو روومە. هەر كاكە حەمەى جاران

گفتوگۆ لە گەڵ حکومەتدا

بەلای منەو وە چارەسەرکردنی زۆر لە کێشەکان بە دانوستان و گفتوگۆ چاکتر وە لەبارترە. هەرچەندە داننان بە مافی میلەتیکی وەك کورددا لەلایەن حکومەتە یەك لەدوای یەكەکانی عیراقەو وە تەنها چاووپارا. بۆ مەبەستی تایبەتی بوو، هیچ یەكی لە حکومەتەکانی عیراق بەرست نەهاتوونەتە پێشەو وە نەیان ویستوو وە بە وردی چارەسەریکی بنەجری بۆ دابین بکەن. سەرگردایەتی کوردیش هیچ کات جوداخواز نەبوون، بەلکو تەنها ویستووینە کورد وەك نەتەوویەکی خاوەن میژوو و کەلەپوو و کلتوری تایبەتی سەیر بکری و ژبانی نەتەوایەتی مسۆگەر بکری و بە دانیشتوانی پە دوو، سێ، سەیرنەکری. من بۆ خۆم بۆ پاشەپۆژی عیراق و دەستیوێرنەدانی دەر و دراوسی و بیگانە لە کاروبارەکانی و بۆ نەهێشتنی هیچ دەلاقە یەك لە نیوان گەلانی عیراقدا و بۆ پتەوکردنی حکومەتیش، هەمیشە لەو باوەڕدابیووم، کە دابینکردنی مافە رەواکانی کورد لە عیراقدا هیچ زیانی بە رژیم ناگەیەنی، بەلکو دەبیەتە ھۆی پتەوکردن و بەهێزکردنیشی و کورد وەك نەتەوویەك دەبیەتە ھاوکار و ھاوسەنگەر. گەل عیراقیش ئەوێندە خۆینی رۆڵەکانی نەدەرژاو ئەو ھەموو چەرمەسەری و کوێرەو مریەشی بەسەردا نەدەهات. بەلام حکومەتە یەك بەدوای یەكەکانی عیراق ھەمیشە

ويستوويانە بە گيانى شۇقۇننىستى و تەسك بىنى و دەمارگىرىيەوود بە
زەبرى ئاگرو ئاسن كىشەى كورد نەھىلن. بىگومان ئەمەش
بىرکردنەوودىەكى ئىفلىجەو ئەمپۇش نەبى، سبەينى ھەر دەبى بە
تەواوى دان بە مافى رەواى نەتەوودى كورددا بنرى.

لە عىراقدا، راستە ئىستەگى رادىو تەلەفزيۇنى كوردى و رۇژنامەو
گۇفارى كوردى بەردەوام بوود، بەلام ھەمىشە بەشىكى زۇرى راگەياندن
بۇ خزمەت و راژەى حكومت خۇى بوود و ويستوويەتى بەزمانى
كوردىش پىروپاگەندە بۇ خۇى و بەناو دەستكەوتەكانى بكا. ھەمىشەو
بە درىژايى ئەم سالانەى دوايى حكومت پلاننىكى ستراتىژى درىژ
خايەنى دانا بۇ تەواندەوودى نەتەوودى كورد و گۇرپىنى جوگرافىاو
شۇينەوارى باو باپىرى و نەھىشتىنى روخسارو روالەتى نەتەوايەتى كورد
لە زۇربەى شۇينەكانداو راگواستى و دورخستەوودى لىيان و داگىركردن و
ھىنانى بەكۆمەللى خەللى باشوورى عىراق و دانانىان لەو ناوچانەدا. ئەم
كارانە تەنانەت كارى دەكردە سەر ھەستى ئەو كوردانەش، كە سەر بە
مىرى بوون و لە پەردى دلى دەدان. جگە لەوودى، كە نەتەوودخوازان و
كوردپەرورەران ھەمىشە ئازارىيان بەدەستەوود چەشتوود و دلىانى داخ
كردوود و لەبرىى سەرگوتكردن و نەھىشتىنى كىشەكە، ھەمىشە
ھاوكىشەكە بە پىچەوانەوود دەكەوتەوود. واتە تىن و تاوو تەوژمى
كوردايەتى زياتر پەردى دەسەندو زۇرتىر خەللى كوردستانى ھان دەدا

بۆ تۆلە سەندەنەووە فیداکاری لەرپی خاڤو خۆل و نیشتمانی خۆیدا، چونکە بیری نەتەواپەتی تیکەلی خۆین و بەدەمارو لوولەکانی خۆیندا ھەمیشە لە ھاتوچۆداپە.

ئیمە لە کاتییدا لە گۆتایی ۱۹۸۳دا شۆرشەگەمان پەرە سەند بوو، حکومەت بە تەواوی حسابی بۆ دەرکرد. ناوچەپەکی ئازادکراوی زۆرمان بەدەستەووە بوو. ھەرچەندە بەھۆی شەری ناوخوای حزبەکانی دیکە کوردستان ھیزی پێشمەرگە پێویستیان بە ھەسانەووە رێکخستنی سەرلەنوێ بوو، بەلام ھەمیشە وورە پۆلایینی ئەو قارمانانە ھەر لە پتەوی و بەرزیدا بوو. لەو کاتانەدا شەھید (دکتۆر قاسملۆ) لەگەڵ (مام جەلال)دا چاوپێکەوتنیان لەبارە وەستانی شەرو گەتوگۆ لەگەڵ حکومەتی عێراقدا کرد بۆ چارەسەرکردنی گێشە کورد.

لە راستیدا ھەمیشە گەتوگۆ بەشیکی لە خەبات، ئیمەش خەباتمان لەپێناوی بە ئاشتیی ژياندا بوو. بۆپە پاش ھەولێکی زۆری شەھید (قاسملۆ)، سەرکردایەتی یەکییتی رازی بوو بەوێ بە گەتوگۆ ھەولیدا نوێنەری خوا رەوانە حزبە کوردستانیەکان بکا تا ئەوانیش رازی بن و ھەموویان بەیەك دەرگە ببنە ھیزیکی پتەو و داخوایەکانمان بکەینە یەك بۆ ئەوێ لەکاتی گەتوگۆدا بەھیزبین و جگە لەوێش پەرسوړا بە رۆشنیرو پیاوی ناواری میللەتەگەمان بکەین و رای ئەوانیش وەرگیرین دەربارە.

داخەكەم وەلامى ھەموو حزبەكانى دىكە ناپەزايى بوو، بەلكو چەندىن بەياني دژ بەيەكيتيشيان بلاودەكردهو و ناو و ناتۆردى زۆریشان خستە پالى. بەلام ئيمە بەرژمەندى گەلەكەمان لا پيرۆزتر بوو.

ئەگەر بەتەنها بتوانين ھەموو خالەكانى بەياننامەى ۱۱ ئازارى (۱۹۷۰) بە حكومەتى عىراق جيبەجى بکەين، ئەوا ديسان ھەر سەرکەوتنىكى مەزنە بۇ ئيمە. جگە لەوھش حكومت خۆى بۇ جيبەجىکردنى ئەو خالانە ئەو سەردەمە رازى بوو. بۆيە سەرگردايەتى برپارى گفتوگۆىداو ھەرگىز لەيادم ناچى، بۇ ميژوو دەيلىم، كە ھەقال (مام جەلال) برپاريدا خۆى بجيئە بەغدا بۇ گفتوگۆ لەگەل (سەدام حسين) دا. ھەرچەندە ئيمە پيمان چاك نەبوو، كە ئەو بجى، چونكە ھيچ (گەرەنتيەك) نەبوو بۇ ژيانى. ئەوسا پيمان گوت: "تۆ لەسەر ج بناغەيەك دەجيئە ئەوى، ناترسى بگيريئتو لەناوت بەرن؟"

بە ئازايانە گوتى: "من بۇ چارەسەرى كيشەى كورد ئامادەم بچمە ترسناكترين شوين و لەگەل دژترين كەس وتوويز بکەم. (زەمانەتیش) تەنها ئەو، كە من بە راستگۆيى و خاوەن ھەق دەچمە ئەوى و داواى مافىكى رەوا دەكەم. خۆ ئەگەر شەھيدىش بىم، ئەو بۇ من جيئ شانازيە. نوينەرانى يەكيتيى بە سەرگردايەتى (مام جەلال) چوونە بەغدا، لەگەل سەدام حسەين كۆبوونەو. ھەردوولا لەسەر ئەو پيکھاتن، كە كۆتايى بە شەرى نيوانيان بەينن. پاش ئەو لەلايەن

عیراقهوه (تارق عهزیز) دانرا به سهرپهرشتیاری وتووێژهكان. چهند جارى نوێنهراى بهغدا هاتنه بارمگای پهكیتی لهدی (سویره).
 ئهوهندهى له كۆبوونهوهكانى بهغداو له كۆبوونهوهكانى كوردستانیش
 ئاگادار بووم، كه له زۆربهياندا بهشدار بووم، تیایدا زۆر به ئاشكرا دیار
 بوو، كه حكومهت نهیدهویست بهراستی بێته پێشهوه. (سهدام حسین)
 ههر دكتاتۆرهكهى جاران بوو، هیچ گۆرانکاریهك له سیاسهتیدا نهبوو
 تهنها دمیویست لهو ناوچانه تهرازوی هیزمگانی ریکبخاتهوهو بههوى
 كوردوه ئیران هیزی خوى نههینیتته ناو خاکی كوردستانهوهو ببیتته
 مهترسی بۆ ئهم. لهوه زیاتر بهیمانگانی تهنها گوشتن بوو، چونكه له
 دواهمین کاتهكانی گفتوگۆدا بریاردارا، كه بهیانیکى رسمى له
 ئیستگه و تهلهفزیویدا بۆ بکریتهوه، كه ئهمه بۆ ئیمه سهرکهوتنیکى
 گهوره دهبوو. بهلام بهعسیهكان چهندين جار به بههانهى جیاجیاو
 پرپوچ دوايان دهخست و دهیان گوت وهختی خوى نییهو لهکاتی
 خۆیدا ئهو بهیانهمان خویندۆتهوهو پێویست ناكا دووبارهى بکهینهوه،
 بهتایبهتى تورکیا نارازی بوو، نهیدهویست کورد بێته خاوهن مافی
 خوى، بهلکو داواى ویلايهتى (موسل)یشی دهکرد، كه گوايه له تورکیا
 دابراوهو خراوته سهر عیراق. ئهم ووتووێژانه ماوهى سالى زیاترى
 خایاند، بهلام بى سهرئهنجام بوو.

لە یەكئ لە كۆبوونەوهكانی سەرگردایەتیدا، كە باسی زۆر شت كرا، ناپەزایی خۆم نیشانداو دەربارەى ئەم گفتوگۆیە بە دژ وەستامەوهو پیەم گوتن " ئەو رژیمە ھەرگیز ئامادە نییە دان بە مافەكانی كورددا بنێ. لەبەر ئەوه چاكتر وایە زووتر بكشێنەوه."

كارەكە گەیشتە ئەوهی، كە كێشەو تێكچوون لە نیوان منو (مام جەلال)دا دروستبێ، لەسەر ئەوهی پێشنیازەكانی ئیمەى پشتگوێ دەخستو كاری پێیان نەبوو، تا وای لیھات لە مانگی تشرینی یەكەمى ھەمان ساڵدا لەگەڵ (مام جەلال) تێكچووومو كۆبوونەوهو جیھێشتو ھەر لەوئ نامەییەكى دەست كێشانەوه (ئىستقالە)م نووسی. كاك (دكتور فوناد مەعسوم)، كە كارگێرى مەكتەبى سیاسى بوو، خیرا گەیشتە سەرمو داواى لێكردم ئىستقالەكەم بكێشمەوه. ھەروەھا ھەموو برادەرانى سەرگردایەتیش ھەر ئەو داوايەیان لێكردم. پاشان منیش رازی بووم بەوهی ئىستقالە نەكەم، بەلام دەبێ بواری پشوودانم بدەنێ بۆ خۆم بۆ ماومێك لە دێیەكى كوردستان دابنیشم، ئەوانیش داواكەیان قبوڵ كردمو منیش چووم لە دێى (ھۆمەرئەمان) لە ناوچەى قەرەداخ نىشتەجێ بووم.

سەرگردایەتى بروسكەى بۆ كردم، كە دەبێ بگەریمەوه ناوچەى (سیروان) لە مەرگەو كانى توو، كە نەم دەزانى قەدەر لەوئ چاومروانمەو بۆ ئەوهی فریای ئەو قەدەرە بكەوم، دەبێ بكەومە پێ.

برینه وهی قاجم

گۆرهوی^۳

له دهره وه

سه رمای (کانوون)

دهمی (با)ی له گۆ خستوه

له ژووره وه

خوی به ته نیا دانیشته وه

لال و پال و دك به رخ و کاوړ

مندال نوستوون.

میردیش نه وه چهند سائیکه

زریانیکه و

³ ئەم شیعەرە سالی (۱۹۸۵) دا لە شاخ لە ناوچەی شارباژێر شاعیری بەناوبانگی گەلەکەمان کاک (شێرکۆ بێکەس) نوسیویەتی لە سەر من، بریتییە لەوەی، کە پێش ئەوەی قاجی راستم بپرێتەو، داوام کردبوو جوتی پوزدوانەم بۆ بچن، بەلام بەداخەو، پێش ئەوەی پوزدوانەکەم تەواو ببێ، قاجی راستم لە دەست دا. ناوەڕۆکی ئەم شیعەرە بریتییە لەم چەند دیۆری سەرمووە.

شۆین عەشقی چیا کە وتوو
خۆی بە تەنیا دانیشتوو
نە ئێی شۆرەبی پاییزە
سەری بۆ کۆش داخستوو
ھەر نە چنیتو نە چنی
نیوہ شەوئ تەواو نەبی
ناخ نازانی! داخ نازانی
کاتی گۆرەوی نە گاتی
نەو بە تەنھا ھەر تاکیکی
بۆ قاچە کە ی چە پی نەوئ!

سالی ١٩٨٤ من ئەندامی سەرکردایەتی و لیپرسراوی مەلەبەندی سیی
یەکییتی نیشتمانیی کوردستان بووم و مەلەبەندە کە یشم لە (بۆتی) بوو.
ماوەیە ک لە کاتی وتووێژدا لە ناوچە ی (قەرە داخ) لە دیی
(ھۆمەرئامان) مامەوہ. لەوئ بئکە یە کە م ھەبوو، وەکو سەرپەرشتکاری
سەربازی ناوچە کە.

ئەو کاتە وتووێژ لە نیوان ئیمە و حکومە تی (بەغدا) دا ھەبوو، بەلام
حکومە تی عیراق ھیچی بۆ نە کردین، ئەو ھەر بیر ی لەوہ دە کردوہ

چۇن لەنىئومانبەرئى و سوود لەو ناکۆكى و ناتەواويەى نىوان خۆمان وەرگرئ.

لە لايەن بەرپرئ (مام جەلال) و مەكتەبى سياسىيەو بە بروسكەيەك ناگاداريان كردم، كە بگەرپمەو بە سەرگردايەتى و مەكتەبى سياسى، كە ئەوكاتە بارمگای سەرگردايەتى و مەكتەبى سياسى لە (كانى توو) بوو. منيش دواى چەند رۆژئ گەرپمەو بە ئەوئ.

شەوى ۱۹۸۵/۵/۲۳ گەيشتمە لای بەرپرئ (جەمال ئاغا) لە مەرگە. ئەوكاتە بارمگاكەى لە دىئى (ناومژئ) بوو. دووشەو لەوئ بووم. بەرپرئ (مام جەلال) و كاك (نەوشىروان مستەفا) هاتن بۆلام باسى رەوشەكەيان بۆكردم، كە حكومەتى عىراق هەتا ئىستا نەيدەويست هيج بۆ كورد بكا. ئەوئى گوتووئەتى لە هەمووى پەشىمان بۆتەو.

پاشان گوتيان: "ئيمە بەنيازين سەرلەنوئ ھىزو تىپو شانە نەينەكان رىكبەخەينەو تۆش دەبئ ئامادە بئ."

گوتيان: "ئيمە دەرپۆين بۆ دروستكرنەو و رىكبەخستەوئى ناوچەى سنوورى مەلەبەندى سئ. هەروەها كاك (نەوشىروان) و كاك (كۆسەرت) يش بۆ سنوورى مەلەبەندى چوار.

رۆژى ۱۹۸۵/۵/۲۵، لای نيوەرۆ، ئيمە لای (جەمال ئاغا) ميوان بووين. پيشمەرگەكان هەواليان بۆ ھىناين، گوتيان ۳ فرۆكە بە دۆلەكەدا هاتن و دەچن بەرمو (كانى توو) و (سىروان). ئيمەش ناگادارى هەموو

پېشمەرگە كانمان كورد، كە باش وريابن و جيگەكانى خۇيان چول بكن و
بچنە شوپنە بەرزەگان. ئىمە خۇشمان چووينە دەرەو.

فرۆكەكان گەيشتنە (كانى توو) و (سيروان) و بۇ ماودى نيو كاترمير
ھەموو ناوچەكەيان بە دىكان و بارەگاكانمانەو بۆردومان كورد، دواى
ئەو گەرەنەو.

بەرپز (مام جەلال) ئۆتۆمبىلەكەى خۇى بۇ ئىمە نارد بە كورپكى
شوفيردا، ناوى (سيروان) بوو، كە بچينە خوارەو و لە زيانى گشتى
بزائين. لە ھەمان كاتدا ئەو دوو ھىزەى لەوئى بوون، ھىزى (عەبدوللاى
مام عەلى) و ھىزى كاك (عەبدولرەحمان)، دىبوو ئاگاداريان بكن، كە
ووريابن نەبا سەرلەنوئى مىرى ھىرش بەيئىتەو.

ئىمەيش رۇيشتينە خوارەو بۇ بەرى (بنگرد) و (مەرگە) نەو ك سوپا
ھىرش ببا، دىترساين ئەمە پىلاننىكى داپىزاو بى. ھەر لەو كاتەشدا
دەمانىينى دەيان كەس بە تراكتۆرو پىكابو ئۆتۆمبىل دەيان بىردنە
خوارەو بۇ نەخۇشخانەكەى (مەرگە). ھەلبەت ئەو كاتە نەخۇشخانەى
سەرەكىى ئىمە لە (مەرگە) بوو، ھەموو داو دەرمان و پىويستىيەكانى
برين پىچى لەوئى بوو. ئىمەش لەگەل (جەمال ناغا) و چەند
برادىرىكىتردا رۇيشتينە خوارەو بۇ ئەوئى. كە چووينە
نەخۇشخانەكە، بىنيمان دەيان كەس لەو ھۆلەدا كەوتوون. يەكئ
دەستى، يەكئ قاچى، يەكئ پىشتى بە بۆردومانى فرۆكە بىرىنداركرەو.

ئېمە لەنيو نەخۇشخانەگەدا بووين، تۆپى تەقىو بوو بەدوان و سيان. منيش چوومە دمرەوۋى نەخۇشخانەگەو داوام لە ھەموو پېشمەرگەگان کرد بچن بۇ يالە بەرزەگان.

پېم گوتن: "ئەمە بە تەئكىد ھېرش و كيومالى سەربازيە، ئەگەر وابى، ئەو بريندارانە ھەموويان دەگيرين و كەسيشمان دمرناچين لىي." ئەوگاتە دوو تېپيش لەپېشمەو بوون لەپشتى بنگردەو، تېپى (كاكە عەبدورەحمان مەرگەيى) و تېپى (عەبدوللای مام عەلى).

پېشمەرگەگانمان كۆكردەو و برۆين، بەلام تۆپەگان لە چەند لايەگەو دمهاتن، لە (بنگرد) و لە (رانىە) و لە (قەلادزە) و لە (قەمرسەرت) دوە. نەخۇشخانەگە، كە كاتى خۆى سەربازگەى حكومەت بوو، لە ھەموو لايەگەو تۆپيان بۇ ھەلەدەدا. چەند كەسيكىتر لەويدا بريندار بوون.

ئېمە تەنھا دە ددقيقەيەك لە بارەگای (فەوجى بنگرد) دوە دووربووين. تۆپ باران لە (بنگرد) و (رانىە) و (چوارقورنە) وە بەرەو نەخۇشخانەگە بەردەوام بوو. من چوومە نەخۇشخانەگە بۇ سەردانى بريندارەگان. كە ھاتمە دەرئ، لەسەر جادەى بەردەمى نەخۇشخانەگە تۆپى لە پېشمە تەقىيەو و بوو ھۆى لەدەستدانى قاچى راستم. دوو پېشمەرگەش لەوانەى لەگەلما بوون بريندار بوون. (جەمال ئاغا) شەم لەگەلدا بوو، بەلام ئەو سەلامەت دمرچوو. بە ئۆتۆمبىلى منيان بىردە بارەگای سەرگردايەتى لە (كانى توو)، تۆپ بارانىش ھەر بەردەوام بوو.

ئەو كاتە بەرپىز (مام جەلال) لە (سىروان) بوو. مەن بارى تەندروستىم زۆر زۆر خراپ بوو. بە ئاگادارىيى زۆربەيى زۆرى برادىران وەك دىكتۇر فوناد مەعصوم بىي بەنجو كەمەستەي پىزىشى لەنيو تارىكىو بەجرايەك و جەقۇيەك، لەگەل ئازارو ژاندا، دىكتۇر شالوو دىكتۇر خدر كەوتنە نىشتەرگەري و لە جومگەي ئەژنۆمەو ھاچيان بىرمەو. ھەر بۇ ئەو شەو و بۇ بەيانىيەكەي، كە چاومپىي فرۆكەمان دىكرد بىتە سەرمەن. بىردىنەم بۇ ئەشكەوتى لەبن شاخەكەي (كانى توو). ئەو رۆژ و رۆژەكانى تر چەندجار فرۆكە دەھاتە سەرمەن بۇ بۆردوومانكردنەم.

لەوى لە ژوورئ داياننام. بە تابوتى گواستيانمەو بۇ ئەشكەوتەكەي پشت (كانى توو)، سى ھەفتەيەك لەوى مامەو، بەلام و مزەم يەكجار خراپ بوو. لەو كاتەدا كاك نەوشىروان مستەفاو دىكتۇر فوناد مەعصوم مۇلازم عومەر چەند جارئ سەردانى كردم. ھەر وەھا بەرپىز (مام جەلال) يىش چەند جارئ ھاتە سەردانەم.

(مام جەلال) پەيوفىدىي بە (دىكتۇر عەبدولپەرھمان قاسملۇ) وە كرد، كە چارەسەرىكم بەكەن. ئەوان ھەر مانگى دوو دىكتۇريان لە (فەرەنسا) وە بۇ دەھات بۇ يارمەتيدانىان.

بارەگاي دەفتەرى سياسىي پارتى ديموكراتى كوردستانى ئىران لە (گەرەدئ) بوو. لەسور داواي دىكتۇر عەبدولپەرھمان قاسملۇ لەديوى

(شارباژىر) منيان بىردە نىزىك ئەوانو لە (گەرەدى) كەپرىكىيان بۇ
 كىردىم. دىكتۇرە فەرمىسىيەكان تەماشايان كىردىم گووتيان لايەكى ئەژنۆى
 ماوۋە پىۋىستى بە نەشتەركارىيەكى بەپەلە ھەيە، چۈنكە گەر نەكرى
 ئەوا توۋشى گەنگرىن دەبى. برادەرانمان داوايان لىكرىدن
 نەشتەركارىيەكەم بۇ بىكەن، بەلام دىكتۇرمىكان لە ماۋدى دوو رۇژدا دەبوو
 بىچوونايەتمە (بەغدا) و لەۋىۋە بۇ (فەرمىسا)، لەبەر ئەۋە پىيان نەگرا.
 برادەرانى نىموگرات يارمەتتىيەكى زۇريان دام، پىشنىيازىيان كىرد، كە
 ۋەك پىشەمەرگەيەكى خۇيان بىژمىرن بە مەرجى كەس نەزانى و لەگەل
 خىزانەكەمدا بىمبەن بۇ نەخۇشخانەى (كارىزە)، لەۋى بارەگای لقى
 حكومەتى عىراقى لىبوو، ھەموو شىتىكىيان ھەبوو. گووتيان بە نەيىنى
 دەمبەنە ئەۋى و سەرلەنۆى لاقىم دەپرنەۋەو ئەۋجا دەمەيننەۋە.
 بىردەميانە ئەۋى و نەشتەركارىيەكى دىكەيان بۇ كىردىم. شەۋى لەۋىدا
 مامەۋە. بۇ رۇژى دواتر ھىناميانەۋە بۇ (گەرەدى). ماۋەيەكى زۇر
 لەژىر چاۋدىرىى دىكتۇرمىكانى ئەۋاندا بووم، لە تەنىشت
 نەخۇشخانەكەى ئەۋانەۋە كەپرىكىيان بۇ خۆم و خىزانەكەم كىردو لەو
 ماۋەيەدا چەند جارى فرۇكەى ئىرانى بۇمبابارانى دەۋروپەرەكەى
 كىردو زىيانىكى زۇرى گەياندى، بەلام سەلامەت بوۋىن.

تا دەھات دىنيا بىرەدو سەرماۋ سۆلە دەچوو، شەۋىش ساردتر دەبوو.
 (مام جەلال) ھاتە لام ھەۋلىكى زۇرىدا، كە رەۋانەى جىگەيەكەم بىكا بۇ

عيلاج كردنى تەواومتى. لەو كاتەدا خوالىخۆشبوو كاڭ (خەمە رەحيم) واتە (خالە حاجى)، كە مالى لە ئيران بوو، خەسوى ناردەلام، كە ئەگەر بمەوى، ئەوا دەتوانى مۆلەتم بۆ وەربگيرى بچمە ئيران و لەويۆ وەكو پېشمەرگەيەگى ئەوان رەوانەى ولاتى بگريم. خەسووى (خالە حاجى) چەند رۆژى لامدا مايەو. جاريكى ديكەش (مام جەلال) ھاتەو بۆ سەردانەو لە پېشنيازەكەى (خالە حاجى) ئاگادارم كرد. ئەويش پىي چاڭ بوو، كە وەلامى بۆ بنيرم و سلاوى (مام جەلال) يىشى پى بگەيەنم تا بەزوترين كات ھەول بدا چارەسەريكم بگا. منيش لەوبارەو (خالە حاجى)م لە رىي خەسوويەو ئاگادارم كردەو.

پاش دوو ھەفتەيەك وەرقەيەگى بۆ ناردم بە ئيمزاي (موحسين رەزايى)، كە بۆم ھەيە بۆ ماوەى مانگى لە ئيراندا بمينمەو. مال و منداڵەكەم ناردە (مالوومە) و خۆشم لەگەل (عەبدولرەحمان) و چوار پېشمەرگەى ديكەدا كەوتينە رى بۆ (ورمى). چەند رۆژى لەو شارەدا مامەو. لەو ماوەيەدا چەند لىپرسراويكى ئەويم چاو پىكەوت، وەك: بەر پرسى (ئيتلاعاتى ئوستانى ئازربايجانى غربى). ھەندى پرسىيارى دەربارەى بارودۆخى كوردستان لىكردم. منيش وەك خۆم ويستم بەو جۆرە بۆم باسكرد، بەلام ئەو برىواى پينەكردم و گوتى: "ئيمە زانيارى تەواومان دەربارەى ژمارەى ھيزمەكانى يەكيتى و چۆنيەتتى كارگردنيان ھەيە." ئەووشى پى گوتم كە ئەوان وەك

موسولمانى رىئى منيان داوه، كه له ئيراندا بمنيّموه. منيش گهلى
سوپاسم كردن.

كاك (حه مه ره حيم) داواى ليّبوردينى ليّكردم، كه ئهو نهيتوانيوه راستى
له (ئيتلاعات) بشاريتهوه و ئهوان تهنها ويستويانه ههئدى زانيارى له
من و مر بگرن دمر باره ي بهكيّتى.

داواى دوو ههفته چوومه تاران. پاش ماوه يهك مانه وهم لهوئى، له رىئى
قاچاخچيه وه ههولئى چوونه دمر وهم دا. چوومه (نه مسا) و لهوئيه بۆ
(ئه لمانياى رۆژه لات) و لهوئشه وه بۆ سويد. من له رۆژى ۱۹۸۵/۱۱/۲۵ دا
گهيشتمه سويد.

چوونم بۇ سويد

ئەو رۇژەي گەيشتمە (سويد)، بردميانه گەمپىكى پەنابەران لە
(ھېلسىنگ بۆرى)، گە شارىكە دەكەوئتە باشوورى رۇژئاواي (سويد)
نزيكى سنوورى (دانىمارك). لەگەل خۇمدا ژمارەي تەلەفۇنى چەند
برادەرىكم ھىنا بوو، گە لە (سويد)دا دەژيان، تەلەفۇنم بۇ كردن و
ھاتنە لامو لە گەمپەگە مۆلەتى چوونە دەرەوھيان بۇ وەرگرتەو
برديانم لەگەل خۇياندا بۇ شارى (مالوئ) و لای خۇيان ميوانداریان
كردم. دواتر لە لايەن (سەردارى سەعيد خەلەف) و كاك (دانا مستەفاي
ئەندازيار)وہ ئاگاداریان كردم، گە بچمە گەمپى (ئەلبىستە) و دوو
ھەفتەيەگىش لەوئ مامەوہ. لەو ماودىەدا لیژنەيەكى تايبەت سەردانى
كردم ناویان خستەم لیستەي برینداربوو دكانەوہ، گە ھەموویان لە
شارئ خردەكرانەوہ بە ناوی (لینشۆپىنگ). ئەو شارە نەخوشخانەيەكى
تیدا بوو، گە ھەر گەسئ بریندار ببوايە، بۇ چارەسەر كردن دەیانبردە
ئەوئ.

شەھیدبوونی عەبدورەحمان

سالی ۱۹۸۶، بۆ ماوەی چوار مانگ لە نەخۆشخانەیەك بووم لە (سوید) لە شاری (لینشۆپین). دواى ئەو چوار مانگە، لەسەر داواى چەند برادەریکی خۆشەویستم پێیان باش بوو پاش چارەسەر بچمە شاری (ئۆپسالا) و لەوێ لە نزیکى ئەواندا بژیم. پاشان بە مۆلەتی حکومەتی (سوید) خانووێهکیان بۆ پەیداکردم، ئەمەیش لە مانگی ۵/۱۹۸۶دا بوو. ماوەیەك لەوێ مامەوێهەو لە هەموو شوێنیکی (سوید) و ولاتانی ترەو دۆست و ناسراو دەهاتن بۆ لام. ئەو ماوەیەش، کە لە نەخۆشخانەى شاری (لینشۆپین) بووم، لەژێر پرۆسەى چارەسەرکردندا زۆر لە برادەرانێتر دەهاتن بۆ لام. هەلبەت ئەوان دەیانزانى (عەبدورەحمان)ى کورم شەھید بوو. بەلام من نەمزانی بوو.

کە هاتمە شاری (ئۆپسالا)، لە دواى ماوەیەك، بە هۆى نامەى برادەریکمەو، کە ناوی (حمەى عەتى) بوو لە ئەلمانیا دەژیا، ئەو هەواڵە دڵ هەژین و جەرگ برەى پێراگەیاندمو لە نامەگەیدا سەرخۆشی لێکرد بووم بەبۆنەى شەھید بوونی (عەبدورەحمان)ەو. بەراستی لەگەڵ ئەو هەموو رەوشە ناتەواوەى خۆمدا ئەم هەواڵە کاریگەرییەکی دەروونی و رۆحی تێکردم. هەلبەت من لەو ماوەیدا، کە لە نەخۆشخانە بووم، بیرم لەو دەکردەو بۆجی (عەبدورەحمان) هیچ

دەنگو نامەيەكى نىيە؟ زۆر دلگران دەبووم بەو، كە (عەبدورەحمان) بىدەنگە، چونكە من لە ۱۹۸۵/۱۱/۲۵، كە گەيشتمە (سوید) ھەر رۆژ نارۆژى ئەو تەلەفۇنى لەگەلدا دەكردم و دەربارەى بارو جىگەو رىگەم پرسیارى دەكرد، بەلام دواى ئەو دى چوومە نەخۇشخانەو كەوتم، ئىتر ئاكام لە ھەوالى ئەو نەما. لە رىگەى برادەران و ھەروەھا حیزبى دیموكراتىشەو، بەھۆى كاك (كەرىمى ھاشمى) يەو ھەوالدا ھەوالى بزەنم. ئەویش پى راکەياندم، كە بە جىھاز قسەمان لەگەل بەرپز (مام جەلال) كەردووەو گوتوئەتى:

"بە (حەمە) بلىن (عەبدورەحمان) لە جەنگ و رووبەر و بوونەو داپەو سەلامەتە."

رۆژانە ئەو برادەرانەش، كە دەھاتنە لام، ھەر ھەوالىم دەپرسى و دەیان گوت:

"لە كوردستان شەر كەرمەو تاكو ئىستاش ھىچ شتىكى وا نەبوو دەربارەى (عەبدورەحمان)."

ئەو بوو، بەھۆى نامەكەى كاك (حەمەى عەتى) زانىم، كە شەھىد بوو. بەراستى، ھەرچەندە خۆم وەزەم خراب بوو، برىنەكانىشەم ھىندەىتر كۆلانەو. چەند رۆژى لە شارى (ئوپسالا) دا پەرسەمان دانا. پەرسەيەكى زۆر قەربالغ بوو. لەھەموو شوپىنىكى (سوید) و (دانمارك) و (ئەلمانىا) وە خەلك ھاتبوون بۆ بەشداریكردن لەو پەرسەيەدا. لىرەدا

دەمهوی زۆر زۆر سوپاسی ئەو برادەرو دۆستە بەهەمەیانە بکەم بۆ بەشداریبوونیان لەو پرسەییەدا، کە بە هاتن و نامەو بە تەلەفۆن لەگەڵماندا بوون. بەراستی ئەوەی ئەو برادەرمانە کردیان بە جیاوازیی بیروباوەری جیاچیاوە. زۆر سەبووریی بە من داوای لێکردم بتوانم زیاتر هیۆر بێمەوهو سەبووریم بۆ بێ بەرامبەر بەو گۆستە گەورەییە.

هەرچەند من چەندین کۆپی قارمان و بەتوانام لەگەڵدا شەهید بوو بەدریژیی ئەم شۆڕشە، کە ئەوانیش وەک براو کۆپی من وابوون، بەلام ئەوەی زیاتر کاری لە من کرد، ئەوە بوو، کە من کوردستانی (عێراق)م بەجێهێشت، هەرچوار خێزانەگەمان لای ئەو دانا، زۆر دڵم پێیخۆش بوو، چونکە لەراستیدا هەموو سیفەتیکی جوامێرانەو پیاوھتی تییدا بوو بەرامبەر بەخێزانەگەمان و خەڵکە چاکەکە کوردستان.

دوای دوو هەفتە، لەمانگی ٦ / ١٩٨٦، بە یارمەتی برادەران، لە رێگەی (ئێران)دووە گەرمەوه بۆ کوردستان و برای بەرپێز کاک (عەبدولپەزاق فەیلی)یش لەگەڵدا هات تا (ئێران). هەروەها برای بەرپێز کاک (جەمال ناغا) و چەندین برادەریتر هاتن بەپێرمەوه بۆ (تاران). پاشان لەوئێرە دەرچووین بەرەو کوردستانی (عێراق) و دوای ٣ رۆژ گەشتینە گوندی باڵخ. ئەوکاتە مائمان لەوئێرە بوو.

پرسیمان: "تەرمەکە (عەبدولپەزاق) لەکوێ ناستوویانە؟"
گوتیان: "لە گوندی (مالوومە)یە."

مىنىش بى ئەۋەدى دابەزم لە ئۆتۈمبىلەكە، يەكسەر چووم بۇ سەر گلکۆۋ مەزارى.

بەپراستى شەھىدبوونى ئەۋ جوامىرە خەسارىكى گەۋرە بوو لە بنەمالەكەمانو خەلگى كوردستان. ئەۋ قارەمانە ھىچ خىرو خوشىيەكى بۇ خۆى نەدەۋىست، ھەموو كاتەكانى تەرخانكرد بوو بۇ خزمەتكردن بە خەلگى كوردستان. بەلام ئەۋەش جىگەى دلخۆشىى من بوو، كە ئەۋ لە شەپكى قارەمانانەى دەستەۋ يەخەداۋ دواى ئەنجامدانى كارە پىرۋزەكەى، كە خۆى پىشتەر ديارى كىردبوو توانىبوۋى بە ئەنجامى بگەيەنى. ئىنجا شەھىد كرا بوو.

ئەم نەبەردە ھىچ كەسىكىش نەبوۋە گلەيى لى ھەبى لەبۋارەكانى خەباتو تىكۆشانىدا.

دواى ئەۋەدى لەسەر قەبران گەپامەۋە، چوومە دىى بالخ بۇ لای منالەكان، كە زۆر ۋەزەيان خراپ بوو. دلخۆشىم كىردن و پىم گوتن: "من زۆر دەمىكە چاۋمپروانى ئەمەم دەكرد، كە كاك (عەبدولپەرەحمان) شەھىد بىى، چونكە ئەۋ ھىچ حسابىكى بۇ دوژمنانى گەلەكەمان نەدەكردو لە ھىچ شەپكىدا سلى لە دوژمن نەدەكردەۋە، بەۋە سەبوۋرىى خۆم و مال و منالەم دەدايەۋە، كە كۆرى من لەپىناۋى بەرژدوۋەندىى مىللەتدا رۆيشتوۋە ھەموو خەلگى كوردستانىش ئەۋ شاھىدىەمان بۇ دەدا، كە كاك (عەبدولپەرەحمان) چ پىاۋىكى لىھاتوو

دۆسۈز بوۋە. ئەو ماۋىيە، كە لە گوندى (بالخ) بوۋىن لەبەر ھىرش و بۆردومانى فرۆكە و تۆپى دوورھاۋىز دەچوۋىنە دەرى گوندەكەۋە. لەراستىدا منىش زۆر ۋەزەم خراپ بوۋ، ئازارى قاچەكەم ھەر بەردەۋام بوۋ، قالىپكى كاتىيان بۇ كرد بوۋم بۇ ئەۋدى بىكەمە پىم و بتوانم ھاتوۋچۇ پىبەكەم. ھەموو قاچم ببوۋ بە برىن، لەگەل ئەو ھەموو ئازارەتقردا، كە ھەم بوۋ. دۋاى ماۋىيەك براى بەرپىز كاك (جەمال ئاغا) لە بنارەكەى بەرامبەر بە گوندى (مالوۋمە) كەپرېكى كردبوۋ، داۋاى لىكردم بۇ ماۋىيەك بچمە ئەۋى. چەند بۆرىيەكى ئاۋو ئاۋمپۇ لىبوۋ لە نىۋىدا دەنوۋستىن.

ئەۋكاتە (شىخ حسين تىمارى) ىش برىندار ببوۋ. دۋاى ماۋىيەك شەرى (قەيوان و ماۋەت) دەستى پىكرد. حكومەت بە شەو بە تۆپ بۆردومانى ھەموو ناۋچەكەى دەكردو بە رۆزىش بە فرۆكە ھىرى دەكرد. منىش ۋەزەم زۆر خراپ بوۋ، بۆيە ناچاربوۋم ھەول بەدەم ھەندى لە مىندالەكان بگەرپىنمەۋە بۇ نىۋو شارو لە مالى خزمەكاندا خۇيان ھەشار بەدن و ھەندىكى تىرشىيان لەگەل خۇمدا بيان بەم بۇ (ئىران). ھەروھەا براى بەرپىز (مام جەلال) ىش ئاگادارى كردم، بگەرپىمەۋە بۇ دىۋى (ئىران)، چونكە رۆز بە رۆز شەپكە گەرمتەر دەبوۋو حكومەت نىازى ۋابوۋ ئەم ناۋچانە ھەموۋى بگىرتەۋە. منىش داۋام لىكرد بەئكو بەلگەيەكى ھاتوۋچۇم بۇ بكەن تا بچمە نىۋو (ئىران) ەۋە، لەگەل ھەندى

لە منالەكانمدا. ئەويش نامەيەكى پىدام بىدەم بە (ئاغاي رەحيمى)، كە لىپرسراوى (قەرارگاي رەمەزان) بوو.

دواى چەند رۆژى چوومە لاي ئاغاي رەحيمى و نامەكەم داىئ.

پىيگوتەم: "دەتانهوئى لەكوئى دابنیشين؟"

ئىمەش پىمان باش بوو بچىنە شارى مەھاباد. ئەويش نامەيەكى بۆ نووسىم بۆ فەرماندارى (مەھاباد) و لەگەل منالەكاندا رىكەوتىن بەرەو (مەھاباد) و لەويش چووينە مالى براى بەرپز كاك (جەلال ئاغا)، كە پياويكى دلسۆزو بەوهفا بوو بەرانبەر بە خەلكە لىقەوماوهكەو دوو شەو لە مالى ئەوان ماينەو. پاشان داوام لىكردن بەلكو ھەول بەدن لە نزيك خۆتان دوو ژوورمان بۆ پەيداىكەن. ئەوكاتە مالىان لە پاركى كودەك بوو، لە نزيك خۆيان، دوو ژوورىيان بۆ پەيداگردين لە خانووھكەى (جەليل گادانى)، كە ئەوكاتە ئەندامى دەفتەرى سياسى (حيزبى ديموكراتى كوردستانى ئيران) بوو. ماومىەك لەوئى ماينەو، بەلام بەھوى ئەوھى خەلكىكى جۆراوجۆر ھاتووچۆيان دەگردين بۆ سەردان لە ئۆردوگاكانى بەشى كوردستانى خۆمانەو. چەند جارئ (ئىتلاعات) بانگى كردين و پرسىاريان دەكرد: "ئەم خەلكە بۆچى ھاتووچۆتان دەكەن؟" منيش دەمگوت: "ھەموويان دۆست و ناسراون و بۆ سەردانمان دىن" ھەرچەند ئەوان رازى نەبوون بەو، بۆيە دواتر بىرمان لەوھ كردهو، كە خىزانەكەم بە نەيىنى بنىرم بۆ (سليمانى) بۆ

سىمردانى ھەندى ئەندالەكان، كە ئە (سلىمانى) مابوونەو ۋە منىش بگەرېمەو ۋە (سويد).

بەلام پېش ئەو ۋە بگەرېمەو ۋە سويد، (ئىتلاعات) ى ئىران نارديان بەشويئمانداو بە توندى لەو ۋە ئاگاداريان كىرمەو ۋە:

"ئابى كەس ھاتووچۇتان بكا. ئەگەر ھەر كەسكىش دى بۇلاتان، دەبى ناۋى بنووسن و بىدەن بە ئىمە."

منىش پېم گوتن:

"شتى وا چۇن دەبى؟ ئىمە خۇمان نانئىرىن بەدۋاى كەسداو ئەوانەى دېن بۇلامان ھەموۋى دۆستو ناسياۋە."

بەلام ئەوان زۇر نىگەرەن بوون بەمەو ئىمەيان بانگ كىرد بۇ (ئىتلاعات) ۋە خۇمو مىندالەكانمەيان زىندانى كىردو مالەكەشىيان داخستىن، گوتيان: "دەتانئىرىن بۇ شارى (خوى)."

بەمەش زۇر دۆستو برادەرانى خەلكى (مەھاباد) نىگەرەن بوون. ئەو كاتە كاك (رەفەتەتى مەلا) بەرپىرسى پەيوەندىيەكان بوو لە (تاران). زانىبوۋى ۋە ھەۋالىيان گەمەندبوو بە (مام جەلال). دۋاى (۲) رۇز بروسكەمەيان كىردبوو، كە بەرمان بەدەن.

ئازادىيانكىردىن و پىيان گوتىن:

"دەبى ئاگامان لە ھەموو ھەئسوكەوتتان بى."

ئېمەش گەپراينەۋە مائەۋە چەند رۇژى لە خانوۋەكەدا بوۋىن، كە لەنئوشاردا بوو.

ئېمە ماۋە پېنج سال بە مائەۋە لە (ئىران) بوۋىن. ھەرچەند خەلگى (مەھاباد) زۇر رىزيان لىدەگرتىن، بەلام كاربەدەستانى حكومت زۇر فشاريان خستبوۋە سەرمان. ئىدى ناچاربوۋم بگەپتەۋە بۇ (سويد) و لە ھەۋلى ئەۋەدەبىم مئالەكانم بگەپتەمە ئەۋى و لەۋى جىگىربىن تا بزانىن ۋەزەكە دەگاتە كۆى.

ئەۋە بوو، دۋاى شەش مانگ ھەموو مئالەكانم بىردە (سويد) و لەۋى مائەۋە تاكو دۋاى راپەپىن.

لە مانگى دوۋى/۱۹۹۲ گەپراپەۋە بۇ كوردستان. پاش چەند رۇژى چوۋمە ھەلەبجەۋ سەردانى گۇرپستانى بە كۆمەل كۇژراۋو بىتاۋانى ھەلەبجەم كرد، ئەۋ ھەلەبجە جوانەى شوپىنى سەدان كەلەپياۋو نوۋسەرو شاعىرو خاۋەن دىۋەخان و خانەدان بوو. بەراستى ئەۋەندە كارى تىكردم ئەۋ شارە جوانەم بەۋ شىۋاۋى و وپرانىيە بىنى، كە چەندىن ژن و مئال و پياۋى باشى تياچوو بوو. ئەۋەشى لەۋىدا مابوۋن، بى جىگە و رىگە و سەرنىشۋاۋو بوۋن، لە خىزانىكدا يەكئى، يان دۋانى مابوۋدەۋ ھى وايش ھەبۋو ھىچى نەمابوۋ. بەراستى ھەر كەسكى بەۋىژدان پىشتەر ھەلەبجەى دىبى و دۋاى ئەۋ كاردساتەش ئاگائى لە ۋەزەى خەلگەكە بى، ھەرگىز ئەۋ تاۋانە گەۋرەيەى بەرامبەر بە خەلگى ھەلەبجە لە دلى

کرد، ئەو ھەڵبەجە جوانەى شوئىنى سەدان کەڵەپیاو نووسەر و شاعىرو
 خاوەن دیووخان و خانەدان بوو. بەراستى ئەوەندە کارى تىکردم ئەو
 شارە جوانەم بەو شىواوى و وێرانییە بىنى، کە چەندىن ژن و منال و
 پیاوى باشى تياچوو بوو. ئەوەشى لەویدا مابوون، بى جىگە و رىگە و
 سەرلێشىواو بوون، لە خىزانیکدا یەکى، یان دوانى مابوووە و ھى وایش
 ھەبوو ھىچى نەماوو. بەراستى ھەر کەسىكى بەویژدان پىشتەر
 ھەڵبەجەى دیبى و دواى ئەو کارساتەش ئاگای لە وەزعی خەلکە کە بى،
 ھەرگىز ئەو تاوانە گەورەییە بەرامبەر بە خەلکى ھەڵبەجە لە دلى
 دەرناچى. ئىستاش ھەڵبەجە کە لە ھەموو دنیا دا، بەھۆى ئەو کارە
 نامرؤفایەتیەو، کە بەرانبەر خەلکە کەى کرا، بۆتە جىگەى فەخرو
 شانازى بۆ خەلکى کوردستان بەگشتى و خەلکى ھەڵبەجە خۆى
 بەتایبەتى.

مانگی ۷۱ ۱۹۸۶ له نه‌خوشخانه‌ی شاری (لینشۆپینگ) له سوید

قاچىكى دەستگرد

روژى ۱۹۸۶/۱/۱ چومە شارى (لېنشۈپىنگ)، سى ھەفتە تىپەرى كردو سەرلەنوى نەشتەرگەرىيەكى دىكەى قاچيان كردم. كە برىنەكەم چاك بووہوہ، ئەوجا قاچىكى دەستگرديان بۆ كردم و بەردەوام پەراوہيان پى دەكردم لە بەكار ھىنانى و روشتن پىوہى. پاش ئەوہ بە دوو مانگى پاسپورتى (سوید)ىم وەرگرت. لىيان پرسیم، كە چ شارىكى (سوید)م پى خۆشە لى نىشتەجىبم بۆ ئەوہى رەوانەى ئەویم بکەن. من لە راستیدا خۆم نەمدەزانى چ شارى بۆ نىشتەجىبوونم باشە. لەبەر ئەوہ بە پىشنيارى زۆربەى برادەران شارى (ئۆپسالا)م ھەلبارد. لەوى برادەران خانوويان بۆ جىبەجى كردم.

زۆر لە برا كوردەكان بەردەوام سەردانى نەخۆشخانە و مالىەوہيان كردم، بەتايبەت بەرپز (عومەر شىخ موس) و كاك (حەمە چاوشين) و مامۆستا (مەحمودى مەلا عىزەت) و كاك (عومەرى سەيد عەلى) و (شىخ مەنسورى حەفید) و زۆر برادەرو دۆستى دىكە.

حه مهی فەرەج له نه خوشخانهی لێنشۆپینگ له سوید ۱۹۸۶

پێشمه رگه کانی شۆرشى چه کداریی ئێران له نه خوشخانهی لێنشۆپینگ له سوید
له کاتی به ریکردنی کاکه حه مهی فەرەج دا

بەرلین ۱۹۸۶/۵/۲۹ ئەگەن مامۇستا مەحمۇدى مەلا عزت

بەرلین ۱۹۸۶/۵/۲۹ ئەگەن ھاۋرىم كاك سەلاخ رەشىد
ۋەزىرى مافى مەۋقى حەكۇمەتى شەرىم

سەردانەم بۆ كوردستان

گەيشتنى ئەو ھەوالە جەرگ بېرە كارمسات و كۆپرە و مەريەكى گەورە بوو
بۆ من، ھەوالىكى دلتەزىنى ھەرگىز او ھەرگىز چاومپوان نەكراو بوو.
ئەو ھەوالە ھىندەدى دىكە بارى تەندروسىتىمى تىكشكاند. ھەرچەندەم
دەكرد خۆم پى رانەدەگىرا. لە (ئۆپسال) دا ھۆلىكى گەورەمان گرت و
پرسەيەكى گەرمەمان بۆ دانا. دواى ئەو كارمساتە پشت شكىنە داوام لە
برادەران كرد، كە بە ھەر جۆرى بى دەبى سەردانى كوردستان
بەكمەو و بەجمەو و بۆ نىو مال و مندالەكانەم. ئەو دەمە خىزانەكەى
خۆم و خىزانى شەھىد (عبدولرەحمان) ى كۆرپ و ھەردو كچەكەى
(ئەحمەد) ى خىزانى برام و (ئەرسەلان) ى كۆرپ، ھەموو لەدى
(مالومە) و (بالخ) بوون.

بە خەم و پەژارەيەكى زۆرەو بەردە كوردستان كەوتمە پى. لەوى بىرم
لە چارەسەرى دەكردەو بۆ ئەو خىزانە گەورەيە. ئەو دەمە شەپىش لە
كوردستاندا زۆر گەرم بوو. رۆژانە تۆپباران دەكرىن، ناچار ھەموو جار
لە دىيەكە دەردەچوینە دەردەو، ھەروەھا شەپى (قەيوان) و (ماومت)
زۆر بە گەرمى و خەستى دەستى پىكردبوو. بىرم كەردەو، كە ھەندى لە
مندالەكان بە نەيتى بنىرمەو و بۆ (سلىمانى) و ھەندىكىشان لەگەل
خۆمدا بەرمە ئىران.

دواى شەھىد بوونى عەبدولرەحمانى كورم لە نزيك گلکۆكەى پاش دوو
هەفتە شەھىد بوونى لە گەردەئى ناوچەى شارباژێر

چوونی خۆم و خیزانە کەم بۆ ئێران

ئێمە چوونە ئێران و لەوێ چوونە (قەرارگە ی رەمەزان). نامە یەکی (ئاغای رەحیمی) م وەرگرتوو، کە لەوێ کاروبارەکانی پێ راپەرێنم و داوام کردبوو، کە بچین لە شاری (مەهاباد) دابنیشین. (قەرارگە ی رەمەزان) بەو رازی بوو، کە بچینە (مەهاباد) و نامە یەکیشیان دامێ بۆ فەرمانداری شاری (مەهاباد)، سەبارەت بە دەرگاکی دیکەش گوتیان، کە خۆیان پە یوەندییان لەگەڵدا دەبەستن.

لە (مەهاباد) نامە کەم بەردە لای فەرمانداری و ئەوانیش رازی بوون بە مانە وەمان و لەوێ چوونە مائی کاک (جەلال ئاغا) و دوو سێ شەوێ لەوێدا ماینە وە. لای پارکی (کوودەك) خانو یەکیان بۆ پەیدا کردین و ھەندێ شتی ناو مالمان کړی. پاش مانگێ لە دەرگای (ئیتلاعات) دوو بانگیان کردین، پرسییان چۆن ھاتووینەتە ئەوێ. پێمان گوتن: بە فرمانی (قەرارگە ی رەمەزان) و رازی بوونی فەرمانداریتی. گوتیان: "بۆ خەلکیکی زۆر ھاتووچۆتان دەکەن؟"

پێم گوتن: "پرسە مان ھە یە بۆ یە ئەو خەلکە زۆرە دێنە لامان." گوتیان: "لەمەو پاش ھەرکەس بێتە لاتان، بەر لەو دەبێ بێتە لای ئێمە و ناوی بنوسین، ھەر کاتیکیش خانوو دەکەت گواستەو، دەبێ لە

له شىروىن وە بۆ ستۆكھۆلم

ناونىشانى نوئى ئاگادارمان بىكەي، ھەر كاتىكىش خۆت بە لايەكدا
رۆيشتى، ھەردەبى ئاگادارمان بىكەيت.

ژان و ئازارى قاچم بەرەو زىادبوون دەچوو. لە بەر ئەو بەرپارمدا، كە
بگەرپمەو (سوید).

جەمەى فەرەج ئەگەل بەرئىز مام جەلال ئە مەھاباد ١٩٨٩

گەرانهووم بۆ سويد

ئەو دەمە سالى ۱۹۸۷ بوو، منداڵەكانم لە (مەھاباد) جېھېشت و پېم گوتن: ئەگەر (قەرارگەي رەمەزان) پرسیاری کرد ئەوا لە گەرانهووم بۆ (سويد) ئاگاداریان بکەن پاش ماویدیەك منداڵەكانم خانویەکی باشتیان دەست کەوتبوو ھەلبەت لە گواستەوومیان دەزگا ئێرانیەکانیان ئاگادار کردبوو، دواي سە مانگ خویشم دیسانەووم گەرانهووم بۆ ئێران.

سەرلەنوێ (ئیتلاعات) ناردیانەووم بە دوامداو بەو تەواونباریان کردم، کە خەلگێکی زۆر ھاتووچۆمان دەکەن. ئاگادارم کردنەووم، کە ئەوانە کوردی عێراقن و ناسیاو و برادەرمن و منیش نەھاتووومەتە وڵاتەکەتان نەخشەو پیلانیکی دژ بە ئێووم ھەبێ، بەلکو بە رازیبوونی خۆتان ھاتووومەتە ئێرە. ناویشانی تازەي مائەوومیان لیوومرگرتەو کاتر میتریکي نەبرد ھەموو منداڵەکانیان ھێنایە (ئیتلاعات). گوتیان: "ھەمووتان دەنیرین بۆ (خویی)". منیش گوتم: "ناچین" بۆیە ماویدی دوو روژ زیندانییان کردین. بیرم لەووم کردەووم دەست و بردانە ئاگاداری (مام جەلال) بکەم، کە لە (قاسمەرەش) بوو، یاخود کاک (رەفەعتی مەلا)، کە نوینەری

يەككىتى بوو لە ئىران، تا لەو كارە ناردوايەى (ئىتلاعات) ى مەھاباد دژ بە ئىمە ئاگاداربىن.

باش بوو (مام جەلال) و كاك (رەفعەت) ئاگاداركران، ئەوانىش ئاگادارى ئىرانىيان كرد. پاش چەند رۆژى بەريانداين و ھەر لە (مەھاباد) ماينەو. پاش ئەو وەزە نالەبارە، بېرىماندا موعامەلەى پىويست بۆ منداڵەكان چى بكرى تا بىنە (سويد). ھەر لە رىى سەفاردتى (سويد) ەو لە (تاران) ھەولى جىبەجىكردى كارى منداڵەكانمان داو خۆشم گەپامەو بۆ (سويد). ھەر لە (سويد) داواى ھاتنى منداڵەكانم كرد، كە بارى تەندروتسىم خراپەو پىوستم بە يارمەتيدانى ئەوان ھەيە. داوى چەند مانگى فيزەو ئىقامەيان بۆ ناردنە سەفاردت لە تاران و رۆژى ۱۹۹۰/۶/۵ گەيشتنە (سويد) بۆلام. پاش ھەولتىكى زۆر منداڵەكانى شەھيد (عەبدلرەحمان) ى كورپىشم لە ۱۹۹۰/۸/۲۰ ھاتنە (سويد). ھەموو خىزانەكە لە شارۆچكەيەكى بچووك بە ناوى (ھىبى) كۆبوونەو.

مانگی ۷۱ ۱۹۸۶ له سوید

لەراستەو: شەھىد عوسمان دزدى، عەزىز عومەر (بەريۆدبەرى گشتى كشتوكالى

سليمانى)، كاكە ھەمەى فەرەج، شينى (كچى ملازم كەرىم سلام)

خاپورکردنى گەرەكى كانىي ئاشقان

لە ئەنجامى تاوانەكانى رژیى بەعس دژ بە خەلكى بى دىفاعى گوندەكانى كوردستان و دمرکردنى برپارى راگواستنى ھەموو گوندەكانى ناوچەى ھەلەبجەو شارەزوور بەو گوندانەشەو، كە زۆر نزيكن لە سەر جادەى گشتى (ھەلەبجە - سەيد سادق). دوا بەدواى دمرکردنى ئەم برپارەش، رژیى بەعس جەماومرى ھەلەبجە، بۆ ئەو دەى بە دوژمنانى نەتەو دەى كوردى بسەلینى، كە ھەستى نەتەوايەتتى جەماومر بە راگواستنى گوندەكان لەنيو ناچى. ئەو دە بوو لە شەوى ۱۳/۱۲ى مانگى پینجى سالى ۱۹۸۷ لە بلىنگۆى مزگەوتەكانەو رىكخستەكانى نيوشار بانگەوازيان بۆ جەماومرى شارکرد، كە بۆ رۆژى دوايى دوكان و بازار نەكەنەو، ھەموو جەماومرى شاريش بەدەم بانگەوازەكەو ھاتن و لە بەروارى ۱۳/۵/۱۹۸۷ راپەرین دەستى پىكرد.

رىكخستەكان وا برپاريان دابوو، كە راپەرین دژى بەعس لەنيو شاردا لە دوو لاو دەست پى بكا. ئەو دەبوو لە كاتژمىر ۸ى بەيانىەو لە قوتابخانەى ناوەندىي كۆرانی شارەزوور لە گەرەكى (كانى عاشقان)، بەشيكى جەماومر كۆبوونەو بەشەكەى تریشى لە خویندنگەى ئامادەيى (ھەلەبجە)ى كوران لە گەرەكى (كانى قولكە) كۆبوونەو. راپەرینی جەماومرى شار لە ھەردوو بنكەكەو لەیەك كاتدا دەستى

پيكرىدو لە ناوھندى شاردا بەيەك گەيشتنو شەپرو پيكدادان لە نيوان جەماوهرى راپەرپووو رژيىمى بەعس دا دەستى پيكرىدو لە ئەنجامى دەستريزى گوللەى تانكى داگيركەراندە ھەر لە ناوھندى شاردا خویندكار (مەريوان حمە رشيد) شەھيد كراو بوووە يەكەمین شەھيدى ئەو راپەرپنە.

بەشيكى زۆرى شار كۆنترۆلگراو ھيئەدى نەماووو شار بە تەواوى ئازاد بكړى، بەلام لەبەر نەبوونى چەك و ھيزى پيشمەرگە، كە ئەودەندە ببى بتوانى بەرگرى لەو راپەرپنە بكا. راپەرپنەكە سەرکەوتنى تەواوى بەدەست نەھيئاو ھەر لە كاترزميى يەكى پاش نيودرۆى ھەمان رۆژدا رژيىمى بەعس بى بەزەھيانە بەربوووە گيانى جەماوهرى بى دىفاعى شار بە تۆپ و تانك و ھەليكوپتەر لە ئەنجامدا راپەرپنى جەماوهر سەرکوت كرا. بەھۆى قەسفى ھەليكوپتەرو تۆپباران ھاوولاتى قادى كاكە ئەحمەد كۆكۆيى لە گەرەكى (شيخ ئيسماعيل) شەھيد بووو ژمارەيەكى زۆرى خەلك بريندار بوون. كە پتر لە (۳۰) كەسيان لە نەخۆشخانە بە بريندارى دەستبەسەر كران. پاشان ھەر بە زيندويى لە پشتى گوندى بامۆك كران بەژيىر خاكەووە. پاش راپەرپن تەرمەكانيان لەلایەن جەماوهرەو دۆزرايەووە، وەك (عوسمانى خاور، عوسمانى على حاجى سالىح) لەگەل برازايەكى داواى ليىووردن لە كەسو كارى شەھيدەكانى تر دەكەم، كە ناوەكانيانم لەبىر نەماووە.

شياوى باسە، بۇ پىشتىگىرى راپەرىنى ھەلەبجە، جەماوۋى شارى (قەلادزە)ى خۇشەۋىستىش ۋەك پىشەى ھەمىشەيىان لە رۆژى دواتر راپەرىنىان بەرپاكرد. ئەۋە بوو پاشان رژیى بەعس ژمارىەكى زۆرى ھاۋولاتيان لە ھەلەبجە دەستگىركرد بە بيانوى ئەۋەى، كە لە راپەرىنەكەدا بەشداريان كرددۈۋە، كە زۆربەيان گەنج بوون و پاش ئازار دانيكى زۆر ئازاديان كرددن. ھەر لەھەمان رۆژدا رژیى بەعس تەۋاۋى گەرەكى كانى عاشقانى بە دىنامىت تەقاندەۋە بەسەر يەكداۋ زۆربەى مائەكانىش تەنەت پىش ئەۋەى ئەشياكانيان بىننە دەرۋە بىناكانيان بەسەردا روخاندن، كە ژمارەى خانوۋەكانى ئەم گەرەكە پتر لە ۳۰۰ خانوۋ دەبوو، رژیى ۋاى تەقاندەۋە، كە پاشان كەس نەى دەزانى سنوورى مائەكەى خۇى كامەيە.

ھەلەبجە لەمە زۆرتى بەسەردا ھاتوۋە. سالى (۱۹۸۷) زولم و زۆرىى حكومەت ۋاى كرددبوو لەۋ خەلكە، كە ناچاربوون خۇپىشاندان بەرپاكەن و چەندىن كەس ھاتنە سەر جادەكان و دەستيان بە گرتنى رىگاكانى نىۋشارو دروشم گوتن دژى داگىركەران كردد. حكومەتىش بە دۆشكە و تانك دەستى بە تەقە كردد خەلكەكەى تۆقاند و زۆريان رايانكرد بەرەۋ گەرەكى كانىعاشقان. پاشان (جەيش و جاش) كەۋتنە نىۋ شارو لە مزگەۋتى (جامعە) بەۋلاۋە كەۋتنە گەرەن، مال بەمال و ھەرچى تىدابوو برديان و دەستيانكرد بە تالان و برۆى خەلكەكە تا

گەرەكى مۆردانەو پاشان دەستيان كرد بە روخاندنى خانووەكان بەسەر
 خاومەنەكانيانداو. لەو ھەلەمەتەدا خەلگىكى زۆريان گوشت، فرۆكەش
 لەسەرەو بۆردومانى دەکرد بىدەست پاراستن لە ھىچ كەس. ئەمە
 بوو ھۆى گوشتن و برىندار بوونى ژمارمىەكى زۆرو ھەموو خانووەكانى
 گەرەكى كانى عاشقانيان تەقاندەو. ھەروەھا ھەندى لە برىندارەكان
 لەگەڵ ئەو كەسانەى لەگەڵياندا بوون بە ناوى چارەسەرگردنەو بە
 ھەلىكۆپتەر بردنيان و پاش چەند رۆژى بە زىندوىتى گردنيان بەژىر
 خۆلەو لە سەروى ھەلەبجەو لە رىي (كانى شىخ)ى باموك لای
 (حەوزى بەلۇعەكە). لەو شەھىدانەش: عوسمان عەلى حاجى سالىح و
 برازاكەى حمە تاىەر و سەيىد باقى و عوسمانى خاومرى عەربانچى، كە
 زياتر لە (۱۰) كەس دىبوون. پاشانىش پاسەوانيان دانا بەدىار
 قەبرسانەكەو بۇ ئەودى كەس نەچى تەرمەكان دىربەينىتەو.
 ھەندىكىتر لەو خەلگانە توانىيان بە پىي پەتى و سكى برسى ھەلەاتن
 بەرد و سنوورى ئىران و بەو حالە ناخۆشە توانيان خۆيان لەدەست
 دوژمن دىربازىكەن. ئەمەش كورتەيەك بوو لە مېژووى ۴۰ سالى
 ھەلەبجەو ئەو مەينەتى و ناسۆرى و نارەحەتيانەى، كە بەسەريدا
 ھاتوون.

به‌لام له کاتزمیری ۱۲ی نیومرۆدا چوار فرۆکه‌ی عێراقی هات و گه‌ڕه‌کی سه‌رای به‌ ساروخ بۆمباران کرد، ژماریه‌کی زۆر خه‌لکی بێ تاوانی شه‌هید کرد و هه‌ندیکی‌تریش بریندار وون. هه‌موو خه‌لکه‌که‌ سه‌ریان لێ شیواو نه‌یانده‌زانی به‌ره‌و کوێ بچن، چونکه‌ ده‌یان زانی ئه‌وه ته‌واو نابێ و هه‌ر به‌رده‌وام قه‌سف ده‌بێ. به‌م شیوه‌یه‌ قه‌سف به‌رده‌وام بوو. له‌ ماوه‌ی ده‌ ده‌قیقه‌داو شه‌ش، تا چه‌وت فرۆکه‌یه‌تر ده‌هات و به‌ ساروخ و ناپاڵم شاره‌که‌یان بۆمباران ده‌کردو ده‌گه‌ڕانه‌وه‌و گۆمه‌لێ فرۆکه‌یه‌تر ده‌هات. ئه‌مه‌ به‌رده‌وام بوو هه‌تا سه‌عات ۲،۲۰ ده‌قیقه‌ بۆ ئه‌وه‌ی هه‌موو خه‌لکه‌که‌ بچێته‌ ژێرخان و هه‌ك جاران، که‌ له‌ ترسی تۆپ و ساروخ خۆیان ده‌شارده‌وه‌. دوا‌ی قه‌سفی ساروخ و ناپاڵم. ئێنجا بۆ ئه‌وه‌ی که‌س رزگاری نه‌بێ به‌ کیمیاوی قه‌سف ده‌ستی پێکرد تا کاتزمیری ۱۶ ئیواره‌. به‌پراستی کاره‌ساتی بوو به‌سه‌ر ئه‌و شاره‌دا هات، نه‌ خامه‌ نه‌ زمان ناتوانی به‌ ته‌واوی ئه‌و حاله‌ته‌ باس بکا، ته‌نها ئه‌و خه‌لکه‌ خۆی نه‌بێ، که‌ له‌ نێو کاره‌ساته‌که‌دا بوون.

له ئاگامى ئەم زولمۇ زۆرە ناپەرۋايە زياتر لە (۵۰۰۰) ھەزار گەس
شەھىد بوون لە ژن و منداڵ و پىرو گەنجى ئەو شارە ھەزارانى تىرىش
برىندار بوون، كە زۆريان كۆيەر بووبوون يان لەشيان سووتابوو بە
كىمياۋى، ئەوھشى رزگارى بوو، بە پىي پەتىو بە برسىتىو بى كەلو
پەلى ژيان بە سەرلىشىۋاۋى كۆمەل كۆمەل بەردو سنوورەكانى ئىران

بەرپى كەوتن. لە رینگادا بە دەیان تراكتۆرو سەیارە دەبینران، كە خەلكەكەى ناوى شەھید بووبوون بە كارگەرى كیمیاویەكە. ئەمەو سەدان رووداوى دلتەزینیتر، كە لە رینگەدا دەبینران، كە ھەر خیزانی بە شیوەیەك لی قەوماوەو جوورھا شیوە بریندارو سووتاوو جەرگ سووتاوو شتیترت بەرچاو دەكەوت. بەراستی كارەساتی وا كەم روویداوە، كە دژ بە خەلكی بئ گوناھى شارپكى ئاوا بكرئ.

ئەمە تاوانیكى ئەوەندە گەورەبوو، كە رژیمی فاشستی بەغدا دژ بە گەلى كورد كردى، ئیمە جگە لەو ھەموو تاوانانەىتر، وەك ئەنقال و گرتن و تۆقاندن و لەسێدارەدان، كە دەرھەق بە گەلەكەمان ئەنجامى داوە. ئەو بوو، ئەم تاوانە گەورەى دژ بە شارى ھەلەبجە دنیای ھەژاندو زۆربەى زۆرى دەولەتو گەلانى دنیا دەنگى ناپەزایان بەرزكردەو بەجاری داواى دادگایى دەكەن بۆ رژیمی عیراقو پەيوەندیان لەگەل برپووە بە ھەموو شیوەیەك دژایەتیی رژیمەكە دەكەن. لە بەرامبەرىشدا ھەموو دنیا پشەتگیری گەلى كورد دەكەن و داواى جیبەجیكردنى مافەكانى گەلى كورد دەكەن و كۆنگرەى جیھانى دىمبەستری، بەتایبەت بە گەلى كوردو داکۆكى لە مافەكانى دەكرئ بە جوړئ، كە دەنگى كورد گەشتۆتە ھەموو دنیاو كارەساتى ئەم شارە بوو ھۆى بە جیھانىكردنى كیشەى كورد. بەلام تاكو ئیستا وەك پپۆیست ھیچ شتیكى سیاسیان بۆ نەكردوین لەكاتێكدا ھەموو

لایهکیان باس له وه دهکهن کیشهکه مان رهوایه و پڼویستی به پشتگیری
ولاتی دنیا ههیه.

شەهید شەمان ئەحمەد قادر

١٩٨٨ دواى کیمیاباران لە نیوان سەید سادق و هەڵەبجەدا شەهید بوو

شەھىد شاھۇ ئەھمەد قادىر

ئە سالى ۱۹۸۸ ئە شارى ھە ئە بىجە شەھىد كراۋە

شهید که ژان نه حمده قادر
نه سانی ۱۹۸۸ نه شاری ده نه بجه شهید کراوه

راپەرین و ئازادکردنی کوردستان

ئازادی کوردستان خەوی سەرچەم نەتە و دەپەرستان و ئازادیخوازانی کورد بوو. عێراق لە ئەنجامی شەڕێکی سەختی خوێناویدا، بۆ ماوەی هەشت ساڵ مائۆپیرانی و خەڵک بە کوشتدان کەوتبوو و ژێر باری قەرزازییهکی زۆردوو. لە ئەنجامی لەخۆباییبوون و غەپایی، ویستی بەهۆی داگیرکردنی (کوێت) دەو، بە پارو پۆلی نەوتی (کوێت)، ئەو قەرزانی سەرشارنی سووک بکا و ئابووری داتەپیی عێراق و باری ژیانی دواکەوتووی ۸ ساڵ شەڕ، کەمی بەرز بکاتەو.

ئەو وەبوو بەو بیانووەی، کە (کوێت) بەشیکی لە عێراق و لێی جیانا بێتەو. (کوێت) ی گرت، هەر زوو (ئەمریکا) و هاوێیمانیانی ئاگاداریان کردەو، کە بە زووترین کات لە (کوێت) بکشیتەو دواو. بە سەدان نێردراوی دەوڵەتی و جیهانی و روژنامەنووسان سەردانی عێراقیان کرد، داویان کرد، کە لە (کوێت) بکشیتەو، بەلام غەپایی و لەخۆبایی بوون و بیرنەکردنەو لە ئەنجامی کارەکه، وای کرد (ئەمریکا) و هاوێیمانیانی و کۆمەڵی لە دەوڵەتە عەرەبیەکان لە هێرشێکی سەختدا لە (کوێت) دەری بپەرێنن و سەربازو ئەفسەرێکی زۆری لەنیو ببەن و هەرچی تانک و تەقەمەنی و کەل و پەلێکی زۆری سەربازی و جەنگی هەیە ووردوخاش بکەن. سەرمەرای بۆردومانکردنی

دامەزراودە گىشتى و بەرھەم ھىنەرەكانى نىو عىراق خۇيشى. لە ئەنجامى ئەم تىكشكانە خىرايەدا نارەزايى و تەقىنەوۋەى خەلكى خواروۋى عىراق گەورەترىن راپەرپىنى جەماۋەرى لە شارەكانى وەك (بەسرە و عەمارە و كوت و نەجەف و كەربەلا) و ھتە... بروسىتىرد، ئەو ھەندەى نەماۋو ھىرشى جەماۋەرى راپەرپوۋ بەغداى پايتەختىش بگىرتەوۋە كورسىى ھوكەم لەت و پەت بىي. پاش ماۋەيەكى كەم لە كوردستانىش بلىسىى گىرى راپەرپىن لە (رانىيە) ۋە دەستى پىكىردو جەماۋەر توانىيان لە ماۋەيەكى زۆر كەمدا شارى (رانىيە) كۆنترۆل بىكەن و زۆربەى كاربەدەستەكانى رۇيىم بگىرن و ئەۋىترىشى كوزران و لەناۋچوون.

پاش دوو رۆژ جەماۋەر لە (سلىمانى) ش راپەرپىن شارى (سلىمانى) يان لە رۆژى ۷ ئازاردا كۆنترۆل كىردو ھەلىانكوتايە سەر دامودەزگاكانى ئەمەن و ئىستىخبارات و لە ماۋەيەكى زۆر كورتدا ئەۋەى بەردەستىان كەوت كوشتىان. بەۋە راپەرپىن سەرتاسەرى كوردستانى گىرتەوۋە شارو شارۋچكەكان يەك بەدۋاى يەكدا دەكەۋىتنە بەردەستى جەماۋەر. ھەۋلىرو دھۆك ئازادكرا. پاشترىش شارى (كەركوك) ىشى گىرتەوۋە. جەماۋەرى خەلكى كوردستان بەشۋەيەك راپەرپوۋ رىق و كىنەى ۲۳ سالى ژىردەستەيى دەتەقاندەوۋە وەك لافاۋ دەزگا. كارتۇنىيەكانى بەعسى رادەمالى، يەككىتىي نىشتەمانىي كوردستان و سەرجەم پارتە

سیاسیه‌کانی کورد رۆژیکی بالایان له نه‌خشه‌گیشان و هاندانی جه‌ماومرو به‌شداری سهرتاسهری راپه‌رینه‌که‌دا هه‌بوو.

یه‌گیتی نیشتمانی کوردستان به‌چهند هه‌فته‌یه‌ک له‌وه به‌رموه‌شانه چه‌گداره‌کانی خۆی له ژێر نه‌خشه‌یه‌کی دیاریکراودا ره‌وانه‌ی شارو شارۆچه‌کانی کوردستان ده‌کرد. به‌ نه‌ینی هه‌فال (نه‌وشیروان مسته‌فا) به‌ نامه‌ په‌یوه‌ندی به‌ شانه‌ چه‌گداره‌کانی نیو شارو شارۆچه‌که‌که‌وه ده‌کرد، به‌ سه‌رۆک جاش و عه‌شیره‌ته‌کانیشه‌وه، که له رۆژی راپه‌ریندا په‌یوه‌ندیان پێوه ده‌کړی و راپه‌رین و رزگاربوون له‌ گۆت و پێوه‌ندی به‌عس.

هه‌ر له‌ یه‌که‌م ساتی بیستنه‌مانه‌وه له‌وه دووره‌ وولاتانه‌وه، که راپه‌رین به‌رپابووه‌ و جه‌ماومر توانیویه‌تی دام و ده‌زگاکی رژی بپروخینی، ده‌قیقه‌ به‌دوای ده‌قیقه‌ له‌ چاومرپی هه‌والی سه‌رکه‌وتنی دیکه‌دا بووین. من وه‌ک کوردی، که هه‌میشه به‌ هه‌ست و گیانم له‌گه‌ڵ بیری نازادی نه‌ته‌وه‌که‌مدا بووم، وینه به‌ وینه چاوم له‌ رووداو ده‌کان بوو، به‌لام چی له‌گه‌ڵ قه‌دمه‌دا بکه‌م، که من هه‌شتا له‌ژێر چاره‌سه‌ری قاجم و نه‌و پارچانه‌ی له‌ گیانه‌دا بوون خه‌ریک بووم، ده‌بوو هه‌موو جارێ به‌چهند ماوه‌یه‌ک به‌هۆی نه‌شته‌رگه‌ریی نه‌و شوینانه‌ی له‌شم، که هه‌شتا پارچه‌ تۆپیان تێدا مابوو، له‌ نه‌خۆشخانه‌ بۆم تیمار بکه‌ن و بۆم ده‌ربه‌یئن. ئه‌مه‌ ماوه‌ی نه‌وه‌ی نه‌ ئه‌دام بێمه‌وه وه‌ک پێشمه‌رگه‌یه‌ک بجه‌نگم بۆ

گەلەكەم، ئەو ئازادکردنەي كوردستان خەۋى بوو، كە ھەموو كوردىكى بە شەرىف سات بەسات لە گەلەيدا دەژيا.

پاش ئەۋەدى رۇژمى بەغدا كەۋتەۋە خۇي و بە ھۆي چىكاو خۇرانى و گاردى كۆمارىيەۋە ۋەك و گورگ بەربوۋە گيانى مىللەت و بەھۆي ۋەستانى شەپرى كەنداۋەۋە زياتر ھىزى سەربازى ناردە ئەو ناۋچانە، شار بە شارى خواروۋى عىراقى گرتهۋەۋە زۆر دىندانە كەۋتە گيانى جەماۋەرى راپەريوۋ بەشىكى زۆرى لى كوشتنو لى رەمى كردن. پاش ئەۋە ھىرشىكى بەربىلاۋى كرده سەر كوردستانىش، خەلكى بەشەرىفى كوردستان دىليرانە لە زۆر ناۋچەدا بەرەنگارىان بوۋنەۋە، بەلام بۆ ئەۋە، كە خوين زۆر نەپۇزى و شارەكانى كوردستان خاپوور نەبن. ۋا بەباش زانرا، كە سەرتاسەر شارو شارۋچكەكان چۆل بىكرىن بەۋە كۆرپەۋىكى دوو مىليۇنى خەلكى كوردستان بەرەۋ ناۋچەدوۋرەكانى كوردستانى باشوورو ناۋچە نىزىكەكانى كوردستانى رۇژئاۋاۋ باكوور دەستى پىكرد. ئەم كۆرپەۋە جەماۋەر، لە ھەموو دىيادا دەنگى دايەۋەۋە بوۋە ھۆي ئەۋەدى ھەموو ئازانسەكانى دىيا بە كوردەۋە خەرىك بنو شىۋەدى ئەۋ ھەموو خىزانە ئاۋارەۋ سەرلىشىۋاۋو دەر بەدەرۋ مالىۋىرانە، لە ئىستەگەكانى تەلەفزيۇنى دىياۋە پىشانەدراۋ لە زۆرىيە شەرەكانى ئەۋروپادا خۇپىشاندانى كوردو دۆستەكانى روۋيدا.

رژىم شارو ھەندى له شارۆچكەكانى كوردستانى گرتەووە له ئەنجامدا سەر لەنوێ و تەوێژو دانوسان له نىوان بەرهى كوردستانى و رژىمدا دروستبوو و بەو خەلكەكە ووردەووردە ھاتنەووە ناو شارو جىگاكانى خۆيان، كە بەشىكى زۆرى تالان كرا بوو.

جەماوەرى كورد كەژان و ئازارىكى زۆرى بەدەست رژىمى فاشىستى بەغداو چىشتبوو، بە ھەر جۆرىك رازىبوونە بەو ھى پارتى و يەكێتى ھوكم بگرنە دەست. ئەو ھى زۆر گرنگ بوو بۆ كورد ئەو ھى بوو، كە شەرى براكوژى روونەدا. منىش وەك كوردى ھىوام ھەمىشە ئەو ھى بوو، كە قەوارەپەكى سىياسى كوردستانى پێكێ. بەو پەرى خۆشحالىو ھى پىرۆزبايى گەرمم له خۆم و ھەموو نەتەو ھى كورد كرد، پىم وابوو ئىدى ئاسۆى رووناكى كورد ھەلھات و لەژىر دەستەيى و سىياسەتى قىركردن رزگارمان بوو، بىارمدا بگەپمەو ھى كوردستان. ئەو ھى بوو، له مانگى مارتى ۱۹۹۲دا سەردانى كوردستانى ئازادم كەدەو ھى چوو ھى شارى ھەلەبجەو كارى يەكەم سەردانى ئەو گۆرستانە بوو، كە بە گۆمەل كوردى ژىردەستەى ستەمدىدەى تىدا نىژرابوو، ماتەمىنەكى زۆر سەرتاپاى لەشى داگرتم، له ھەمان كاتىشدا دلم بە گەرانەو ھى خۆشبوو، كە بۆ جارى يەكەم له ژيانمدا ھەوای كوردستانىكى ئازادى بى رژىمى داگىرەرى بەغدا ھەلەمزم. له شارە خۆشەويستەكەمدا، كە جىگای بابا پىرانم بوو.

لەوئ (مام جەلال) و (ھێرۆ خان) و كاك (كۆسرمەت رەسوڵ) و (مولازم عومەر) و كاك (عومەر فەتاح) سەردانیان كردم. ئەو دەمە لە مائى كاك (عەلى مەلا محەمەد) بووم. (مام جەلال)، گوتى: "حەمە ئەوا ئىدى شارەكەت رزگارى بوو، ھەول دەدەين ھەموو كەم و كورپىيەكانى دابين بكەين."

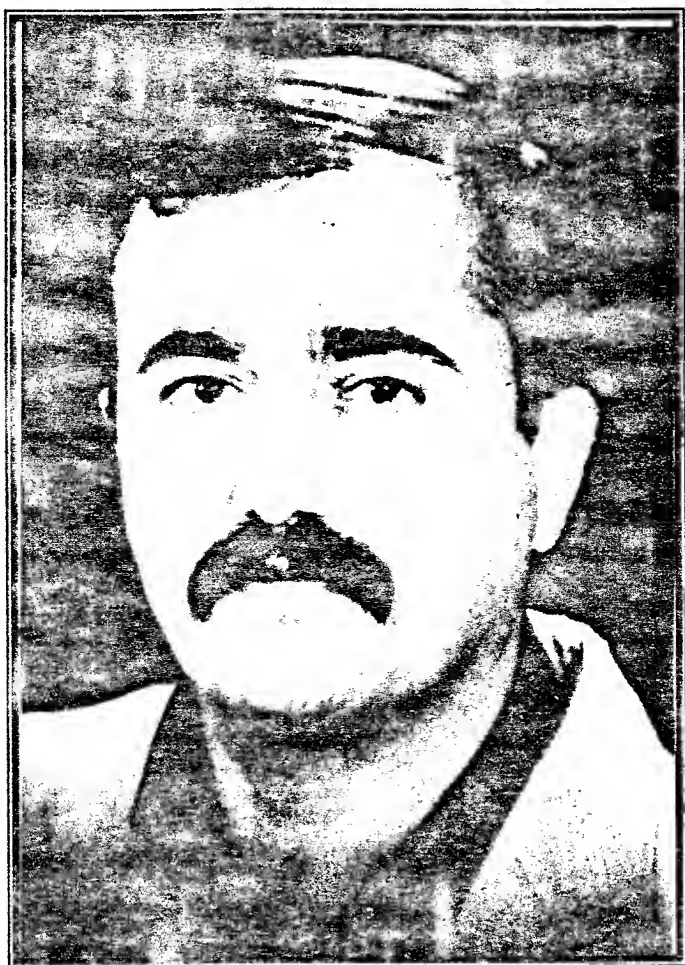
منیش پيم گوت: "مام جەلال تەماشای ئەم شارە خنجیلانەيە بكە چى بەسەرھاتوو، ئومىدەوارم بتوانن چارەسەرى تەواو بۆ خەلكى سەرانسەرى كوردستان بدۆزنەووە لەگەڵیاندا بەوفا بن، بىر لەو بەكەنەو كار بەدەنە خەلكانى لێھاتوو بە توانا، كە بەرپۆەى بەرن. داواكانى خەلك لەبىر نەكەن. دەبى بۆ ھەموو لایەكى بسەلینن، كە شۆرش بۆ جەماوەرى كورد كراو، نەك بۆ كۆمەلایى لە سەرگردايەتى و ئەندام و لایەنگرانى حیزبەكان." لەو ئەمدا پىی گوتم: "كە بەھاوکاری گشت لایەك ھەنگاو بۆ ئەو مەبەستە دەنن و تۆش لەم بارەو دەبى ھاوکاریمان لەگەڵدا بكەى."

من بێگومان ئامادەییى خۆم لە ھەموو خزمەتىدا نیشاندا، كە پيم بكرى.

دواجار سەردانى (قەلاچولان)م كرد. (مام جەلال) لەوئ پىی گوتم: دەیهوئ دەزگایەكى كۆمەلایەتى دابەزرىن بۆ جیبەجیكردى گىروگرفتى ناوچەكان وەك لىكۆلینەووە لە گىروگرفت و كیشەى

عەشیرەتەكان، چاۋبېكەۋتنو كۆبۈۋنەۋەكردن لەگەل پياۋماقۇلان و پياۋە ناسراۋەكانى كوردستان و بەسەرگەردنەۋەى گەسايەتە ئاينىەكان... ەتە. ئەو دەزگايەش برىتى بى ئە (۱۰-۱۵) كەسو بەسەرگەردايەتى (مام جەلال) خۆى بەرپۆۋە بچى.

باش لىكۆلئىنەۋە، لەسەر ئەو مەسەلەيە، مەن لاى خۆمەۋە بە باشم زانى لەو خەزمەتگەردنەدا ھاۋكارى بكم. ئەنجام مەن ان كەردە لىپرسراۋى چەند ناۋچەيەك ۋەك: (هەلەبجە، شارەزۋور، پىنجۋىن، دەريەندىخان، بەرزنجە، ھەۋرامان). بۆ بەرپۆۋەبەردنى ئەو كارانە، لىزنىەيەكم لە كەسايەتییە ناسراۋەكانى ئەو ناۋچانە پىكھىنا. مەلاكانى ئەو ناۋچانەمان خەركەردەۋەو يارمەتى و پىداۋىستىيەكانمان بۆ دابىن كەردن، يارمەتيدانى خىزانىكى زۆرى شەھيدان و لىقەۋمەۋانمان تا رادەيەكى باش دەستەبەركەردو ئەم كاروبارانەمان تا سالى ۱۹۹۴ بە رىكۋىپىكى بەرپۆۋە دەچۈۋ، بى ئەۋەى ھىچ جىاۋازىيەك لە نىۋان يەگىتى و پارتى و لايەنەكانى دىكەماندا كەردى، بە تايبەتى ناكۆكى و كىشەى زۆرى نىۋ. عەشیرەتەكانمان جىبەجى كەرد، ۋەكو كۈشتن و كۆمەل ناكۆكى و حالەتەكانى دىكە.

مامۆستا فهیسه ئ

له سالی ۱۹۹۱ له رایه رینه که دا شه هید بوو له تاسلوجه

گەرانبەھەم بۇ كوردستانى ئازاد

مانگى ئازارى ۱۹۹۲، بە دلىكى خۇشەۋە گەرانبەھەم بۇ كوردستان، كە ئاۋاتى چەند سالى خۇم و خىزانەكەم بوو. ئەم ئازادىيە بە چاۋى خۇمان بىيىن. دۋاى چەند رۇژى چووم بۇ شارى ھەلەبجە و ماۋىيەك لەۋى مامەۋە، زۇر دلخۇش بووم بەۋەى لە پاداشتى خەباتى چەند سالى خۇم و ھاۋخەباتەكانم، ئەم ئازادىيە لە كوردستاندايە بىيىنم. ئەم ماۋىيەى لەۋى بووم، بەبى ترس ھاتوۋچۇى زۇر شوينم دەگرد، بى ئەۋەى بىر لە ھىچ شتى بىكەمەۋە، كە بەرامبەرم بىرى. پاش ماۋىيەك چەند دۇستى ھاتنەلام پىيان گوتەم:

"ئاگادارى خۇت بىكە و بە بى پاسەوان بۇ ھەموو شوينى مەچۇ."

بەرپاستى منىش سەرم سوورما، پىسىم:

"بۇچى؟"

پىيان گوتەم: "جاشەكان لە زۇر شوين باسيان كىرۋە، كە (ھەمە)

باۋكى كۈشتۈۋىن و دەمانەۋى تۆلەى لىبىكەينەۋە."

منىش زۇر گۈيم بە قسەكان نەدا. رۇژى لەلايەن (دەرويش ئاغا)ۋە، كە

بەرپىسى پارتى بوو لە سلىمانى، ھەۋالى بۇ ناردەم، كە كۈرۈ كەسو

لە شىنخەي ۋە بۇ ستۇكھولم

سەدان پېشمەرگە و ئىستاش لە کاتى ئەم ئازادىيەدا، کە ئاواتو ئامانجى

هەزاران خەلگى تىكۆشمەرە دەيانەوى تۆلەى باوکیان بىسیننەوه.

دهلێن (حه مه) باوکی کوشتووین

له مانگی (گهلاویژی) سالی ۱۹۹۳ دا بوو، له (سلیمانی) له مالهوه دانیشتبووم میوانم ههبوو، برای بهرێز کاک (جهمال ئاغا) له گهل (جهلال عهلی ئاغای زرگوێز) دا هاتنه لام. کاک (جهمال ئاغا) پارچهیهك کاغەزی دایه دستم، تهماشامکرد چهند ناویکی تیاوو، گوتی: "ئهمانه هاتوون بۆ لای ئیمه بۆ مهلبهندو شکاتیان کردوو، دهلێن (حه مه) باوکی کوشتووین."

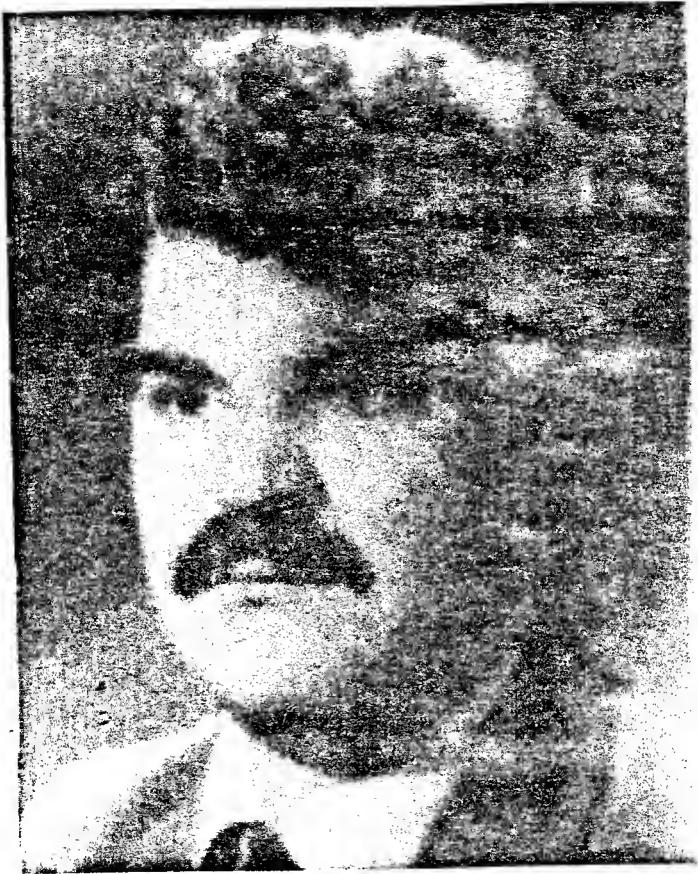
منیش رووم کرده (جهمال ئاغا) و پێکهنیم، گوتم: "کاک جهمال من کهم بۆ خۆم نهکوشتوه، ئهگهر ههر چیم کردبێ له پیناوی میلله تهکه مهدا کردوومه، بهلام ههر پیم خوش بوو لیت بپرسینایه، باوکی ئهوان چ کاره بووه، که من کوشتوومه؟"

ئهویش وهلامی دامهوهو گوتی: "من پیم گوتوون بهیانی بینهوه وهلامتان ددهمهوه."

میوانهکانی، که لام دانیشتبوون (بورهانی کوێخا حسینی ههنازان و کاک شیخ تالیبوو حسین حه مه سالج) و چهند بیاویکی تر بوون. سهریان سورما بوو له مه، گوتیان گوايه دهبی ئازادی وابی، که له بریی ئهوهی پاداشتی خه لکه کورد پهرومردگان بدری، دهبی دادگایی بکری؟ گوتیان

باشه ئه‌ی ئیمه شکات له کۆ بکه‌ین، ئه‌و هه‌موو کۆرو براو که‌سو
کارانه‌مان شه‌هید بوون، کۆ به‌رپرسیاره له‌مه‌و داوای حه‌قه‌که‌مان
له‌کۆ بکه‌ین؟

شەھىد عەبدولرەحمان

شەھید نەمرە وەکو شاخ،
وەکو بەفر، وەکو درەخت،
وەکو بەھار و گۆلەباخ.

شەھید ناوہ

تینویتی زەوی ئەشکینی.

پەنجە و دەستە

ئازاری خاک رائەژەنی.

سۆمای چاوہ

کام دوا روژ دوورە ئەییینی.

شەھید بالای

بەقەد بالای کوردستانە،

دئی ئازادی و بەیداخی

ئووتکە ی ھە ئووستی

ئینسانە.

ژیاننامەی شهید عهبدولپرهمان

شهید عهبدولپرهمان له ساڵی ۱۹۵۴ لهشاره دگیرهکهی ههلهبجه، پهراویزی کراسه شینهکهی شنووی و تاجی سهری شارمژووردا چاوی به ژیاڤی پر دهردهسهری و زمبرو ستهمی داگیرکهر ههلهبجه.

شهید عهبدولپرهمان ههر وەکو خۆم له بۆتهی ناکوکییه دژوارهکانی نیوان دهرمهگ و جوتیاره رهشو رووتهکاندا، لهژیر زمبری چهوساندنهودی نهتهواپهتی و له گهڵ ناله و نرکهی تاوانلیکراواندا سهری ههلهبجه. ههر بۆیه مهلاشوی بهگیانی بهرگری و تۆله ههلهراوتهود. نا ئهوه بووه یهکهه نامهی سوورو له مستی نرا بۆ گهیاڤنی به لوتکه.

له ساڵی ۱۹۶۱دا له گهڵ ههلهگیرسانی ناگری شۆرشی ئهیلوولدا، که من بوومه یهکی له پیکهینهراڤی دهسته سهرهتاییهکان پيشمه‌رگه‌ی شۆری ئهیلوول و رووم له چیا سه‌رکه‌شه‌کانی کوردستان کرد، ئه‌وه‌ ده‌مه‌ عه‌بدولپرهمان منداڵیکێ نۆ سالان بووه، له کۆلانی گه‌ره‌کی پیر محهمهد له هه‌له‌بجه به تهنگی دارو قه‌وانه‌ فیشه‌کی به‌تال ده‌که‌وتۆته یاری کردن و دیار بوو به شانازیوه‌ه لاساییکه‌ره‌وه‌ی منی پيشمه‌رگه‌ بوو. خۆشترین کاتیش نیوه‌شه‌وان بوو، که به‌ده‌م قه‌مه‌ژنی گولله‌وه‌ له قه‌وڵایی خه‌و راجله‌کیوه‌ و چاوه‌روانی گه‌پانه‌وه‌ی من بوو.

ئىتر عەبدولرەحمان ھەر لەو دەمەوہ لەگەل مندا بوو بە ھەلۆى سوورو ھۆگرى برسیتى و نەبوونى. يەكەم ووشە دواى ناوى خۆى و من، كە فێرى بوو، وشەى (كوردستان) بووہ.

لە سالى ۱۹۶۶دا ئەم ھەلۆ سوورە خوینى بەناھەق رزاوى شەھید (ئەحمەد)ى برامو مامى خۆى بە چاوى خۆى بينى، كە بە دەستى رەشو گوللەى غەدرى جاشە نەفرەت لێكراوەكان مەرگى پیرۆزى بە بالا برأ، تەنھا ھەر لەبەر ئەوہى كوردو كورد پەرور بووو تەنھا لەبەر ئەوہى چاوەگەشەكانى بە سیمای دزیوى داگیركەردا ھەلنەدەھاتو ھیواى رزگاربوونى كوردستانى كەربوہ گۆرانىيەكى خۆش ئاواز. ئەمە گەورەترین كارەساتى جەرگ بر بوو، كە دلى عەبدولرەحمان ى پى داخكراوہو بە قوولتى ھەستى پێدەكرد.

لە سالى ۱۹۶۸دا عەبدولرەحمان، بوو بە مێرمنداڵە. ھەر كە بە خۆیدا رايبینى شانى چەك ھەلگرى و تواناى ئەوہى بوو خەمى گەورەو كەسەرى قورس بكاتە كۆل، وازى لە خویندىنى قوتابخانە ھىناو پۆلى يەكەمى ناوەندى بەجى ھىشتو لەگەل مندا بوو بە پېشمەرگە. ئىدى ھەردوو پېكەوہ بووینە دوو ھاوڕپى رى تىكۆشان. ھەر ئەو دەمە، ھەردوو پېكەوہ بە يەك دل و ھەناسە بەلێنماندا دابى تا كاروان بەرپۆمبى پېشمەرگە بين و ئىدى نەسرەوين.

لە سالى ۱۹۷۰، لە پاش رېككەوتنى پارتى و ھۆكۈمەتى بەغدا و دىرگەوتنى بەياننامەى يانزەى نازار، كە بەھۆيەو بەرى سىياسى و شەرى كوردستان ھىدى و ھىمىن بوو، عەبدولرەھمان رووى كرده شارى ھەولېرو لەوى بوو ھەرمەن بەر لە دىزگى ئاگر كۆزىنەو. لە پال ئەو كارەشيدا بە شەو دىزەى بە خويىندەگەى دا تا پلەى سى ناومىدىى بىرى. بەلام ئىدى ناچار بەھۆى ئەو كە شەرى كورد لە سالى ۱۹۷۴ ھەلگىرسايەو، دىستەردارى ھەرمەن بەرىگەى و خويىندى شەو كەى بوو بە پىشمەرگە.

لەو سالىدا، كە رۆمى پارتى بەعسى سۆشالىست لەپاش چوار سال تەقە وەستان، ھەر ئامادە نەبوو بەرپاستى مافەكانى گەلى كورد بچەسپىنى، عەبدولرەھمان وەكو ھەر رۆلەيەكى ھۆشيارىتر رقىكى پىرۆز دۆى ئەو رۆمە نەزاد پەستە ئاگرى بەردايە دلى، بۆيە خۆى لە تەنەگەكەى و تەنەگەكەى لە خۆى گەرمتر بە پىرى تۆلەسەندەو رۆشت و رووى كردهو شاخ. لە نەبەردو داستانەكانى ھەرداخ و شەرزوور و جادەى سلىمانى- عەربەت و گەرووى بىشى و گەلەدا، شىرانە ھاوبەشىى كرد.

لە سالى ۱۹۷۴، كە شەپ لەگەل ھۆكۈمەتدا دەستى پىكرى، مەن لە (ھەرداخ) بووم، لە سەركرايەتەو داوايان كردىن، كە ھىزەكەمان بچى بۆ ئەوئ. لە مانگى ۱۲ / ۱۹۷۴ ھەمىن و گەشتىنە (سەرتىن) و (بىشى).

لە سەرتيز (عەبدورەحمان)ى كۆپم لەگەل مندا بريندار بوو، پارچەيەك لە گوللەى تۆپ لەسەر سنگى ئەودا ھەر مابووودە. ھەر بە سۆى ئەو زامەوہ يەكەمىن كۆرپەى خۆى ناو نا (سەرتيز).

دكتۆرەكان پىيان دەوگوت: "پىويستت بە ئيسراحت ھەيە."

بەلام خۆى پى نەدەگىراو دانەدەنيشت، ھەر داواى ئەوہى ددگىر بگەپىتەوہ بۆ لای من بۆ پىشمەرگايەتى. ئەوكاتە مالمان لە (سەرپىلى زەھاو) بوو، ھەموو رۆژى ددگىوت ددگەپىمەوہ بۆ لای باوگم. دواى ھەرسەكە، كە گەپىنەوہ بۆ كوردستانى عىراق لەنيو شاردا. (۲) دوو ھەفتەى نەبرد دەستى كرددوہ بە ئيشى نيوشارو لەگەل كۆمەلەى رەنجدمرانا دەستى دايع كارى رىكخستن.

لە سالى ۱۹۷۵، لە رۆژە تالەكانى نىسكۆدا، كە ناوومىدى سەرى كرده گيانى زۆربەى كۆمەلانى خەلك، ئەم وەك تىنويەك كەوتە گەپان بەشوين چكى ئاودا تا گەرووى وشك ھەلاتووى پى تەر بكا، ئاويش بەدواى گەرووى ئەوانەدا ددگەپرا، كە رزگارىي گەلو نىشتمانيان كىردبووہ بەرزترين ئامانچو گەورەترين رىبازى ژيانو كوردايەتى. ھەر بۆيە دواى ماوہيەكى كەم لە يەكلى لە شانەكانى رىكخستنى (كۆمەلەى رەنجدمراناى كوردستان) رىكخراو.

لە سالى ۱۹۷۸دا، ھىندە نەبەردو قارەمان بوو. لە ئەنجامى دلسۆزىو كارامەيى كرا بە ئەندامى (كەرتى شەھيد كاروان)و لە ماوہى ئەم

سالەدا گەل چالاكى رېكخراومىي نواندو توانى چەندىن ئەندامو
دۆستو لايەنگەر رېك بخا.

له سالى ۱۹۷۹ لەسەر داواى خۆى گوپزرايه وە بۇ شانەيهكىتر، كه
كاروبارى دەستووشاندىن و چالاكى نەينى گرتە ئەستۆ. لەبەر ئازايەتى و
لېهاتوويى كرايه لېپرسراوى يەكى له مەفرەزەكانى (تۆلە) و له چەندىن
چالاكى ناوشاردا قارەمانانە بەشدارىي كرد. تا مانگى شەشى سالى ۱۹۸۱
لەو شيوە چالاكيسانەدا بەردەوام بوو. پاشان بەهۆى ئەوەى، كه
مەترسىي زۆر لەسەر ژيانى دروست بوو، ديسان گوازارايە وە بۇ
شانەيهكىتر بۇ ئەنجام دانى كارى سياسى.

له مانگى چواري سالى ۱۹۸۴دا، عەبدولرەحمان، پاش ئەوەى لەلايەن
دوژمنە وە دەستنيشان كرا، ناچار له نيو شارى سلېمانىدا بە نەينى
مايه وەو له شوپن و جىگاي نەينيدا خۆى حەشاردا. له مانگى هەشتى
ئەو سالەشدا نيو شارى سلېمانى بەجیھيشت و روئي كردە شاخ و
پەيوەندىي بە هيزى پيشمەرگەى كوردستانە وە كرد. له شاخدا لەبەر
لېهاتوويى و ئازايەتى، هەر زوو بەزوو توانى جىگەى خۆى له نيو
ريزەكانى پيشمەرگەدا بکاته وە. داواى ماوهيهك كرايه جىگري
فەرماندەى كەرت له سنوورى مەلئەندى يەك.

شەهيد عەبدولرەحمان، كه له شاخ بوو، رۆژانە بىرى لەو دەكرده وە
لەگەل ھاوپىكانى چۆن بېنە نيو شارو دەست له دوژمن بوەشيئن.

ئەو دەبوو، لە مانگی یانزدی سالی ۱۹۸۲ بۆ ئەنجامدانی چالاکیەك لە نیو شاری سلیمانی، لەگەڵ ھاوڕێ (مەلا بايز) دابەزینە نیو شار، لە بەردەم مزگەوتی (عەبدەللا لوتفی) رووبەرپووی شەڕپێکی دەستەویەخە بوون. لە ئەنجامدا (مەلا بايز) شەھید بوو (عەبدولرحمان) بە سەختی برینداربوو. تەرمەكەى (مەلا بايز) دەست (مولازم موحسین) كەوت. عەبدولرحمان ھەر بەو برینە سەختەوہ توانی دوو لە سیخوڕەكانی دوژمن بپێكى و كەلاكیان بخا.

ماوەیەكى كەم، دواى ئەم رووداوہ، عەبدولرحمان كرا بە فەرماندەى (كەرتى شەھید مەلا بايز).

لە سالی ۱۹۸۳دا لە شەڕپێكى دەستەویەخەدا لەگەڵ جاش و ئیستخباراتدا لە قەرگە (قەرگە) لە (سلیمانی)دا روویدا، لەو شەڕەدا عەبدولرحمانى كورم جیگری فەرماندەى تیپ بوو. ئەو شەڕە بەھۆى شەھیدبوونی (۸) پێشمەرگە بە ڕێكەوت. بەلام (عەبدولرحمان و خولەى حمە جان و ئەرسەلان) رزگاریان بوو.

لە سالی ۱۹۸۵، پاش چەند چالاکیەكى تر بە رێك و پێكى و بەرپەرەكردنى یاسای پێشمەرگایەتى و بەشداریكردنى قارەمانانەو ھەلگەوتوووانەى لە شەرى (كوڕەداوى)دا، كرا بە جیگری سەرتیپی ۴۷ ی پیرەمەگروون.

سالی ۱۹۸۶، لە دوا رۆژەكانى یەكەمین مانگی ئەم سالەدا، لە شەوى ۲۶ لەسەر ۲۷ى مانگی یەكدا، لەگەڵ دەستەپەك لە ھاوڕێكانى چوۆە نیو

شارى سلىمانى ۋە پاشا ئەۋەدى دەستى كارىگەرى خۇيان ۋەشانىد، گوللەى
دوۋمنى بەرگەۋتو شەھىد بوو. ھاۋرىكانى ھەر ئەۋ شەۋە تەرمە
پىرۋزەكەيان بەجى ئەھىشت تا بەردەستى چەپەلى دوۋزمن بىكەۋىۋ
لەگەل خۇياندا بردىان لە گۆرستانى شەھىداندا لە گۈندى (مالومە) بە
خاكيان سپارد.

(عەبدولرەحمان) لە چەندىن شەرى جۇراۋجۇرىتدا بەشدارىي كرد.
بى ئەۋەدى بىر لە بەرۋەۋەندىي خۇى بىكەتەۋە، ھەرگىز حسابى بۇ
دوۋزمنو تواناو دەسەلاتى نەدەكرد، زۆر حورمەتى منى دەگرتو زۆر
رېزى لىدەگرتەم. بەلام نەمدەتوانى قەناعەتى پىبىكەم، كە دابنىشى.
ھەرچەند پىم دەگوت خۆت بپارىزە، بەلام ئەۋ شەھىدىي بۇ خۇى
ھەلبىزاردىۋو. ئەگەر بىمايە چاۋەرۋانى زۆر شتى چاكى لىدەكرا بۇ
مىللەتەكەمان.

۳۳ بەھار

شیعری: محمد ھەمە باقی

(بەبۆنەى چلەى ماتەمینى ھاوړى شەھیدم کاکە عبدالرحمان ى ھەمەى

قەرەج)

(۱۹۸۶/۲/۲۷ مئۆلاکە)

۱

نەگەر ویستتان ییادم بکەن،

سووک دەستبەرن، پەنجەرەى زامى دڵەكەم بکەنەو،

نەلبوو میکی بیردوهری منى تیایە،

مێژوویەكە و پیر لە رووداو،

وێكو مێژووی نیشتمانەكەى خۆم وایە.

لە جیاتیی خۆم، سەیری ئەو كەن،

گەلى یادگارمى تیایە.

يەكەم پەرەي: ويىنەي منە ئە ھەشت سائما،

ئەگەل باوكمام.

دەستى گرتووم بەناو گوئزارو درەختى - باخى مېر - دا ئەمگەريئى.

ئە چاوى - باخى مېر - دە

ھەستى خوشويستىي جوانىي و

ھەستى خوشويستىي جوانىي كوردستانم ئەورۇژيئى..

- باخى مېر - يىش كچۆنەيەكى جل سەوزى قەزوانىيە

تا دل ھەزكات.

جوانىكە نوقمى جوانىيە..

ئيتەر ھەر ئەورۇژانەو.. ھەتا ئىستەش

مىن و - باخى مېر - ي نازدار

بىويىن بە ھاوپىي گيانى بەگيانى، ئا بىيورن، بىويىن بە دىدار.

ئەورۇژەو ەشتى منائىي ئەو باخە

ئەگەل گەورەبىوونى ئىوما،

وەكو سەرم،

وەكو دىم،

وەك ھەموو ئەندامى لەشم،

نه ناوینه ی رهنگاوږدنگی نهو باخه وه
درهخت و گول و بالنده ی گهرمیان و کوستانم خوش ویست.
هه ر نه چاوی نهو باخه وه هه موو کوردستانم خوش ویست.

۳

دووه م په ردی: وینه ی منه نه ته منه نی یانزه دوانزه سالانیم
به ته نیام، وام نه ناو سووتووی دارو به ردی،
باخه سووتاوه که ی میرا،
نه پال کوته داریکی نه ش هه لقرچاوی دنگیرا..
کز دانیش تووم. نامه یه کم نه دستدایه.
نامه ی باو کم،
بو ی نووسیوم
کوپه جوانه قژ زمرده که م.
به ندی جگه رو هه ناوم
کارژوله ی نه پاش جیماوم،
که دیم هه ژدیهای داگیر که ر
دروونی پر نه ناگره،

ئاگرى شەپ.

دەستم داڤه تڤهنگىك و رووم كرده شاخ
تا نه هيلين بسوتينن بزمى منداڤ و گولەباخ.

۴

سپيهه پەردى: وينهى منه، تەمەن هەر پانزه سالانم.
لەگەن باوكم و هاوړيكانيا راوستاوم.
يەكە مجارمه، ئاوا قيت و قوزو وريا
جامانه توند بېهستهوه و تڤهنگيش بكەمه شانم.

۵

چوارم پەردو پينجهوم، هەتا سى و سپهه
نيتر هەموو وينهى منن، ئە هەمووشيانا پيشهه رگەم
وينهكانم هى نه بهردى قەرمداخ و شارم زوورو گەرووى بيشى و
سەرتيزو ناو شارمكانه.
لە هەمووشيانا، ئە ريزى سەنگەرى پيشهوم.

۶

ئەو وئىنانە. وئىنەيەكيان ھى - سەرتىزە -
جوان سەيرى كەن، ئەسەرمەوۋە تا بەرى پىم، ھەمووى سوورە.
ورد بىنەوۋە، ئەوۋە سوراىى زامىكى جەستەى خۇم بوو
دئوپە خۇيناويەكان يەك يەك ئەسەر پىستم
بوونەتە گولائە سوورە.

۷

سەيرى لا پەرەى سى و سى كەن، وئىنەى دار تە ئىكى گەشە،
ئە - تۈوى مەلىك -
پە پۈلەيەك بە چوار دەوريا ئە خوليتتەوۋە...
ئەو چرايە كوردستانەو،
ئەو پە پۈلەيەش ھەر منم

۸

دوا وئىنەى سەر بەرگى دواۋە
وئىنەى منە بە شەھىدى،
ئەگەن ھەموو شەھىدانان رىك بە پىۋە راوۋەستاوين،

نهم زه مينه گه وره يه مان
له سهر پشتو سهر سهرى خومان داناوه.
نيمه نه و نه فسانه يه مان پووج كرده وه،
كه نه يان ووت:
زه وى له سهر پشتى ماسى و جووتى گايه!
نه و نه فسانه يه درو بوو.
چونكه زه مين، له سهر سهرى شه هيدان راوه ستاوه.

۹

كه وينه گانتان سهر كرد،
نه لېوومه كه م نه په نجه رهى زامى دلما دانينه وه.
وينه ي:
سهر تيز و
سهر خيل و
سهر هيزى
سى كوچكه ي روحم لا جى بيلن.
نه وسا هيمن و له سهر خو،
په نجه ركه داخه نه وه.

له راستهوه: سه رخیل، سه رهیز، حه مەن فەرەج، سه رتیز

له راستهوه بۆ چهپ: سه رهیز، سه رخیل، سه رتیز

داستانى ھەلۋى پىرە مەگروون

شىعرى: ھەلەكەوت

(پېشكەشە بە گيانى ھەمىشە زىندووى شەھىد عبدولرحمان
محەممەد فەرەج، ئەو شىرە نەرد، كە دواكۆتيان كەردە گەردنى، بەلام
نەركەى ھەر ئەمىنى.)

(رەشەمى ۋ نەورۆزى ۱۹۸۶)

لەقتەى گشتى:

(چاوى كامىرا گەلەيەكى گەشى سەوز ئەبىنى، كە شەنە بايەكى
ھىمەن لەنجەى پى ئەكات. لەگەل دووركەوتنەوودا پەل ۋ پۆ ۋ لقو
گەلاكان تا سەرتاپاي درەختەكە دەرئەكەوئەت.)

درەختىكى بەرشىرىن ۋ

گەلا سەوزو پەل ۋ پۆ سوور.

قنچ راووستاۋ لەسەر قەدى بەرزو ئەستور.

فەرشى سىبەرىكى گەورەى

بە چوار دەورىا راخستوو.

سەرتۆپەكانى گۇنايان

بە رووى خۇردا ھەلەلەستۈۋە.

پەيتا.. پەيتا

زىيانىكى شىتو توۋرە خۇي لى ئەدا.

چەند ئەشكىرى توۋرە بوۋى تەييار ئەكاو بە گۇيا دى،

ھەر بەرھەلىستى ئەكاتو

خۇي ئەبەرىدا رائە گرى.

ھەر درەختى

بە دەمارو رەگى سەۋزى خۇشەۋىستىي

پىي ئە زەۋى داکوتابى،

گىيانى كىرەپىز نەبىتو

چىرۋى گەش و نۇيى لىي دابى،

چۈن بە ھاشەۋ گەشە زىيان بەلادا دى؟

لەقتەى نىزىك:

(چاۋى كامىرا بەسەر چەند لادىيەكى بى نازو دەيان خەللىكى

رەنجەدرو لاپال و دوندو رەۋەزى پىرەمەگروون دا ئەگەرى، تا ئەسەر

ھەلەلەگىر سىتەۋە.)

لاۋىكى بالا قەشەنگو پۇلاۋ

مەۋزۇدۇر سۈر.

ورىاۋ ۋەكى تىرىش ھېمەن،

چاۋ ئەگىرپى بەرۋ دۋاۋ. نىزىك دۋور.

چەندە مەخزەننى بەقەدەۋدۇ،

تەنەنگ ئەشان

قال بۋو، كارامەۋ، پارتىزان.

ۋەك سەرئەتار

پۇلى پىشمەرگەى (پىرەخەۋ) ئە چاۋ تۇراۋ

بەدۋايەۋە.. ئەپۋاۋ ئەپۋا.

جى پىكەنى ئۈرۈپى ۋ بانە

گولپىژ ئەكا.

ئەپۋاۋ ئەپۋا...

پىر بە پىرى سىيەكانى

شەنەى دۋلى رۋوت ھەئە مەئىۋ

سلاۋى ھەئە ئۈنۈستەۋەكان..

ئەگەيەننى بە ھەزەرەتى - مامەيارە - ۋ

مە ياقۋى ئەكەتە

گەردنى بۇ خۇر بلند بۋوى كىچى - سەيوان - .

لەقتەى سلۆمۆش:

شار.. بوکیکی سەرو کلاو شیوینراوە.

سیوێ لاسوورەى روومەتى

بە ماچی تال روشینراوە

شە لاتییەکانى تکریتی.. نوقم بوووەکانى بى ناموسی و،

دەلەلەکانى بازارى ساخته چیتی،

نەوانەى دایکیان شارنى تیاترۆخانه و،

باوکیان پارە وەرگریتی.

کلافەى پرچی داهاووی ھەلە کیشن و،

ھەمووی تال... تال

نەکەن بە قەیتانى پۆستال.

(لیرەوێ چاوی کامیرا نەچیتە سەر بووکیکی ھەش بەسەر، کە نە

روخسارو سەرتاپای بالایدا جى پەنجەى تاوان دیارە، کزۆل کزۆل

دانیشتوووە نەژنۆی گرتۆتە نامیزی.)

بوکی چاوی خوین نەپژئی،

رووی لە کلاوی زیوینى

بان سەرى پیرەمەگروونە و

لهو لووتكهوه شنهى هيووا هه ئه مژى.

فرميسك پولى كۆترى سپى ده نووك سوورن

به سهر گومەزى كۆلمه وه نه گمىنن..

ئهم سرووده نووىيه نه ئين:

ئيمه كين و.. نه وانيش كين..؟

ئيمه ئالتونى كانىكى له ميژينهى ئهم دنيايهين

ژهنگى هه موو.. سه ده و چهرخه كانمان ديوه.

چه ند هه رهنگى ووشهى رزيو

وهكو له شكرى هولاكو هاتووه بۆمان

په ره په ردى مان دريوه.

وهكو خالى لاملى كهو

وهك چاوى به ييون و ميخهك،

جوانى خۆمان پاراستوه.

وهك چيا و دۆل.

وهك ده وهن و گويزو به پروو،

وهك پيشمه رگه.. ناوى خۆمان نه گۆريوه.

(ئىرمە ھىدى ھىدى دىمەنەكە دور ئەكەويتەو، تا وردە وردە
ئەبىتە تۆپى مانگىكى ھەئاسراو بە ئاسمانەو.)
ئەوانىش خلتەى شەرابى بى وىژدانىو،
ئەلقەى تەئەى نائىنسانىن.
ھەردەم بە چاوى چنۆك و،
چنگى وىزو،
شەقاوى درندانەو..
ھاتوون بە پىر داواكانمانەو
نامانەوین.

(چاوى كامىرا ئەچىتە سەر شار، بە كۆلان و شەقامو مائەكاندا
ئەگەرى. ھاوكات ئەگەل ئەوگەرانە ھىمەدا ئەم دەنگە ئەبىستى.)
ومەرە رۆئە...
سەرى كاسم راوەشىنە..
بە تىشكى گوللەى گىردارت
چاوى گلۆپى بى نووزەى مائەكانم.. داگىرسىنە.
ومەرە رۆئە..
گىژەنەى دەرگای داخراوم بکەرەو.

ۋەلامى نازاۋ مەردانەي
 تاۋانەكان بدمرەۋە.
 ۋمرەۋ رستى پشكۆ بىنە
 بۆ سەر لىۋى ئە تىنوا ھە ئىپروكاۋم.
 پە نجەت بىنە ۋ بىكە بە شانەي پەرچەمى ئالۆزكاۋم.
 بىكە بە قىرپە ۋ بىشكە...
 بە بى دەنگى گۆنم كەر ئە بى ۋ
 بە خوين ئە كرى
 ئارايشتى دەم ۋ چاۋم.

(جادەي - توى مەلىك - سەرنجى چاۋى كامىرا رائە كىشى. ھەموو
 شتى رقى تۆلە سەندەنەۋەي ئى ئەبارى ۋ تەنانەت قوتابخانەي -
 ئاشتى - یش شەر ئە فروشى.)

چەك ۋەك ئە مان، ئە مانىش ۋەك چەك، ئە سەر پى.
 ئە سەرسوۋچى كۆلانىكا بە گۆيى يەكدا ئە چىرىن.
 بىرئ جەندىرەي بى ياساش
 ئە ۋ سەردەۋە. بە نوۋكە رىم
 ئە خشى تاجە ئالتونىيەكەي.. سەرى - مەلىك - ئەروشىن.

تەقە ھەلەسا..

بوو بە شەرى دەستە وىيە خەو،

چراي ناخى شار داگىرسا.

ئەمان شىرى لەلان دەرچووى

دەم بە دروشى نەبەزىن.

ئەوانىش دەستەيەك سەگى

كلەك شۆرى دەم بە وەرىن.

گوللە ئەھات.. گوللە ئەچوو

تا يەككىيان ھەلۋى پىكاو،

سەرى سەگى بە خوئىن سوور بوو.

گوللە باران خوشى نەكرد

تا ئۆزى ئەوان شكاو، بۆى دەرپاز بوون.

ئەمانىش تەرمى ھەلۋىيان.. گەرانەو ھەلۋىيان پىرەمە گرون.

لەقتەى نەزىك:

دوئىنى شەو - سەرتىز - خەوى دى

لە خەويدا

پىرەمە گرون تاشىك لەشانى كەوتە خوار!

وهك كانيهكى چاو قىرائى نهم كوستانه
چون ديارى دهستى نابهار،
هه موو رۇژى ئېلى نەكا.
ئاوا خەوۈ پەمەيى يەكەي. رەنگى گۇرا.
بەيانى، كە ئە خەو ھەئسا
چاۋەكانى ھەنگوشت و رووى ماتى كرده خۇراوا.
بىنى دەستەيەك ھەئۆي چاو گۆمى خوین.
بە دارمەيتىكى سۈرەوۈ
بەرەو مالمەي جەمال دىن

ئەقەتەي دوور:

دەورو بەرتا چاو ھەتەرگا
گولباران و چاوو راوۈ.
ناشتى كەنارى چەمىكى بەھارانەي نهم خاكەيە
ئە گۆلى خەرمانەي داوۈو
ئە ستەمى باروتېژى دەستى ناحەز
بەجى ماوۈ.
شادى دەريايەكى سېپى راکشاوۈ،

(خەم) ددانیکى کلۆرو دارزیوی ھەلکیشراو،

مەگەر ھەر لە ناخ و دلی

نەوانەدا تۆوی مابی..

کە خەلکی نەم و لاتەن و بە غەریبی لەو نلۆسەریان ھەلداو.

(دوای گەرانیکى خیرا بەناو شاردای چاوی کامیرا نەچیتە سەر

دەرگایەك.)

نوتیلیکی چەند نھومی

بەلەمی سەرسنگی دەریای (لین شوپینە) و

لە ژوریکا نەویش دلتەنگ، لەسەر قەرەوێلەییەکی.. متیل سپی

بەسەر قاچە ساغەکەیا.. شانی پرشکۆی داداوە.

چاوە شاراوەکانی ژیر

برۆرەش و پرەکانی.

برێوەتە پارچە زەویەکی بەردەمی و

لە چەند خشتیکی کاشیدا

نەم وولاتە سەك سوتاوە نەبینیت و

لەگەڵ تاسانی ھەر چەم و جۆیاریکا،

لەگەڵ سوتانی ھەر میرگ و نزاریکا،

لەگەل سىرپىنەو دەى نەخشەى ھەر لىۋارو كەنارىكا،
لەگەل دراندنى نامەى پىروۆى ھەر دلدارىكا،
ھەناسەيەكى جەسەرتناك ھەلنەكىشى.

(نەم چوار وىنەيەى سەرەو، پاش نەو دەى يەك لە دواى يەك نىشان
نەدرىن، دوايش تا تەواو بوونى خەيالەكە بە مۇنتازى نەمىنەو.)
نەو پىاوماقۇلە جەربەزەو
سەر و سىما بە ھەيەتە،
لەو ولاتە غەرىبەشدا
دالغەى ھەر لای كوردستانە.
ھەر چاومرپى
ھەلەتەتەكى شىرانەى - عبدولرحمان - ە

لەقتەى مام ناوەندى:

(چاوى كامىرا نەچىتە سەر ترۇپكى ناسنگەران و بە ھىۋاشى دىتە
خوارەو تاسەر گۆرستانەكە.)

نوال بە زىۋارى خۇيا
چاوى لە زىلى ھەزاران مەم و زىنە

چاوی له میړگی قرحوڅو: ښی سوتاوو

شاری گوشتز و برتے.

گول نہ بینے...

زاکاوی دهستی ناجرانه.

دلُ فہمینی..

دیل و گوشراو. په ستوره نجو. پرله ژانه.

چاوی له ژوانه نه پاتی،

گروہ نامہ برائیتو

بۆكروزی ئاورىشىمى ووشە ەنە چى.

ره و مزخه می چه ندین چه رخی. له رو و دیاره

لا يال شانی لہ سر شانی

له دوکه لا رهش داگه رایس نساره.

دهومن بهرہگی رہشود ۔ ما نہ کاو

بہ بہ روکی توانم

نه خشی یه نجهی تاین دیاره.

پيئدەشت وەك گول

تەرمى پيئشمەرگەي لى ئەدرى.

وەيشومە و تۆفى ئەم وەرزه پىر نەھاتەي

لەسەر سنگى ھەنگرتووھ و

لەگەل خەمە سەوزەکانى ناخيا ئەدوى.

چەند گولتيكى ھەلپروکا و

عاشقەندى سەر بەرۆکن و

موژدە ئەگرن.

موژدە ئەگرن.. بۆ پيئشوازي بوکى ھەتاو.

خەلکيکى زۆر.. ماتو دلتەنگ.

پەستو بى دەنگ راوہستان.

لەگمى مەنگى کەوتنى ئەو کۆستەدا

سەرا پا نيوہ خنکاو.

لەشانەي چاو.. ھەنگوينى ريز

نەبارينن. بەسەر تەرما

ھەناسەي سارد ھەلەکيشن،

بەسەر کوانزى دلى گەرما.

هه‌ندی دهوری ته‌رمیان داوه‌و

لەسەر روومهت ميسكى فرميسك هه ئه به ستن.

ھەندى خەرىكى گۈرۈچە و

هه‌ندیکیشیان یاچ و خاکه‌ناز به‌دهستن.

نہ رسہ لانیس.. وہ کو موں کز کز نہ سوتی

رابوردووی تال. پر کاره ساتی جه رگ بر.

وهك فليميكي تراژيدى

بہ بیش چاویان دیتو نہ چی.

(شاهیدبوونی مام و گرتنی باوکی له شارو بیرینداربوونی له دهره وهدا

له‌گه‌ن چه‌ندجار دم‌ربه‌دم‌ریوون و دووجار برین‌داریوونی شه‌هیدو

نه وساتەش، که شهید نهی)

گولہ نہ ہات.. گولہ نہ چوو

تا په کیکیان هه ئوی ییگا و سه ری سنگی به خوین سور بوو.

(لەسەر تەرمەكە يەك لەدوای يەك نیشان ئەدرین.)

گُور تہ واو بوو..

مهوجی سوریان، نه سه رتابوته که لادا

قەدوبالا يېلېڭىيە كەي بەدەر كەوتۈ، ئە گۆر نرا.

كه ئه پياوى كه وته دوان :
عه تری چه ندین رسته ی سووری
به سه رگۆرو سیمای خه ئكه كه دا پزان .
به رگی سه وزی ستایشی . به بالای پیروزی بری و
ئه مجا ووتی !
بژی شه هید - عبدالرحمن - .

بەشی سییەم

ناوی هه‌ندی له‌و که‌سانه‌ی هه‌میشه له بیره‌وه‌ریمدا ده‌میننه‌وه

خوایێخۆشبوو مامۆستا ئیبراهیم نه‌حمه‌د:

ئه‌م مرۆفه تیكۆشهره، كه من له ساڵی ١٦٢وه له نزیكه‌وه ناسیم زیاتر له (٧٠) ساڵ خهباتی بۆ به‌رژه‌وه‌ندیی خه‌لكی كوردستان كرد، هه‌موو كه‌س ده‌زانێ چه‌نده لی‌هاتوو زاناو دانا بوو. ئه‌م نه‌مره هه‌موو ژیا‌نی خۆی بۆ خه‌بات له پێ‌ناو رزگاریی كوردستان بوو.

مامۆستا ب‌رایم ئه‌حمه‌د رابه‌رو سیاستمه‌دارو شاعیرو نووسه‌رو كه‌وره‌پیاوی كورد بوو. جگه له‌وه پیاویکی قسه‌ خۆش و رووخۆش و به‌ توانا بوو. له هه‌موو بواره‌كانی كاركردندا مامۆستای كوردایه‌تی بوو. هه‌میشه لایه‌نگری ئه‌و كه‌سانه بوو، كه خاوه‌نی كرده‌وه‌ی باش بوون و دژی ئژو جه‌رده‌و داوێنپێ‌سان بوو.

له یادمه جاری له‌گه‌ڵ مامۆستا (ئ‌یبراهیم) بووم، له (مه‌لا عه‌بدو‌للا ئ‌یسماعیل) تووره‌ بوو، گو‌تی: "تۆ پیاویکی سه‌یری، ئه‌گه‌ر بته‌وی لایه‌نگری یه‌كێ بیت، ئه‌وه‌نده‌ی بۆ شل ده‌كه‌ی تا به هه‌له‌دا بجۆ و ئه‌گه‌ر بته‌وی له دژی قسه‌ بکه‌ی، ئه‌وه‌نده‌ی توند ده‌كه‌ی هه‌تا

بىخىنكىنى. مەن پىم خۆشە لە نىوان ئەم دوو ئاكاردا مام ناوەندى
بى. "

ئەوئىش بە دلى فرەوانەو ەلەمى دايەو ەو گوتى:

"بەرپىز، ئەو ەي باسيان کردو ەنگە وا نەبى، بەلام ەموو قسەکانى
جەنابتەم قەبوڵە."

ھەر ەھا ھەندى جار دەچووم بەسەر قسەکانىدا، کە لەگەل شەمىدى
قارەمانى گەلەگەمان کاک (عومەر دەبابە) دا دەبوو. لە دانىشتنەکاندا
لە نىوان خۆياندا باسى ھەندى شتى جۆراو جۆريان دەکردو ھەوليان
دەدا بۆ چارەسەرکردنى ھەندى کىشە، بەلام نەيان دەويست لەم لاوлада
باسى بکەن.

ھەندى جار ھەفالى بەرپىز (مام جەلال) و شەھىدى نەمر کاک (عەلى
ەسکەرى) یش لە دانىشتنەکاندا ئامادە دەبوون. ئەوانىش وەکو
براھەكى گەورەو سەرکردەي خۆيان گوڤيان لىدەگرتو ھەوليشيان دەدا
چارەسەرىكى گونجاو بۆ کىشەکان بدۆزنەو ە.

لە بىرمە مامۆستا (ئىبراھىم) و برادەران قسەيان لەسەر ئەو ە دەکرد،
کە (مەھمەد سەيد عەلى) ھەندى شت دەکا بە ناوى کاک (عەلى
ەسکەرى) يەو ە، يان شىخايەتيەو ە. بۆ نموونە، دەيانگوت لە سالى ۱۹۶۷
کۆمەللى دەسگىرکان لە نيو (سليمانى) بە تەقەمەنى يەو ە. يەكى لەوانە
(شىركۆي شىخ عەلى سەرگەلويى) بوو. وایان باس دەکرد، کە ئەوانە

خەزىمى شەھىدى نەمىر كاڭ (خەلىپە سەكەرى) ن. بىرمە كاڭ (خەلىپە سەكەرى) گوتى:

"ئەمانە ھەموويان لە خورمەتى مەن كەم دەگەنەو، مەن پەيش ئەوھى شەيخ بىم كورد، ئەمەش ئەندامى سەرگەردايەتى بزووتەنەوھى كوردىم ۋە بەرژەوھى خەلىپە كوردستان لەسەر ۋە بەرژەوھى شەيخايەتى ۋە كەسايەتتە ۋە لەلام.

بىرمە رۆژىكىيان لە سالى ۱۹۶۸، ئەو كاتە سەردەمى (خەبەرلەر ھەمان عارف) بوو، لە بارەگاھى مامۇستا ئىبراھىم ئەھمەد لە شەقامى ھەلەستىن لە بەغدا دانىشتىبوو. مامۇستا خەبەرلەر ھەمان ى زەبىھى پەيش لاي دانىشتىبوو. گويم لايىبوو (ئەھمەد ھەسەن بەگەر) تەلەفونى بۆ كەرد. بەلام ئەو گوتى: "بەلەن لايە نەيە." پاشان پەيش گوتىن: "دەزاننەبۇچى تەلەفون دەگا؟ دەيەوئ بەشدارى لەو خۇپەشاندانانەدا بەكەن، كە سەيەنئ بەسەيەگان دۆى خەبەرلەر ھەمان عارف دەيەن. مەن بەگەر بەسەيەگان چاڭ دەناسم، دەرۆزى ۋە غەلبازى. پەيش كە لەسەر ھوكوم بوون ھەچيان بۆ نەكەردىن ۋە كوردىيان تووشى كارەسات كەرد. ئىستاش دەيانەوئ كورد بەگەننە دۆايەتتە ۋە لەگەل خەبەرلەر ھەمان عارف.

دەيارە چەند رۆژى دواى ئەو تەلەفونە بەسەيەگان ئىنقلابى (۱۷ى تەموز) يان كەرد.

ھەتايى تىكۆشەر مام جەلال:

ئەم سەرگەردە لىھاتووە من لە سالى ۱۹۶۱دەو لە نزيكەوہ ناسيومە، ھەموو ژيانى خۆى بۆ كورد بە خەرجداوہو بۆ تەنھا ساتى لە كاروانى خەباتو تىكۆشان لە پىناو رزگارىي ميللەتەكەيدا ماندوونەناسانە بە دريژايى خەباتى چەند سالى بۆ كوردو كوردستان وچان نەداوہ. ھەميشە ئەم تىكۆشەرە بە ئاگاو ھۆشيارو ئامادەبووہ لە ژيانى سياسىي خەباتيدا، كە رووبەرووى ھەموو گەرفتەكان بۆتەوہو سەرگەردەيەكى كارامەش بووہ لە بوارەكانى سياسىي و سەربازى و كارگيرى و كۆمەلەيەتيدا. سەرەراى ئەو ھەموو رەوشە نالەبارەى، كە رووبەرووى ميللەتى ئىمە بۆتەوہ، ئەم سەرگەردەيە توانيويەتى گەلى كورد بگەيەنيتە قۇناغىكى پيشكەوتوو.

مام جەلال پياويكى دەست پاك و داوين پاكە. لە رۆژى لىقەوماندا خۆراگرە. پياويكى زاناو نوسەرو زمانزانە. وەك بارى عەسكەريش ھەموو مەرجىكى ئازايەتى تىدايەو لەبارەى سياسىيەو زۆر بەتوانايە. بەلام لاكەى ترى كەھات بەسەريا زۆر توورەيە، و بەرامبەر بە خەلكە ھيلاكەكە وەك پىويست گوڤيان لى ناگرى، و ھەندى جار مەجالى خەلكى بىي تواناو ناشايستە دەداتو لە ناو خەلكدا رېزيان بۆ دادەنيت ئەمەش بۆتە ھۆى تىگەرانى خەلك.

ھۆمەر مستەفا دەبابە (كاكى كاكان)

له پيشدا له سالهكانى ۱۹۵۵ - ۱۹۵۶ له دووردهه ناسيم. ئەو ساله بوو، كه تازه دەرچووى كۆلئىزى ياسا بوو، پياويكى تىكۆشەرو خاكى و لهخۆبوردووو نىشتمانپەرور بوو.

بىرمە زەوييهكى له (تۆفيق قەزاز) له (سەراوى سوبجان ئاغا) دا به كرى گرتبوو. له گوندى (سۆيله مېش) دهه له لاي (كۆيه) وه چەند جوتيارىكى هينابوو بۇ كارى كشتوكالى و وەرزيىرى، بۇ ئەوهى توتن و پەمو له ناوچهكهدا بچينن. له كاتى پيوستيشدا كارى دادومىرى دهگرد بۇ جوتيارهكان دهگرد به بى بهرامبەر. يەكئ لهو جوتيارانهى ناوى (سمایل) بوو. كاكى كاكان ئەو كاته جيبيكى ئەمىرىكى مۆدىل ۵۱ ى پيىوو لىيدەخورى. زۆر جار هاتووچۆى هەلەبجەى دهگرد. هەرچەند دەمبىنى چەند جوتيارىكى لهگەلدا بوو، جلى كوردىي لهبەر دهگردو دەمانچەو تفعەنگى برنەوى كولى پيىوو. هەلبەتە ئەو دەمه خەلكى دەيانتوانى به مۆلەتى رەسمىي دەولەت چەك هەلبىگرن.

پياويكى ليهااتووو قۆز بوو، بهراستى پياويكى هەلگەوتووو قارمان بوو، ئيمە زۆرمان پىخۆش بوو، كه لىي نزيك بينەوهو بيناسين، خەلكى زۆر به باشە باسيان دهگرد، كه زۆر نىشتمانپەرورە. خەلكى هەلەبجەو شارمەزور زۆر رەزيان ليدەگرت. ئەوانەى كه دەيانناسى باسى ئەوهيان دهگرد ئەگەر جوتيارى غەدىرى لى بىرى به بى موقابل ديغاعى ليدەكا.

ئەو كاتەش خەلكى پەرسىيارىيان دەكرد چۆن دەتوانى بە ئاشكرا دەمانچە و تەفەنگ ھەلگىرى؟ دەيانگوت بە ئىجازەى حكومەت. بەراستى لە نۆو خەلكى ھەلەبجەدا ھىندە خۆشەويست بوو، كە بەھاتايە، خەلكى دەچوونە سەر جادە بۆ تەماشاكردنى.

پاشان، ئەو بوو لە سالاھىكانى دواى (شۆرشى ۱۴ گەلاوێژ) لە سەرگردايەتتى (پ.د.ك) ئاشكرا بوو، كە ئەو كاتە لە شۆرشى ئەيلوول دا ئەو ئەندامى (م.س) بوو. لە سالى ۱۹۶۳دا فەرماندەى ھىز بوو. ئىمەش وردە وردە لە نەزىكەو ئەشنانى بووين. ئەو كاتە من زياتر ناسىم و تىكەلاويەكى باشم لەگەلى ھەبوو. لە سالاھىكانى ۶۶ و ۶۷ دا چەند جەولەيەكمان بەيەكەو كەرد بۆ ناوچەى سورداش و قەرەداغ.

بەراستى ئەوئەندەى من ناسىومە بە درېژايى ئەم شۆرشە ھەر خاوەنى ھەلوئىست بوو بەرامبەر بە خەزمەتەكردنى خەلكى كوردستان، بى بىرگەرنەو لە بەرژەومەندى ماددى و تايبەتى خۆى. ئەوئەندەى منىش بزانم خاوەنى (۵۰) مەتر زەوىي نەبوو، چ لە كوردستان و چ لە دەرەوئەى كوردستان. ئەو بوو، دواى ھەردەس بە ناچارى چوو (لەندەن) بۆ چارەسەرى نەخۆشى، بەلام ھەر بەردەوام بوو لە خەبات و تىكۆشان بۆ كوردو كوردستان، بگەرە لە ئەوروپا كارو چالاكىيە شۆرشگىرپىيەكانى زيادى كەرد. ھەتا سالى ۱۹۹۱، دواى راپەرپەن، گەراپەو بۆ كوردستان و ئامادەى خۆى پيشاندا، كە ھەرجىي پى بسپىرن بىكا. بەرپەز (مام

جەلال) ناردی بۆ سوریا بۆ کاری گرنگ، ئەمە جگە لەوێ وەك نوێنەر نێردرا بۆ چەند شوێنیکی دیکە، ھەر چەندە تەندروستی تەواو نەبوو، پێویستی بە چارەسەر و پشوو ھەبوو، بەلام کۆلی نەدەدا لە کار و خەبات لە پێناوی خەلکی کوردستان. ئەو بوو، لە کۆنگرە یەكەمی (ی.ن.ك)، لە بەھاری ١٩٩٢دا، كە لە گەرمە ی ئیش و کارەکانی کۆنگرەدا بوو گیانی سپاردو گەشتە ریزی شەھیدانی کوردستان.

سالی ١٩٧٦ خوالیخۆشبوو (عومەر دەبابە)، كە جیگری بەرپۆدەبەری دارستان بوو لە (رومادی). منیش لەگەڵیدا لەوێ بووم. پاشان من گەرامەووە بۆ سلیمانی و دوا یەك مانگ مانەووم، دووبارە گەرامەووە بۆ (رومادی) بۆ لای كاك (عومەر دەبابە) و رموشی (سلیمانی و ھەلەبجە) و دەورووبەریم بۆ گێرپایەووە. ئەویش باسی ئەوێ بۆ كردم، كە حكومەتی عێراق داوايان لێكردوووە بچێ چاوی بە خوالیخۆشبوو مامۆستا (ئێبراھیم ئەحمەد) و بەرێز (مام جەلال) بكهوی.

كاك (عومەر) بۆی باس كردم، گوتی: "ھەرچەند من پێم وتوون ئێوان بەقسە ی من ناكەن، بەلام ھەر ناچاریان كردووم بڕۆم."

حېلىمى ەلى شەرىف:

سالى ۱۹۶۱ كاك حېلىمى ەلى شەرىف م ناسى. پىاويكى تىكۆشەرو ئازاۋ
نووسەرو نىشتەمانبەرور بوو. بىرمە سالى ۱۹۶۲ بە نەينى لە ناۋچەى
سەرتەك و بەمۆۋە ھاتە ھەلەبجە و چوۋە مالى (غەفور شەرىف).
دانىشتىن و گەتوگۇمان كىردو رىككەوتىن لەسەر نەۋەى رۆزى دۋاى
بىتە زەلەكى و لەگەل ھەفالىنى خۋالىخۇشبوو شىخ ھەمەئەمىن و شىخ
سەعەدى موفتى لەسەر بارودۇخى ناۋچەكە قەسە بىكەين. بۇ رۆزى
دۋاى كاك حېلىمى ھاتە (زەلەكى)^۴. چەند كەسكىكى لەگەلدا بوو. لەوانە
(مەحمۇد بەگى و سەمان بەگى شىرە بەيانى)، خەلگى لای سەرتەك و
بەمۆ بوو. ھەروھە (عەبدولرەھمانى زەلەكە) و (سايرى كۈيخا
مەھمەدى شەشىر كۆل) و (كاكەى مىللەت) و (حەسەنى حاجى مەھمەد) و
(حەسەنى غولام). دوۋشەو لەۋىدا ماينەۋە. رۆزى دۋاى لە شەرى
زەلەكى پىكەۋە بوۋىن. كاك حېلىمى لەو شەپەدا بە سەختى بىرندار
بوو. بە راستى كاك حېلىمى پىاويكى بە ھىمەت و ئازاۋ لىھاتوو بوو.
لە بەھارى سالى ۱۹۶۴، لە سەرتەى شەرى براكۈزىدا لەگەل كاك حېلىمى
بووم لە ناۋچەى سەرتەك و بەمۆ لە نىزى ھۆرىن و شىخان.
جارىكى تىرىش بىرىندار بوو.

⁴ دىنى زەلەكى پىكەتەبوو لە دوو مالى دوو باخ، كەرتەبوو نىۋان عەبابەيلى و دۆلەمەپ.

ئەو كاتانەى لە بەغدا دەرگا، ئەوەندەى مە بزانم چەند جارە بە
نەتەب هاتەو سەلمانى و چاوى بە هەفالى مام جەلال كەوت. بىرپارى
دابوو بگەرپتەو كوردستانى نازاد، بەلام مەردن بوارى نەدا. كە
گەرپتەو بەغدا كۆچى دواىى كرد.

مامۆستايە بۆلەرەمانى زەبىجى (مەولەما):

تەكۆشەرو سەسەمەدارو خۆشەوئستى خەلگى كوردستانى ئىران و
عەراق مامۆستاي نەمر (عەبدورەحمان زەبىجى)، هەر چۆنە باسى
بەكى رەنگە هەشتا كەم بۆ. ئەم پیاو زۆر تەكۆشەرو خەمخۆرى
خەلگى كوردستان بوو، بۆ ئەوەى هەچ سەرمایەبەكى هەبى، يان بىر لە
هەچ شتە بکاتەو، بۆ خۆشى و خۆشگوزمەرانى ژيانى تەبەتەى خۆى.
ئەم پیاو ناودارە نووسەرەكى ناسراى كورد بوو، چەندەها كەتەب و
نووسەن و شاکارى فەرەهەنگى و زمانى لەپاش بەجەماو.

لە كۆمارى مەهاباددا بەشدار بوو. بەلام ئەو كاتەى ئەندامى مەكتەبى
سەياسى بوو لە پارتى، مە مانگى دوانزەى سالى ۱۹۶۶دا
ناسەم. هەروەها لێپرسراوى دارايش بوو. دینارەكى زیادەى بۆ كەس
سەرف نەدەگرد، تەنانەت بۆ خۆشى. ئەو جەل و بەرگەى لەبەرىدا بوو،
زۆر شەپ بوو، دەشت و لەبەرىدەگردەو. لەبەر ئەوە مەكتەبى سەياسى
رەگەیان پێدا دەستەى جەلى نوێ بکەرە لە پارەى حەزب. ئەویش چوو لە

كوردستان له سالى ١٩٧٧، مامۇستا زەبىجى دەست بەكار بوو بۆ ئەو مەبەستەو پەيوەندىي بە حامىدى تاهىر بەگ و نورى غەفار بەگ و مستەفا يەناخى و حەمە تاهىر بەگ دە كرد. ئەوەى من ئاگادارم، مامۇستا زەبىجى خۆى بۆى گىرپامەو، كە دوو جار لەو چەك و تەقەمەنىيانەى لە رژىمى بەغداى وەرگرتبوو، نىوەى دابوو بە (ى.ن.ك).

له سالى ١٩٧٦ و ١٩٧٧، كە دەهاتە سەيمانى سەردانى دەكردم. هەروەها دەمەوئ ئەم شاھىدىەش بۆ ئەم تىكۆشەرو رووناگىرە بەدم، كە لە شەرى (ئێران - عىراق) دا حكومەتى عىراق فشارى لەسەر دانابوو بۆ ئەوەى هەول بەدا لە كوردەكانى (ئێران و عىراق) هێزى دروست بكا بە ناوى كوردستانى ئێرانەو، ئەویش پێشنياز و داواگەى دواخستبوو بۆ ئەوەى بۆچوون و بارى سەرنجى خوالىخۆشبوو مامۇستا (ئىبراھىم ئەحمەد) و كاك (عومەر دەبابە) و بەرپز (مام جەلال) وەربگرئ، بۆ ئەوەى بزائى، كە ئەوان رايان چىيە لەسەر ئەم داوايەى حكومەتى عىراق؟ من ئاگام لىيە ئەمانىش پىيان راگەياندبوو، كە زۆر چاكەو بەلگو لەو بوارەشدا بتوانى هەندى لە مافەكانى خەلكى كوردستان جىبەجى بكەين، هەروەها بتوانين كوردى ئێران و عىراق پىكەوە رىكبخەين، ئىمەش لەمەدا پشەتگىريت لىدەكەين. وەكو شۆرشى نوئ، مامۇستای نەمر (عەبدوڕەحمان زەبىجى) جارىكىتر لەگەل بەرپرسانى

حکومەتى عىراقدا چاويان كەوتىبوو بەيەك، ھەندى مەرج و پىش
 وەختى بۇ دانان، كە بەو شىۋىيە كاريان لەگەلدا دەكا، ئەوانىش
 وەلاميان دابووۋە، كە ھەموو ئەو شتانەمان قىوۋە. مامۇستاي نەمر
 دەستى كەرد بە ئىش و كار كەردن لەگەلئاندا و كۆمەلئ پىۋىستىشان بۇ
 دابىن كەرد، پاشان مامۇستا گەشتىكى كەرد بۇ ناو ئىران و لەگەل چەند
 كەسىكدا لە دىۋى ئىران وەك (حامىدى ھە تايەر بەگ) و مستەفا
 ئىناخى) و چەند كەسىكىتر ھەندى رىكخستى و (تەشكىلات)ى كەرد لە
 ناو كوردەكانى ئىراندا بە نەيتى، چەند شانەيەكى چەكدارى دروست
 كەرد بۇ ئەۋەى پەيوەندى بىكەن بە خەلگە چاك و جوامىرەكانەۋە.
 پاشان مامۇستاي نەمر بۇ كوردستانى عىراق گەپرايەۋە.

پىاۋى بەناۋى (مەلا ەلى)دو ھەبوو، ئىرانى بوو، چاۋىر بوو لە
 دەزگای (رىگاۋ پەرد)، ھاتە لام ئەو كاتە لە نوسىنگەكەى خۇمدا مەن
 خەرىكى (بەلئىندەرى) بووم، پىۋى گوتە:

"پىم خۇشە بە تەنھا بىبىنم ھەندى قسەم ھەيە لەگەلئەدا."

مەنىش پىم خۇش بوو، دۋاى نىو كاتزمىر چۈۋىنەۋە بۇ مالى خۇمان و
 دانىشتىن.

گوتى: "مامۇستا (عەبدۈرەحمان زەبىجى) لە مالى ئىمەيە و دەلئ پىم
 خۇشە چاۋم بە كاكە ھەمە بىكەۋى." مەنىش پىم گوتە: "پىم بۇ مالى
 ئىۋە، يان بىنيرم بەدۋايدا بى بۇ ئىرە؟" لەۋە دەچۈۋ مەلا ەلى بترسى

لهوهى، كه من بچم بۇ مالى ئهوان. منيش (عهبدوپرحمان)ى كورم نارد به دوايداو هات بۇ مالى خۆمان. پاشان جيگهيهكى ئهمينمان بۇ دابىن كرد، چونكه لهوه دهچوو ئهويش پىي خوش نهىي كەس بيبىنيو بزاني هاتووچوى من دهكا.

مامۆستا هات بۇ مالى ئيمه و زور ريزو ئيحترامان ليگرت. گوتى: "با كەس نهزاني، كه هاتووم بۇ ئيره، چونكه بۇ من و تۇ باش نييه." منيش ئهوكاته لهژيرچاوديري ئاسايشدا بووم، بهلام ئه و زور گرنگي به پاراستنى خوى و دوستهكانى دهدا.

لهگهال مامۆستاي خواليجوشبوو زور قسهمان كرد، باسى ئهوهى بۇ كردم كهوا ئه و پهيوهنديى بههيزى لهگهال بهريز (مام جهلال)دا ههيه و به رمزامهنديى ئه و و برادمران ئهم كارهى كردوه و بۇ بهرژهوهنديى خهلكى كوردستان ئهمهى كردوه. زور شتى تريشى بۇ پاس كردم، كه له ديوى كوردستانى ئيران سهرگهرمه پيوهى.

پيشى گوتم:

"بهيانى زوو دمروم بۇ (بهغدا) و به (عهبدوپرحمان)ى كورپ بلئ پيش ئهوهى دنيا رووناك بيتهوه بمگهيه نيته گهراجى (بهغدا)."

منيش (عهبدوپرحمان)م ئاگادار كرد كاتزمير (5)ى بهيانى مامۆستا ببا بۇ گهراج.

خوا حافيزيمان لهيهك كرد و له دوايشدا گوتى:

"با ئاكامان لەيەك بى".

منىش پىم گوت:

"زۆرم پى خۆشە ھەر كارىكىش بە من بىرى ئامادەم بۇ ئەنجامدانى."
(عەبدولرەحمان) بىردى بۇ گەراجى (بەغدا) و پى گوتبوو نەجىتە ناو
گەراج خۇى بەپى دەچى بۇ ئەوەى كەس (عەبدولرەحمان) نەبىنى.
(عەبدولرەحمان) گەراپەووە بۇى باس كردم، گوتى:

"لە كۆلانىكدا دامبەزاند لە نزيك گەراجەكەووە خۇى بە پى رۆيشت."
دواى ماومىەك (مەلا عەلى)، كە دۆستىكى نزيكى خۇى بوو، لە شۆرشى
مەھابادىشدا رۆلى گرنگى ھەبوو، ئاشناى مامۆستا (زمبىحى) بوو، پى
گوتم: "مامۆستا ھاتۆتەووە رۆيشتووە بەرەو ئىران."
دواى ماومىەكىتر ھاتەووە دىم و باسى بۇ كردم، گوتى:
"لە دىوى ئىران خەرىكى كارى باشم."

ھەروەھا باسى (مام جەلال) یشى بۇ كردم، حال و گوزمرانىان چۆنە،
گوتى: "ئىستا من يارمەتيان دەدەم بە چەك و كۆمەللى زانىارى و
پىداويستى و زۆر شتىتر، مامۆستا لە ئىران گەراپەووە رۆيشتەووە بۇ
(بەغدا)، ئەم جارەش، كە گەراپەووە چاوم پىكەوت و پىم گوت:
"ئامادەم بۇ كۆى بچىت بە ئۆتۆمبىل بتگەيەنم."

بەلام ئەو پياووە زۆر خاومەن ئەزموون و لىھاتوو بوو، پى گوتم:

له شىروەن وە بۆ ستۆكھۆلم

"نامەوى دووچارى گرفت و كيشەتان بكەم، بەلام لەكاتى پيوستدا، ئەگەر نيشم هەبوو لە رى (مەلا عەلى) دەو ئاگادارتان دەكەم."

زۆر بەداخەو ئىتر چاوم پى نەكەوتەو دەو لە ناويان برد، سەد رەحمەت لە گۆرەكەى. ئەودەدى من مامۇستا (عەبدوپەرەحمان زەبىحى) م ناسىبى، يەكى بوو لە دەستەى بەرپۆهەرايەتى شۆرشى مەهاباد و خەلكى شارى مەهاباد بوو. لە بنەمالەيەكى تىكۆشەرو ديار بوو، هەروەها پياويكى زۆر جواميرو كورد پەروەرو زاناو رۆشنير و خەمخۆرى خەلكى كوردستان بوو، بەبى ئەودى بىر بكا تەو لە سەرودەت و سامان پلەو پاىە، هەروەها هيج گرنگىيەكى بە پۆستى حيزبى و بەرژەودەندى تايبەتى خۆى نەدەدا.

خاىلىدى حاجى فەرەج:

كادريكى دلسۆزو ليۆدشاووى كوردايەتى بوو، نەك هەر لە ريزى ريخستن، بەلكو لەنيو پيشمەرگەشدا دەستىكى بالاي هەبوو بۆ بەرپەرچدانەووى دوزمناى ريبازى كوردايەتى. هەروەها هەموو خيزانەكەيان تووشى ئازار و ئەشكەنجەى زۆر بوون. چەندىن شەهيديان هەيە، بەلام بەداخەو ئەويش بە فیتی ناپاکانى بزوتنەووى كوردايەتى شەهيد کرا.

کاک شانزاد سانب؛

له سالی ۱۹۶۶ دهه ناسیومه. ئەم پیاوه تیکۆشەرو بەتواناو لیھاتوو بوو و
 ھەر له تەمەنی لاویدا کراو و تە لیپرسراوی خویندکاران. ئەو کاتە، کە
 له زانکۆی (مستنصریە) بوو له (بەغدا) زۆر باسی ئەو دی بۆ دەکردم،
 کە زوو یاسا تەواو بکا و بێتە دەرەوە ببێ بە پیشمەرگە. ئەم تیکۆشەرە
 زۆر قسە خۆش و زۆر لیھاتوو بوو، حیڭە ی رەزامەندی خەلکی
 کوردستان بوو. تازە کۆلیژی یاسای تەواو کردبوو کرا بە سەرنووسەری
 گۆڤاری رزگاری، لەگەڵ ئەو شدا ھەر دەرڤەتیکی ھەبووایە یارمەتی
 خەلکی دەدا بۆ ئیش و کاری یاسایی بەبێ بەرامبەر. له دواى (۱۱) ی
 ئازاری ۱۹۷۰ یەكەم كەس بوو لەگەڵ ھەڤائی بەرپز (مام جەلال) دا
 چوون بۆ وتووێژ بۆ لای جەنابی (مەلا مستەفا) بۆ گۆتایی ھێنان بە
 کێشە ئێمە لەگەڵ پارتیدا. زۆر لایەنگری ئاشتیی و یەكبوون بوو. دواى
 ھەرس، ھەموومان گەڕاینەووە بۆ شاری (سلیمانی). ئەم پیاوہ دوو
 ژووری گرتبوو له بیناکەى (توفیق قەزاز) دا لەگەڵ براى بەرپز کاک
 (حەمید بلباس)، کە ئەویش پیاویکی تیکۆشەرو ماندوونەناس بوو،
 ھەموو کاتەکانی تەرخان کردبوو بۆ خزمەتکردنی خەلکی کوردستان.
 لەگەڵ ئەو شدا ئیش و کاری رێکخستنیان له (سلیمانی) بەرپۆوە دەبرد،
 ئێمەش ھاتووچۆمان دەکردن. کابرایەکی کەرولائی دانابوو بە ڤەراشی
 خۆی له بەر دەرگا و ناوی (سەید) بوو. ئەگەر خەلکی وەکو ئێمەمانان

بچوونیايه بۆ لای كاك (شازاد)، يان كاك (حهמיד)، به ئاماژه دمیگوت
لهم دمرگایهوه بچنه ژووردهوه، چونكه میوانی ههیه بۆ ئهوهی
نهتانیین.

دوای بهربوونم له زیندان لهسالی ۱۹۸۲ دا چوومه دمردهوه ئیتر من و
كاك (شازاد) پهیوهندیمان بهیهكهوه نهما. دوای ئهوهی له ۱۹۸۵/۵/۲۵
بریندار بووم، له ۱۹۸۵/۱۱/۲۵ گهیشتمه سۆیدو چهند جارێ پهیوهندیی
پێوه کردم، بۆ ههواڵ پرسیتم. ئهو کاته ئهو له هۆلهندا بوو. زۆر
خهفتهی دهخوارد بهو کارساتهیه بهسهرمدا هاتبوو به لهدهست دانی
قاچی راستم و شههید بوونی (عهبدولرهحمان)ی کورم. کاتێ که له
نهخۆشخانه دمرچووم، داوای لێکردم بچم سهری لێبدهم له هۆلهندا،
چونکه ئهو کاته ئهو ئیقامهیه وهرنهگرتیوو، نهیدهتوانی بێت بۆ لای
من. منیش له مانگی ۱۹۸۵/۷ لهگهڵ برای بهرپێزم كاك (مهحمودی مهلا
عزت) چووی بۆ لای بۆ هۆلهندا، لهوێ دوکانی کهبایخانهی ههبوو،
ههفتهیهك لهوێ ماینهوهو سهردانی چهند برادهرێکی تریشمان کرد.
ئهم پیاوه نیشتمان پهروهره سیفهی و ابوو زۆر چاودیاری هاوڕێکانی
خۆی دهکرد.

ههروهها له دوای راپهڕین له سالی ۱۹۹۲ وهك نوێنهری یهکێتی له
ئهستهمبول دهست بهکار بوو، زۆر کاری باشی دهکردو جیگای دلخۆشی
خهڵکی کوردستان بوو. له مانگی (۲۰۰۱/۴) کرا به وەزیری کشتوکاڵ.

ئەو ھەرچەندە نەيدەۋىست بىيى بە ۋەزىر، بەلام بەھۇى داۋاى ھەفالى (مام جەلال) ھە قېۋلى كىرد. ئەم پىاۋە تىكۆشەرە گۈيى نەداۋەتە دەسەلات ۋە سەرۋەت ۋە سامان ۋە ھەر باسى ئەۋەى دەكىرد، كە دەبى ھەموو لايەكمان ھەول بىدىن بۇ چارەسەرى كىشەى خەلگى كوردستان بە گۈيرەى ئەو تۈۋانايەى، كە ھەمانە. زۆر بەداخەۋە رۈزى ۲۱/۵/۲۰۰۱ بەكارى رەسمى لە نىۋان (سلىمانى) ۋە (رانىيە) دا بە كارەساتى ئۆتۈمبىل خۇى ۋە ھارپىكەى شەھىدبۈۋن. سەد رەھمەت لە گۈرى ۋە خوا لىي خۇشبى.

مامۇستا جەمال عبدول:

لە سالەكانى ۱۹۶۴دا يەكترمان ناسى. ئەم مەرۇفە ھەموو سىفەتتىكى نىشتمانپەرۋەرى ۋە ۋەفا ۋە ۋەشتى تىدايە بى ئەۋەى بىر لە دەسەلات ۋە بەرژەۋەندىي تايىبەتى خۇى بىكاتەۋە. بەلگۈ ھەر خەرىكى كارى باش ۋە خىزمەت كىردن بوۋە بە خەلگى كوردستان بەبى جىاۋازىي بەرامبەر بە خەلگە چاكەكە. ئەۋەندەى من ئەم پىاۋە دەناسم سەرۋەت ۋە سامانى نىيە، بىرىشى لەۋە نەكىردۈتەۋە، كە سەرۋەت ۋە سامان پىكەۋە بىي. ۋەكو رۈشنىرى ھەموو كاتەكانى لە پىناۋى رىزگارى. مىللەتەكەيدا تەرخانكىردۈۋە، بەتايىبەتى لە پەرۋەردەكىردنى قوتابىان ۋە بۈرەكانى فىركىردن ۋە زانىستدا. لە راستىدا قىسە زۆرە بىكەين لەسەر ئەم پىاۋە

تىكۆشەردە چەندىن پياۋى تر، بەلام من وا دەزانم ئەم پياۋە زۆر دەۋلەتمەندە بە خەبات و تىكۆشانى كوردانەى خۆى و ئەمەش لە ھەموو سەرمايەيەك باشترە بۆ پاشەرۆزى خۆى و بنەمالەكەى.

لە سالى ۱۹۸۰ لە لايەن رۆزىمى داگیركەرەدە، پىكەو ھەلگەل دىكتور نەوزاد رەفەتەت و چەند تىكۆشەرىكى تر زىندانى كران، كە نموونەى خۆراگر بوون. بوو بە يەكەم پارزگار لە سلىمانى لە دواى راپەرپىن. لە كاركەيدا سەرکەوتوو بوو. گەورەترىن كارى دامەزراندنەو ھى زانكۆى سلىمانى بوو. لە سالى ۱۹۹۴ و ۱۹۹۵ لە گەرمەى مەملەتتى حىزبەكاندا لە سلىمانى، رۆللىكى ھىمەكەرەدەى گرتكى گىرا. ھەموو لايەكىش گۆييان لىدەرگرت.

دىكتور نەوزاد رەفەتەت:

لە سالى پەنجەگەنەو دەيناسم. خەللى ناوچەيەكىن و دەزانم بە بنەمالە بەرپىزن و باوكى ريش سىپى كاكەيەكان بوو. لە سەرەتاي ژيانى ھەو خەرىكى خەبات بوو بۆ گەلەكەى و لە سەرەتاشەو لە يەكىتى قوتابىيانى كوردستان ھەو دەستى پىكردوو. ھەموو خىزانەكەيان لەگەل رىبازى كوردايەتى بوون و تا ئىستاش بەردەوام لەسەر ئەو رىبازە.

شەھىدى نەمر ئەلى ەسكەرى:

بەراستى نەم مەرقەھە قارمەنە، ئەۋەندەي مەن لە نەزىكەۋە دەمناسى، ج لە شۆرپى ئەيلوول و ج لە شۆرپى نويدا، دەمبىنى ھەر خاۋەنى ھەلۋىستى نىشتەمانبەرورمانە بوۋە.. لە دۋاى ھەرمسى ۱۹۷۵مۋە چەند جارى يەكترمان دى. ئەۋ ھەر باسى ئەۋەي دەكرد، كە ھەول بەدىن بۆ دروستكردنەۋەي ھىزىكى چەكدار لە كوردستان و بۆ پاراستنى خەلگى كوردستان. تاكو سالى ۱۹۷۶ لە رومادى، پىكەۋە لەگەل براى قارەمان و تىكۋشەر كاك (عمر دەبابە) و (دكتور خالد)يش، بە ناگادارىي (فەۋزى رەشىد نامىق) يەكمان دى و پاش چەند دانىشتنىكى نەينى بىرپارى ئەۋەماندا ھەموو لايەكمان ھەول بەدىن بۆ دروست كردنەۋەي ھىزى پىشمەرگە.

كەمالى سەلىم بەگ:

پىاۋىكى زۆر دلسۆزو بەۋەفاۋ لىھاتوو بوۋە. لە سالى ۱۹۵۹ لە سەلىمانى قوتابى بوو، نەم كاتەۋە لە قوتابيان لە رىكخستەن ھىچ درىخى نەكردوۋە لەناۋ شاردا. سالى ۱۹۶۲ بوو بە پىشمەرگە. لەگەل بەرپىز كاك نەۋشىروان فۋاد مەستى ھاتن بۆ ناۋچەي ھەلەبجەۋ ھەورامان ۋەكو پىشمەرگە پىاۋىكى زۆر نازاۋ لىھاتوو ماندونەناس بوو لە شەرەكانى زەلم دا لەگەلمانا بەشدارى شەرى سى مانگەي چەمى زەلمى كردوۋە بۆ

ھەفتەيەك گەپرايەۋە بۇ بىيارە بە ئىجازە ئەۋە بوۋ دوای محاولەيەكى
 زۆرى لىۋاى ۲۰ بەقىادەى زمعىم صدیق ى تاوانبار لەگەل فەۋجىكى
 مقلو چۈارسەد جاشى ھەلەبجە كە لە سىد صادق مۆلىان خواردبوۋ
 بە ھىزى تۆپو تەيارەو دەبابەو جاش دوای ماۋەيەكى درىژ توانيان لە
 پردى زەلەم بېپەرنەۋە بەرەو ھەلەبجە دوای ئەۋەى زىانىكى زۆرمان
 بەدوژمن گەيانەد. لەشەرىكى قارمانانەدا ناچار بوۋىن بگەرپىنەۋە
 دواۋە بەرەو بىيارە. ھەر ئەو رۆژد بۇ بەيانى زوۋ لىۋاى ۲۰ بەرىكەوت
 بەرەو بىيارە ئىمەش زۆر ھىلاك بوۋىن. تارىكو لىلى بەيانى بوۋ
 لەدىى تاۋىرە بوۋىن خەبەريان دايىنى كەۋا چەند لايتىك ديارەو بەرەو
 ئىرە دى. ھەرچەندە ئىمە زۆر كەم بوۋىن ھىشتا پىلاۋمان دانەكەندبوۋ
 بۇ ئىسراحت نىو سەعات بوۋ گەيشتبوۋىنە ئەۋى پامان كرد بەرەو
 زەردەھال بۇ ئەۋەى بتوانىن بەرەو جەيشە بگرىن كە ئەپرات بەرەو
 بىيارە. زۆر بە پەلەپەل و شىرزدىيەۋە كەۋتىنە پى تۆۋانىمان لەبەر
 دەمى بىيارە - ملەگای چنار پى بەۋ جەيشە بگرىن بە گەشتنى
 جەيشەكە بۇ ملەگای چنار ھەموو دىھاتەكانى دەۋرۋەرى دايە بەر
 تۆپو. كاك كمال سليم ھەندىك پىشمەرگەى خۆى كۆ كەردەۋە بىن
 بەرەو شەرەكە. خۆى لە پىش ھەموو يانەۋە. پىش ئەۋدى بگاتە لای
 ئىمە، باۋكو كوپىك لەسەنگەردا دانىشتبوۋون پىشمەرگەى نۆبەدار
 بوۋون. خەلگى دىى رىشاۋ بوۋون. كاك كەمال بەبەردەمياندا پى

كردبوو، ئەوانىش بەنەشارمزاى تەقەيان ئى گەردو وایان زانى بوو
 عەسكەرە. زۆر بەداخەو ەلەویدا شەھید بوو. بەداخەو ەك کمال
 کورپىكى ەلەگەوتوو نىشتەمانپەرور بوو، مەن وەگو ەاورپىەك زۆر
 تەئسیری تى گەردم ەلەویدەو ەمان وایان زانى بەعەمدى شەھید گەراو،
 بەلام دواى لىكۆلینەو ەمەكى زۆر وورد بەمەن و ەك نوشیروان، بۆمان
 دەرگەوت گە بەنەشارمزاى بوو ەپاشان ەندىك ەاتینەو ەسەرخۆمان.
 زۆر بەداخەو ە بۆ ئەم برا تىكۆشەرە.

شىخ لەتینی شىخ سادق بەرزنجى:

پیاویكى زۆر تىكۆشەرە بەتوانا بوو، ەمەو ەكاتەکانى خۆى تەرخان
 گردبوو بۆ بەرژەو ەندى خەلکى گەردستان. رەوشى ژيانیان زۆر باش
 بوو، خاوەنى تەکیەبوون ە ەمەو شوینەکاندا، بەلام بى ئەو ە بیر ە
 بەرژەو ەندى خۆى بکاتەو، ەگەل خوالىخۆشبوو (مەلا عەبدوللا
 ئىسماعیل) دا گارى رىکخستنیان دەرگەردو زۆر ئیش و گارى باشیان بۆ
 جوتیاران دەرگەرد. دواى راپەرپەن مەن چاوم پىکەوت ە ەهولیر، زۆر
 دلخۆش بوو، باسى ئەو ە دەرگەرد پەشت بەخوا ەمەو لایەکمان
 مەندوویمەن دەرگەسیتەو ە کوردیش رزگارى دىبى و بە ئاواتە
 مێرووی و نەتەو ەمەکانى دەرگە. بەلام بەداخەو ە دەرگەسیتەو ە شەپرى
 نىخۆدا ە دواى (۳۱ ئاب ۱۹۹۶) مەل و مەندال و سەرگەت و سامانى

بەجىيىشتى ۋە ھاتە (سلىمانى). چەند جارى چاۋم پىكەۋتەۋە. زۇر دىگران بوو بە ئاسەۋاردگانى شەپرى ناوخۇ، بەرەستى پىاۋىكى لىبوردوۋو خاۋەن بىروباۋىرىكى بەھىز بوو. لە ئەنجامى نەخۇشىدا لە (سلىمانى) كۆچى دۋايى گىردو لە سەر راسپاردەى خۇى لە گۈندى (شەشتەزىنى) ى ناۋچەى (سەنگاو) بە خاك سىپىردا، كە جىگەى باۋباپىرانى بوۋە.

مەھمۇد مەلەك ئىيززەت:

لە دۋاي سالىھكانى ۱۹۶۲ بوو بە لىپىرسراۋى ناۋچەى ھەلەمبجە، ئەم پىاۋە لە سالى (۱۹۶۲) دۋە ناسىۋمە. لەھاۋىنى ۱۹۶۳ دا كۆنفرانسى ناۋچەى ھەلەمبجە سەرپەرشتى دەكاۋ كۆبۈۋنەۋدىگان لە تەۋىللە بوو. كاك (عەلى حەمدى)، كە لىپىرسراۋى لىقى سلىمانى بوو، نامادە بوو، مەنىش لەگەل (پ.م) بووم.

گۈتە: دەچىن بۇ تەۋىللە.

گۈتى: "بۇ لاي كى؟"

گۈتە: "بۇ لاي حزب."

ئىتەر زۇرى پى خۇش بوو.

كە گەيشتىنە شۋىنى كۆبۈۋنەۋدەكە، ئەۋ ھەموو خەلگەى بىنى.

گۈتى: "ئەۋە جىيە؟"

گوتىم: "ئائىمە ھىزىبە."

لاى زۇر سەير بوو، بۇيە گوتى: "دە بەخوئا مەن نەمزانىو ھىزىب
لەئىنسان پىكھاتوو. دەمگوت دەبى داخۇ ھىزىب چى بى!"
پىش ئەووش لە يەككىتىي ھوتابياندا رۇئىكى بالاي ھەبوو، ناسراو ۋە
خۇشەويست بوو لەلايەن خەلگى كوردستانەو، زۇر ئازاۋ تىكۇشەر
بوو. لە ھەر كاتىكدا بچوۋىنايە بۇ سەر رەبائەكان، يان نىۋ شار،
ئەۋىش ۋە خوالىخۇشبوو (شىخ سەئىدى موفتى) لەگەلەماندا دەھاتن بۇ
ئەۋەى ھاورىي پىشمەرگەكان بىن ۋە ھانىيان بىدەن بۇ زىاتەر دەست
ۋەشاندىن لە دوزمەن. ھەتتا ئىستاش ھەر بەردەۋامە لە سەر تىكۇشان ۋە
كەسكى خاۋەن مېژوو ئەزمونە لە بوارى نووسىن ۋە كارى
رۇزنامەنووسىدا، چەندىن كىتەبى جۇراۋجۇرى ھەيە ۋە زۇر بە تۋانايە،
لە ھەردو شۇرەكەدا خەبەتاتى كەردوۋە ۋە زۇرىش ماندوۋبوو ۋە لە ۱۹۸۰
— ۱۹۸۱ دا گىراۋە لە (كەركوك) ۋە لە (بەغدا) زىندانى كراۋە
ئەشكەنجە ۋە ئازار دراۋە. بەلام ھەر سەرى شۇر نەكردوۋە بۇ دوزمەن.
ھەرچەندە ئىستا تەندروستىي باش نىيە، بەلام ھەر بەردەۋامە لە سەر
رېئازو كارى كوردايەتە ۋە ھىۋاى تەمەن دىزىيى بۇ دەخوام.

جەمال بابان:

سالى ۱۹۶۲ لەگەل شەھىدان مامۇستا (حمە ئەمىن و عەلى شىعە و حسىن غولام و شەھىدى نەمر كاڭ جەمال بابان) لە ناوچەى بەمۇ لە گوندى (باراۋ) رېمان كەۋتە مالى ناسراۋىكمان بە ناۋى (پىرۋزەى عەلى ئەحمەد بەگى رىشتىن). ئەو كاتەى ئىمە گەشتىن، ناۋەخت بوو، كەسيان لەمالەۋە نەبوو. زۇر ماندوو بوۋىن و برسيمان بوو. (پىرۋزە خان) بانگى كرد لەيەك دوو كەسى دراۋسىيان، كە بىن يارمەتى بدەن و نانمان بۇ دروست بكەن. شەھىد (جەمال بابان) ىش، كە خزمى بوو، بە (پىرۋزە خان) ى گوت:

"چىت دەۋى با يارمەتيت بدەين؟"

گوتى: "ئەمەۋى دوو مرىشكەم بۇ بگرن با سەرى بېرم بۇتان، ئەۋە مرىشكەكانە بزاتم چۇن دەيانگرى؟"

(جەمال بابان) ىش پەلامارى لقى دارى تەپرىدا.

(پىرۋزە خان) گوتى: "ئەۋە چى دەگەى؟"

گوتى: "ئىستا مرىشكەكانت بەم دارە بۇ دىكوژم."

بە دارەكە كەۋتە نىۋ مرىشكەكان و لەجىياتىى دوۋان چۋارى لىكۋشتن، بەمەرجى مرىشكەكان ھەندىكىان ھى دراۋسىكانيان بوون. ئىمەش گوتمان: "جەمال چىت كرد؟"

ئەۋىش گوتى: "بەخۋا ئەمەندەم برسىيە چاۋم زەۋى نابىنى."

دوايى دراوسىكان ھاتن گوتيان: "ئەو پياوۋە بۇ مريشكى ئىمەى كوشتوۋە؟" ئەۋىش پىي گوتن: "برسىتى رەگى ھارى پىۋمىيە."

باشان كەۋتە ھسەى خۇش لەگەل مائەكاندا، گوتى:

"جياۋازىي مالى پىرۋزەخان و ئىۋە جىيە؟ ئەگەر بەھاتىنايەتە مالى ئىۋەش لەۋانە بوو ئىۋەش ھەر مريشكتان بۇ سەربىرپىنايە."

ئەۋانىش ھىچ دلگران نەبوون و گوتيان:

"نۆشى گىانتان بى."

بەراسىتى (جەمال بابان) پياۋىكى كۆمەلەيەتى و تىكۆشەرو ئازاۋ لىھاتوو بوو. لەگاتى شەردا زۆر بەھىممەت بوو، ھىچ سلى لە دۆژمن نەدەكردمۇ. ئەم پياۋە ھاۋرئ و دۆستى منائىي من بوو، زۆر سىفەتى چاكى تىدبابوو، بەداخەۋە بەدەستى ژن برايەكى خۇى شەھىدگرا لە (رانىيە)، سەد رەھمەت لە گۆرى و خوا لىي خۇشبىي.

مۇلازىم كەرىم

دەرچوۋى كۆلىجى ئەفسىرى پۇلىسى بوو لە بەغدا. دواى تەۋاۋگردنى خويندىنى بە يەك مانگ، لە سالى ۱۹۷۴دا پەيۋەندىي بە شۆرشى ئەيلوول دۈە كردو بە ھىممەت و تواناى خۇى بوو بە ھەرماندەى بەتالىۋن و لە شەركەكانى سەركردايەتيدا لە جىاي (بىشى) بەشداريى كردو لەۋىدا برىندار گرا.

من ئەو گاتەى مولازم كەرىم م ناسى، فەرماندەى بەتالىۋنى چۈارى
ھىزى خىبات بووم. پىاويكى تىكۆشەرو ھاوپى دۆستو پاك بوو. لە
سەرمتاى ژيانىيەو ە بۇ كوردايەتى تىكۆشاو ھەلگىرى بىروباومىرى
نەتەمەدىي و يەگبوونى كورد بوو. لەدواى ھەرمەسى شۆپشى ئەيلوول
دوورخرايەو ە بۇ خوارووى عىراقو لە ئەفسەرى پۇلىسيەو ە كرا بە
فەرمانبەر لە شارى (عىمارە).

لە سالى ۱۹۷۸دو ە پەيوەندىي بە شۆپشى نوئى گەلەكەمانەو ە كرو لە
رىي پاسۆكەو، كە ئەو گاتە بالئىكى يەكيتىي نىشتەمانىي كوردستان
بوو. لە سالى ۱۹۸۶دا رۇلىكى گىرىگى بىنى لە پىرۇسەى ئاشتەوونەو ەى
گشتىي ھىزەچەكداركانى كوردستان. ئەو ماو ەى خۇي سەرىپەرىشتىي
ھىزەكەى پاسۆكى دەكرد. لە شەرىكانى قەيوان و ماومت دا (كۆپەنگ) و
(خەجە لەرزۆك) شانبەشانى پىشمەرگەكانى لە سەنگەردا دەجەنگا.
پاشان لە سالى ۱۹۸۷دا لە قەردەخ بە خەستى بىرىندار كراو لە
نەخۇشخانەى شۆپش لە (بەرگەئو) چارەسەر كراو يەكەم
نەشتەرىگەرىي سى كاترمىرى لە نىو شۆپشدا بۇ ئەو كرا.

دواى كۆجى دوايى (ئازاد مستەفا) بوو بە رابەرى پاسۆك. پاشان
لەگەل (حسك) و (پارتى گەل) بوون بە يەك و دواى ئەو ەش لە پارتىدا
يەكيانگرت. مولازم كەرىم بوو بە ئەندامى مەكتەبى سىياسىي پارتى.
ماو ەىك لىپرسراوى لقى پارتى بوو لە سلىمانى.

زۆر بە داخەوہ، لە رۆژى ۳ / ۸ / ۱۹۹۵دا لە دوايىن رۆژى شەرى براکوژیدا لە گوندى (زيارەت)ى سەرى رەش دا شەھيد کرا.

مولازم کەريەم لەبەر ئەو زۆر لە نزیکەوہ دەمناسى، چەند جارێ دوايىن دەربارەى شەرى براکوژى و ھەلۆیستى نیشتمانپەرورەنەى ھەبوو دژى ئەو دياردمیەو ھەردەم دمیگوت: "ئەو تاوانە!"

ئەم مەروڤە تیکۆشەرە ھارەمانە خاوەنى سەروەت و سامان نەبوو، دەستپاک و دەروون بەرز بوو. بیری لە خۆى و مال و مەندائى نەدەگەردەو. ھەمیشە دژى دزو جەردەو گەردەو نەشەری بوو. کاتێ، کە شەھيد بوو، خاوەنى ھیچ نەبوو.

شیخ جەمالى خانەقا

بەشەى ئەمرزوھال نووسى بوو، لەگەڵ ئەوھشدا کارى پارێزەرى بۆ دەستگورتو ھەزاران دەکرد، پیاویکی تیکۆشەر و نیشتمانپەرورەو لە خۆبوردو بوو.

⁵ زاوام بوو. مەھابادى کچ بوو بە ھاوسەرى. کچیکیان بوو، ئیستا تەمەنى تۆ سالا ناوی (شەینى)یە، لە ۳ / ۸ / ۱۹۹۴دا چاوی بە ژيان مەلەیناوە.

مولازم كەرىم ئە ۳ / ۸ / ۱۹۹۵ | شەھىد بوو

جەمەي فەرەج لە گەل نە عىمە خانى ژنى و شىنى كچى شەھىد ملازم كەرىم

ئەو مەندەى لە دەرەو و پېشمەرگە بوو ئامر ھېزى (كاوہ) بوو. خەلگى ناوچەكە زۆر لىي رازى بوون. ھەندى لە كاربەدەستانى حكومەت زۆر گوڤيان لەم پياوہ دەگرت، بە حوكمى ھاوړپيەتى و دۆستايەتى داوى لىكردىن، ناوى چەند گەنجىكى بەدەينى بۆ ئەوہى ھەول بەدا كارىكيان بۆ بدۆزيتەوہ، ئەوہ بوو زياتر لە (۵۰) ناومان دايە بە ئاگادارى مەكتەبى سياسى، كە خولىكيان بۆ بكريتەوہ، وەكو (مفەوون)، بۆ ئەوہى ژيانىكيان بۆ دابىن بكريو لە پاشەپۇژيشدا سوودو قازانجيان لىبكريو بۆ خزمەتى گەلەكەمان. زۆر لەوانە ئىستا ماون وەك (عقيد) و (مقدم) ئىستا خزمەتى باشيش دەكەن. بەدۆزى نىشتەمانى و نەتەودىيمان، ئەم پياوہ لەو كاتەشدا، كەوا پارىزگارى ھەولير بووہ. كۆمەلئى كارى چاكى كردوہ، (لەسالىەكانى ۱۹۶۸دا) بۆ خزمەتكردىنى خەلگى ھەولير و دەورووبەرى، لە سەردەمى دەسەلاتى ئىدارى و حكوميدا زۆر كارى چاكى كردوہ بۆ كەس و كارى شەھيدان و لىقەوماوان، خوا لىي خوشبى و ھەزار رەحمەت لە گۆرى.

فايەق سەعيد قەساب:

پياوڤكى نىشتەمانى پەرور و بەوفا بوو بەرانبەر بە خەلگى كوردستان بە خۆى و مال و مالىيەوہ. من لە سالى ۱۹۶۳وہ ئەم پياوہم ناسيوہ. خۆى و ھەموو خيزانەكەيان لەگەل شۆرشى خەلگى كوردستاندا زۆر ماندوو

بوون، ماله کهیان بهرامبەر باره گای (فرقه) ی (سلیمانی) بوو. ئەم پیاوه چەندین کەسی له ماله کهیدا پەنا دەدا و یارمەتی خەلگی زۆر دەدا، هەر دەرڤه تیکی دەستکەوتایه به مەنجه له چیش و خواردنەوه رووی دەکردە ئەو شوینانە ی پێشمەرگە ی تیدا بوو. ئەم خیزانە، به تایبەتی ئەو دوو خوشکە ی ناویان (ناجی و باجی خانم) بوو، هەمیشە هاتووچۆی دەرەو میان دەکردو نامەیان دەهینایه دەرەو و وه لāmە کهیان دەهینایه وه نیوشار. نازانم چۆن باسی ئەو ماله بکەم. بەراستی ئەو مەندە دلسۆز بوون بۆ شوێش، که شایانی هەلۆیستە له سەرکردن و ستایشکی زۆرن، رەنگە ناویشیان له ئەمڕۆدا پەراویز خرابی و وەکو پێویست خزمەت نەکراین. ئەم خیزانە له گەل پێشمەرگە و تیکۆشەراندە ئەو مەندە ناشابوون، سلیان له هیچ نەدەکردەوه. خوالیخۆشبوو کاک (فایه ق) چەند جاری گیراوه و دوو چاری چەندین ناخۆشی و ئەشکەنجە بووه، له ساڵی ۱۹۷۴ ییدا هاته دەرەو بۆ نیو شوێش.

حەممە ئەمینى حاجى قاجار

ئەم مەرۆڤه خۆی و بنە ماله که ی به درێژایی شوێشی ئەیلول و شوێشی نوێ خەلگیکی زۆر تیکۆشەر و نیشتمانپەرور بوون، له کاتی هەلەدێرو شکستدا زۆر جار، که پێ دەگیراین ئەوان حەشاریان دەداین و

دەیانپاراستین و زۆر ریزیشیان لیدەگرتین، دەیان جاریش تووشی
گرفت و کارسات و ناخۆشی بوون له سەر ئەم کارەیان. ئەوان مالهەکیان
کردبوو بە بئەیکەیک بۆ پێشمەرگە، زۆر لەو زیاترن من لەم کتێبەدا
باسیان بکەم، ئەم پیاوێ تیکۆشەرە جێگەی ستایشە، چەند جاری
گیراویانەتەو، کە پیاوانی رژێم و جاشی چواردەوری مالیان داو، گواپە
ئەوان خەڵکیان بێدۆره له نای تورک و شەخەڵدا جەشاریان داو.

نازی حەمە حەسەنی پۆلیس:

پێشمەرگەییەم بوو، له کۆتایی شەڕی (زەلم) دا نامەی کاک (شیخ
عەلی) ی بۆ من هێنابوو، نەگەشتە لای من شەهید کرا. هەرچۆنێ بێ
لەو زنجیرە چالاکی و پێکدادانەدا لەچەمی (زەلم) جاش و سەربازانیکی
زۆر کوژراون، ئەوان بە بەرچاومانەو تانکەکانیان دەکرد بە سپەر بۆ
ئەوێ لاشەیی مردوو بریندارەکانیان کۆیکەنەو.

سالح شارەزووری:

پیاویکی تیکۆشەر و خۆبەدەر بوو، له (بەردەرکی سەرا) دا پێشەیی
ئەزرو حال نووسی بوو، یارمەتی خەڵکی زۆر دەدا و ئیش و کاری خەڵکی
ئاسان دەکرد. (شارەزووری) له سالی ۱۹۴۷ دا یەكەم بەرپرسی پارتی
نیموکرانی کوردستان بوو له هەڵبجەدا بە هەموو نازیەتی و

رۆشنبرى و زىرەگىي خۆيەو ھەولئ دەدا خەلگى لەدەورى
حىزبەگەيان گۆبكاتەو، ھەروەھا شىعرى شۆرشگىرانەو كوردانەى
دادمناو لە سالى ۱۹۴۹ - ۱۹۵۰ دا ھەفتانە لە ئىزگەى دىنگى (بەغدا)و
شىعرەكانى دەخوینرايەو. لە سالى ۱۹۵۱ دا مالىكەى كەوتە بەر ھىرشى
پۇلىس و خویشى لەگەل (مەحمودى ئەحمەد بەگى سۆسەن) دا دەستگىر
كرا. (شارەزورى) ديوانىكى بە جىھىشتوو، كە لە رۆژانى خەبات و
كوردایەتى و مەردایەتى دەدوین.

حەمە سەعید حاجى حەمە عزیز:

لە سەرھتای شۆرشى ئەیلولەو كادریكى لیوھشاو و دلسۆز بوو، زۆر لە
كاتەكانى تەرخان كردو و بۆ ئیش و كارى كوردایەتى و ھەتاكو ئیستاش
ھەر خاوەنى ھەلۆیستە، بەراستى ئەوندەى من ناسیومە پیاویكى زۆر
دلسۆز و خەمخۆر بوو و بە بنەمالەش خاوەنى ھەلۆیستى كوردایەتى
بوون.

شیخ عەلى:

عەریف پۇلىس بوو، لە شۆرشدا (عدد رەشاش) بوو، لە ھەموو
شەرەكانى (جەمى زەلم) و چەند شەرپىكىتردا بەشداری كردوو،
بەراستى پیاویكى زۆر تىكۆشەرو قارەمان بوو خوا لى خوش بى.

شىخ جەمالى شىخ مستەفا قەرداخى

كادىكى تىكۆشەرو لىھاتوۋى كوردايەتى بوو، ھەموو كاتەكانى خۆى و مال و منالى تەرخانكرد بوو بۇ خزمەتى خەلگى كوردستان. ئەم پياۋە زۆر لىھاتوۋ بوو. ھەر كاتى كارىكت پى بىسپاردايە، بە شەو بوايە، يان بە رۆژ، زۆر بە رىك و پىكى ئەنجامى دەدا. پياۋىكى بى تەماع و سادەو كراۋە بوو، لە بنەمالەيەكى ديارى قەرەداخ و سەر بە بنەمالەى (شىخى مەردۇخى) بوون، زۆر خۆشەويست بوو لەنيو خەلگداۋ ھەموو ئاۋاتى رزگارى كوردستان بوو. ئەم پياۋە ھىچ دىرخى نەكردوۋە لە خزمەتكردن بەرامبەر گەل و نىشتمانەكەى.

عەزەى ترومبىلچى؛

بە (مامە عەزە) بەناۋبانگ بوو. ئەو بە بنەمالە تىكۆشەرو نىشتمانپەرۋەر بوون، باۋكى شەھىد (دارا) بوو. ئەم پياۋە ھەموو كاتەكانى تەرخان كوردبوو بۇ شۆرشى گەلى كوردستان، لە سالى ۱۹۶۲-دا بوو بە پىشمەرگەو لە (بىارە) كردمان بە بەرپۆەبەرى گرتووخانە. كەسىكى زۆر لىھاتوۋ بوو، وازى لە ھەموو سەرۋەت و سامانى خۆى ھىناۋو لە پىناۋى بەرژەۋەندىيەكانى خەلگى كوردستان. ھەرچەند بە تەمەن بوو بەلام زۆر تىكۆشەرو ماندوۋنەناس بوو. خوا لىي خۆش بى و سەد رەحمەت لە گۆرى. شەھىد (دارا)ى كورپىشى زۆر قارەمان بوو،

پاسەوانى بەرپىز (مام جەلال) بوو، لە سالى ۱۹۶۷دا لە تاسلۇجە
بۆسەيەكيان بۇ (مام جەلال) دانا بوو، لە ئەنجامدا (دارا) شەھيد بوو.
كوپكى زۆر لىھاتوو خاكى و شۇرشيگر بوو سلى لە هيچ چالاكى و
رووبەر و بوونە و مەك نەدەكر دەو.

شەھيد عومەرى حاجى سەعيد:

كادريكى تىكۆشەرى لىھاتوو خۆنەويست بوو، ئەندامى لىژنەى
ناوچەى ھەلەبجە بوو، لە لايەن جاشە خۆفرۆشەكانەو لە ناوچەى
(نەورۆلى) لە گوندى (چرۆسانە) گىراو بە دىلى برديان بۇ ناحيەى
(سيروان) لە ريگا بالىكيان شكاند. پاش ئەوئى ئازاريكى زۆرياندا لە
زينداندا بەبى ئەوئى لىكۆلىنەوئى لەگەلدا بکەن و هيچ
لىپىچينە و مەكى دادگايى لەگەلدا ئەنجام بدن، رۆژانە پياو خراپەكان
خۆيان سزايان دەداو دواى دووھەفتەيەكيش بەدواى ئۆتۆمبىلدا
رايانكىشا ھەتا شەھيد بوو.

جەمە صادق:

چاىخانەيەكى ھەبوو لە زەلەكى لە نيوان گوندى (عەبابەيلى) و
دەرمەردا. لە ويدا باخى بوو تاقە مالى خۆى تيدا بوو، لەدواى ۱۹۶۱و
زۆربەى زۆرى كاتەكان لەو ناوچە دەماينەوئى زۆر خزمەتى دەكردين

به بى بهرامبهه. بهراستی ئهم پياوه پياویکی چاك بوو خوا لیى خوشبی.

سید حسەن سەید محەممەد نانهوا:

کادریکی زۆر تیکۆشهرو به ئهمهك و ماندوویی نهاس بوو، چهند جارێ له لایهن حکومهتهوه گیراو سزادرا. دیار بوو ههموو کاتهکانی تهرخان کردبوو بۆ خزمهتی کوردو کوردایهتی. بهردهوام له گهڵ شههیدان کاک (رهووف حاجی حمه عهلی) و (نوری حمه ی نانهوا) دا کارو چالاکی دهکرد..

سالح مهلا محەممەد:

له ساڵهکانی ۱۹۵۰وه له سهه رییازی کوردایهتی بى لادان و دوو دلی بهردهوام بوو، به بى هیچ تهماع و بهرژه وهندییهك بۆ كهسى خۆی. ئهم پياوه ههرگیز كۆلی نه داوه. ههرچهند زۆریش كهوتوو له سههه، تا ئیستاش به داخهوه ئاوړیكى لینه دراوه تهوه و هیچی بۆ نه کراوه. وهكو مامۆستایهك ئهرکی پیروزی خۆی رادهپهڕینی له ههڵه بهجی شههید.

سههه ی جهواهی:

پیاویکی کورد پهروهر بوو. له ههموو کاتیکدا لایهنگیری خهڵکی ههڵه بهج بوو. به شداریی له ئهنجومهنی پیاوماقولا نی ههڵه بهجدا

_____ دهمەن قەرەج ھەلەبجەیی
دەکرد، زۆر دلسۆزی دەنواند بەرامبەر بە خەلکەگەى بەتایبەتى و
کوردستان بەگشتى. خوا لىي خوش بى.

نەحمەدى دادى:

پياوئىكى زۆر تىكۆشەرو كورد بەروەربوو، ئەو كاتە لىپرسراوى لقى
رىكخستنى پىشمەرگە بوو بە سيفەتى رابەر سياسى، زۆر كارى نەينى
رىكخستنهكان و پىشمەرگايەتى دەکرد بە شىومەيهكى زۆر رىك وپىك.
ئەم پياو ھەر چەند باسى بكەيت زۆر كەمە لە رووى جوامىرى و
شەھامەتییەو لە شۆرشى ئەيلول و شۆرشى نویدا.

حەمە رەھىم بەلخەيى

پياوئىكى تىكۆشەرو لىھاتوو بوو، چ وەكو كادرو چ وەك پىشمەرگە كارى
دەکرد. ئەو كاتانەى ئىمە لە دەورو بەرى (ومزگىل) و ناوچەى
(ھەورامان) بوو، زۆر بەى زۆرى زانىارى و ھەوال لە رىگەى ئەمەو
دەگەيشت پىمان، خوا لىي خوشبى و سەد رەھمەت لە گۆرى.

برايمى حەمە خورشە:

ناسراوو بە (بلەى حەمە خورشە). ئەم پياو رۆئىكى بالەى ھەبوو لە
دروست بوونى پىشمەرگەى نىوشاردا. لە سالەكانى ۱۹۶۰ وە بى
سلكردنەو لە ھىچ لاىەك رۆل و چالاكى پياوانە و جوامىرانەى ھەبوو،

ماله كهيشى ديوه خانى پيشمه رگه و پياوه سياسيه كانى كوردايه تى بوو، دۆستىكى نزيك و خوشه ويستى بهرپرز (مام جهلال) و مامؤستا (ئيراهيم ئه حمهد) بوو. زۆر به داخه وه له لايهن چهند كهسيكى بى ويژدان و گيره شيوينه وه شه هيد كرا بى ئه وهى بزانرى هوى شه هيد بوونه كهى چى بوو، ئه مهش بووه هوى دلگرانىه كى زۆر له ناو خه لكه چاكه كهى شوپشدا. خوا لى خوشبى و سه د رحمهت له گۆرى.

عه لى كوور خورمالى:

له ساله كانى ١٩٦٠ وه بهردهوام بووه له خه باتى گه له كه ماندا. پياويكى زۆر تيكۆشهرو ليها توو بووه، كهسيكى ماندونه ناس و جواميرو له خۆبوردوو خاكى بوو. له پيناوى بهرزه وهنديى خه لكى كوردستاندا، خوا لى خوشبى و شه زار رحمهت له گۆرى.

خوالى وشبوو حاجى ناميق خه راجيانى:

پياويكى زۆر جواميرو ليها توو بوو، له سالى ١٩٥٤ وه بووينه هاوړپى يه كتر. ئه و كاتانه بوو، كه بۆ كه سابهت دهاته هه له بجه. په يونديى دۆستايه تى پته و له نيوانماندا دروست بوو. زۆر به وه فا بوو بهرام بهر به هاوړپكانى. له سه رده تاي ساله كانى ١٩٥٩ دا روئيكى باشى هه بوو. له هه موو وهخت و ناوه ختيكدا، هه ر كاريكت پى بسپاردايه، زۆر به

رېڭ وپېڭى ئەنجامى دەدا، وەگو كېنى چەك و تەقەمەنى و پېويستىتر
بۇ پېشمەرگە و حېزب، بەبى تەماع و بەرژەۋەندى كەسى خۇى. ئەم
پياۋە چەند جارى گىراۋ ئەشكەنچەدراۋە، لەگەل چەندىن پياۋى
تىڭۋشەرېتر وەگو (عەرىف سەعېد) و (مەحمۇدى شاھ مەمەد) و (شېخ
جەمالى بەر خانەقا) و (عەبدوللاى عارف) و (عەلى خەبات) و
خوالىخۇشبوو (فەتاحى حاجى عەبدولكەرىم) و (عەبدوللاى مەلا
عەلى) و چەندىن پياۋى تىڭۋشەرو ناۋدارىتر.

قادر تەگەرانى:

ناسراۋ بوو بە (قالە تەگەرانى). لە سالى ۱۹۵۹ ۋە ناسيومە، پياۋېڭى زۇر
دلسۆزو نىشتەمانپەرۋەر بوو، ھەموو سېفەتېڭى پياۋەتى و كوردايەتتى
تىدا بوو، لە پىشتى مائەكانى تەگەرەنەۋە چەند خانوۋىەكى
دروستكردبوو بۇ مىۋان و كادرمكانى كوردايەتى ج لە دىۋى ئىران و ج لە
كوردستانى خۇمان، كە بە نەينى لای ئەو دەرەۋانەۋە و خزمەتى زۇرى
دەگردن. ھەر كەس بۇ ھەرگۈى بيانويستايە بېرۇن، رېنمايى و رېبەرى
دەگردن و يارمەتى دەدان. زۇربەى كاتەكان (مەلا ئاۋارە) و ئەحمەد
تۇفېق) و چەند كەسېڭىتر، كە خەلگى ئىران بوون، لای كاڭ قادر
تەگەرانى خۇيان ھەشار دەدا. بېجگە لە كوردەكانى خۇمان، ئەم پياۋە
لە سەرھەتاي شۇرشى ئەيلولەۋە زۇر يارمەتى پېشمەرگە و كادرو

لېپىرسراۋانى دىداۋ لىسەر ئەم كارە پىرۋزەى بەردەوام بوو تا سالى ۱۹۶۴. مەن ئاگادارم، كە ئەو زۆر لە خوالىخۇشبوو (مەلا مستەفا) ۋە نىزىك بوو، ئەۋىش گۈنى بۇ دەگرت، چەند جارىك ھاتوۋچۆى دەگرد. لە نيوان برادەرانى مەكتەبى سىياسى ۋ (مەلا مستەفا)، بۇ چارمەركردنى ناكۆكىەكانى نىوخۇ. بەلام زۆر لە پىاۋە ھەلپەرستەكانى دەۋرۋبەرى (مەلا مستەفا) پىيان خۇش نەبوو ئەۋەندە رىز لە (قادر تەگەرانى) بگىرى. ئەۋەبوو، لەدۋاى ۋتوۋىژمەكى ۱۱ى ئازار ھەندى لە لېپىرسراۋانى پارتى كەۋتنە دژايەتتى (قادر تەگەرانى) توۋشى بىزارى ۋ نىگەرانى بوو. لە ئەنجامدا چوۋە لای ھكۈمەت ۋ ماۋمىيەك لايان مايەۋە، ئەۋاننىش پاش ماۋمىيەك تىگەيشتن، كە ئەم پىاۋە لەناخەۋە خۇشەۋىستى زۆرى ھەيە بۇ مىللەتەكەى ۋ باسى كوردو شۆرش دەكا بى سلكردنەۋە لە ھكۈمەت. زۆرجار دەرى دەپرى، كە ناچارىان كرددوم ھاتوۋمەتە لای ھكۈمەت. ئەمەشى بە خىانەت دەزانى. چەند جارىكىش پەيۋەندى بە برادەرانى مەكتەبى سىياسىيەۋە كرد، بەلام برادەران كەسيان ئەيان دەتۋانى بەرگرى لىبكەن. بۆيە ھەر مايەۋە لای ھكۈمەت ۋ ئەۋە بوو بە خۇى ۋ ھەموو ھىزەكەيەۋە، كە زىاتر لە (۳۰۰) كەس دەبوون، تاكو ئىستاش بى سەرو شوپنن، نازانىرى چۆن كوژراون، يان چىيان بەسەردا ھاتوۋە. ئەمەش چەند كەسىكى بى ۋىژدان بوون بەھۆى ئەۋەى ئەۋ

مولازم ھەمە شەرقى:

لېپىرسراوى ھىزى بەرگىرى بوو لە (بېشى). ئەۋكاتەى نەخشەى بەرەى جەنگمان وەرگرت، ھات بۇ لامان بۇ بەخىرھاتن. بەراستى رۆلىكى زۆر قارەمانانەى ھەبوو. كوردىكى نىشتەمانپەرودەر لىھاتوو بوو. ھەر چەند پېشىر دەمناسى، بەلام دلخۆش بوو، كە بەو شىۋەىە دىم لەو شەرگەىەدا، كە ھىزو رۆحىەتتىكى شۆرشگىرپانەى پىدا بووین. بەلام بەداخەۋە ئەۋىش بە ئاۋاتى رزگارى نەگەىشت.

مەھمەدى حاجى فەرەج:

ناسراۋبوو بە (ھەمەى فەرەج ئەفەندى). ئەم پىاۋە بە سەرۋ مال لە سەردەتەى دروستبوۋنى ئەم شۆرشەۋە لەگەلماندا بوو، خاۋەنى دەسەلاتى باش بوو، مائەكەشى ھەمىشە دىۋەخانى پېشمەرگەۋ كادە سىياسىيەگان بوو. لە ھەرگاتىكدا پېۋىستان بە ئۆتۆمبىل بۋايە، يان ھەر شتىكىتر، ئەۋ خۆى بە خاۋەنى ھىچ شتى نەدەزانى لە ئاستماندا، خەلگىكى زۆرىش لایەنگىريان دەکردو لە دەۋرى خېرەدبوۋنەۋە، لەلایەن ھۆكۈمەتیشەۋە بە ھۆكىمى تواناۋ دەسەلاتى خۆى زۆر رېزىيان لىدەگرتو ھسابىكى جىايان بۇ دەکرد. ئەگەر ھەر دۆستايەتییەكىش لەگەل پىاۋەگانى مىرى لەۋ سەردەمەدا بگردايە، ئەۋا بۇ بەرژەۋەندىى مىللەت بوو، زۆر بە ھەلوپىستو جۋامپىر بوو، بۋىرانە سلى لە ھىچ شتى

نەدەكردمۇ. ئەو بوو لە (منع التجول) بەزىادەگەي ۹ى حوزميرانى سالى ۱۹۶۳دا، (كەمال) كۆرە گەورمىيان لەگەل ئەو خەلگەدا گرت و يەكلى لەوانەي شەھيد گران^(۱). ئەمانە ھىج باكيكيان لە مردن نەبوو. پيش ئەوئى شەھيدبكرين كار دەستانى مىرى چوو بوونەلاي و داواي ھەندى زانياريان ليكردبوو، بەلام ئەو زۆر بە توندى وەلامى دابوونەو و گوتبووي پتيان:

"چيتان لەدەست دى دريخي مەكەن، من خيانەت لە ميللەتەگەي خۆم ناكەم."

دياري بەگي حامى بەگ:

ئەوئەندى من لە نزيكەو ئەگادار بوويم، ئەو ھەر لە سەرمتاي شۆرشي ۱۹۶۱و ئەو تاكو كۆتايي شۆرشەكە خزمەتي شۆرشي كردو و مائەكەشي ھەموو كاتى ببوو جىي ھەوانەوئى پيشمەرگە و لانەي شۆرشگيران، خويشي و كۆرەكەيشي پيشمەرگە بوون، بەي ئەوئى رۆژى لە رۆژان لەگەل حكومت، يان لەگەل نەيارمەكاني شۆرشي كورددا سازش و بى ھەلوئىستىيان نواندبى. ئەم پياو ھەر لە سەرمتاو ئەگەل پارتيدا بوو،

(۱) تېيىنى: خوالخوشبوو، ھەمەي ھەرجە ھەندى لەلايەن لەلايەن رۆيمەو گىراو تووشى نازارو ئەشكەنجەيەكى زۆر بوو، پاش ماومەك لەدواي ۹ى حوزميرانى ۱۹۶۲ لەنەخوشخانەو لەئەنجامى ئەو نازارو ئەشكەنجەو خەفەتي گرتنى كەمالى كۆرى بيسەرو شوئنيانەو كۆچى دوايى كرد.

ھەموو ئاۋاتى رىزگارى كوردو كوردستان بوو، ھەرچەند سەرۋەتو سامانىكى زۆرىشى ھەبوو، بەلام ھەمووى لە پىناۋى شۆرشى كوردستاندا خەرج دەكرد، زۆر دىسۆزو تىكۆشەر بوو، لەم دىۋايەدا گوزمىرانى باش نەبوو ھەتا مرد. ھەر گرېنىشىن بوو لەخانۋىيەكى (كاكە حمە بۆر)دا، تەنانەت وەكو پىۋىست كرى خانۋەكەشى بۇ نەدەدرا.

شىخەستەفا شىخەلى:

خەلىكى ئاۋايى (خەمەى كەرەم) بوو. پىۋايىكى زۆر دىسۆزو زۆر خزمەتى پىشمەرگە و كادرەكانى رىبازى كوردايەتى دەكرد. زۆرجار، لە كاتى پىۋىستدا دەھات بە ھانامانەۋە بۇ رىنمايى و دەنگوباس. پىۋايىكى قەخۆش و زاناۋ لەسەرخۆ بوو، خوا لىي خۆشې و سەد رەخمەت لە گۆرى.

خەزىز بەگى جۋانرۇيى:

پىۋايىكى ئاۋدارى كوردستانى ئىران بوو، لە سالى ۱۹۶۷ لاي ئىمە پىشمەرگە بوو. زۆر نىشتەمانپەرۋەر بوو، تەمەنى (۶۶) سال دەبوو، بە سەلىقە و لىھاتو بوو. ماۋەى (۲) سال بەيەكەۋە بووین. زۆر لەمنەۋە نىزىك بوو. ئەم پىۋە ئاۋو چاي نەدەخواردەۋە! دوو ئىستىرى پىۋو،

ھەروەھا دووسى پېشمەرگەي لەگەلدا بوو، ھەموو پېويستىيەگانى خۆي بە ئىستەرەگەنەوہ بوو، وەگو: نوین و جل و بەرگو قابو قاچاغ، تورەکەيەکی پېبوو پېبوو لە دۆينە، دۆينەي دەکردە ئاوو دەيخوارد. زۆرجار سەرمان دەنايە سەري، دەمانگوت:

"تۆ چۆن بە بى ئاو خواردنەوہ دەژيت؟"

دەيگوت: "حەزى ليناكەم!"

لە بنەمالەيەکی ناودار بوو، جىگەي ديارپکراوى نەبوو، وەك کۆچەر ھەفتەي لە شوپنى بوو، ئەگەر شەپى ببوايە، زۆر بە دەست و زۆر ئازا بوو زۆر بى تەماع بوو، مال و سەرودت و سامانىکی زۆري ھەبوو لە ئيران. بەلام ھەمووي بەجىھيشتبوو، ببوو بە پېشمەرگە.

خەمەي حاجى تايەر:

لە سالەگانى ۱۹۵۹وہ ناسيومە. ئەو کاتە ئەندامى (پ.د.ك) بووہ. پېشتريش لە سالەگانى ۱۹۵۰دا بە نەينىي ئيشوکارى کوردایەتيي کردووہ. بەراستى پياويکی تيگەيشتووو تيکۆشەرو ليھاتوو بووہو خاوەنى سەرودت و سامانىکی باش بوو، بەلام وازى لە ھەموو بەرژەوہندیيەکی خۆي ھينا بۆ خزمەتکردنى خەلکى کوردستان، لە ھەردوو شۆرشەگەدا. ئەم پياوہ تيکۆشەرە ھەتا ئىستاش ھەر بەردەوامە لەسەر خەبات و تيکۆشان بۆ خزمەتى ميللەتەکەي و بەبى

ئەۋەدى ھېچ شىئى كاريگەرىنى خراپى تىكردىن، بەلگە ھەر خەرىكى ئىش و كارى كوردايەتتە. ھەرچەندە بەداخەۋە ئىستا تەندروستى باش نىيە.

ئەم بىنەمالە گەۋرەيە (سلىمانى) بەناۋانگىن بە (ھەمەى حاجى تايمىر) تا ئىستا كرىچى خەلگىن، ھېچ كاتى بىريان لە پارە و دەسەلات نەگەردۈتەۋە بۇ خۇيان. ھەلەبەت ئەمەش سەرۋەت و سامانىكى زۆر گەۋرەيە بۇ ئەۋ خەلگەنە، گە بەرژەۋەندى خەلگى كوردستانيان خستۈتە پىش بەرژەۋەندىيەگانى خۇيانەۋە.

چۈشەنچە رەشى خەيات:

ئەم پىاۋە تىكۆشەرو بە ۋەفائى مىلەتەگەمان بوۋە، بەدرىزائى ھەردوۋ شۆرشەگە ھېچ درىخى نەگەردوۋە. سالى (۱۹۸۷) گىراۋە ھوكمى لە سىدارەدانى بەسەردا دراۋە، بەلام بە ھۆى لىبوردنى گشتىيەۋە رزگار كراۋە. ئەم پىاۋە بارى تەندروستى زۆر خراپە و توۋشى نەخۇشى كۈشندە بوۋە زۆر ھەۋلى چارەسەرى دراۋە. بەلام بەداخەۋە ھېچ چارەيەكى نىيە. ئەم پىاۋە نە ژن نە منال نە كەسىكى ۋاى نىيە. بەراستى پىاۋەكى زۆر بەھىمەت و بەتوانايەۋ بەم ۋەزە ناتەۋاۋەى خۇشەيەۋە ھەۋو كاتەگانى تەرخان كەردوۋە بۇ خەزمەتى مىلەتەگەى. ئەم پىاۋە تىكۆشەرە لەگەل ئەۋ رەۋشە نالەبارەى خۇيدا زۆر دلخۇشە

بەم ئازادی و رزگارییە ئیمپرو داواکارین لە خواى گەورە شفاى بۆ
بنیۆ.

رەفەتی مەلا:

بنەمالەگەى خاومنى خەباتىكى دوورودریژن، چەندین شەھیدی
ناوداریان ھەمە وەکو برازاو خوشکەزاو تووشی چەندین دەر بەدەری و
مال و ویرانی و کارساتی جۆراو جۆر بوون. ئەم پیاو بەرپاستی خاوەن
ھەلوێست و بەتوانایە، یەکیکە لەو مەروفە باشانەى، کە جیگەى
رمزەمەندیی خەلکی کوردستانە. دەست پاک و داوین پاک و بەودەفایە.
ھەلبەت زۆر شتێتر ھەمە باسی بکەین لەسەر ئەم بنەمالەى، بەلام
ھەر ئەو دەتوانم بڵێم وەکو دۆستىكى ئەم بنەمالەى، ھەموو
سیفەتىكى نیشتمان پەرورەیان تیاىم و بەرامبەر بە ھاوسەنگەرەکانیان
بەودەفان.

مامۆستا سەید حەسەن بەرزنجەیی:

لە سالی ۱۹۶۰ - ۱۹۶۱ وە ئەم پیاو بەردەوام بوو لە سەر خەباتی رەواى
گەلەکەمان و کۆلى نەداو، لە شۆرشى ئەیلول و شۆرشى نوێى
گەلەکەماندا بەشداریکردوو. پیاویكى ناسراو پیاویكى تیکۆشەرو
لێھاتوو بوو، تووشى ھەزارویەك ناخۆشى و نەرەحەتى و گرتن بوو،

چەندىن چار گىراۋە لەلايەن زۇڭمى غىراقەۋە، ئەم پىاۋە خاۋەنى
ھەلۋىستى نىشتىمانپىرورمانە بوۋە بەخۇى و خىزانەكمىيەۋە زۇر ھىلاك
بوۋن لەگەل شۇرشى گەلەكەماندا.

حاجى نامىق شەراجىيانى :

ئەم پىاۋە زۇر تىكۋشەرو نىشتىمانپىرورمرو زۇر خەمخۇرى خەلگى
كوردستان بوۋ. لە سالەكانى ۱۹۶۱ تاكو راپەرپىن لە ھەر كاتىكدا
پىۋىستىمان بە چەك، يان تەقەمەنى بوايە، لە رىگەى ئەۋەۋە دەيتۋانى
بۇمان دابىن بگا، بى ئەۋەى بەرژەۋەندىى تايبەتى خۇى تىدا بى. چەند
چارىكىش لەلايەن حكومەتەۋە گىراۋە و نازارى زۇريان داۋە. بەلام ئەم
پىاۋە بەتۋانايە لەھەموو كۆرۈ كۆمەللىكدا خاۋەنى ھەلۋىستى
نىشتىمانپىرورمانە بوۋ، ئەۋىش ھەر بەو ئاۋاتەۋە سەرى نايەۋە. ھەر
چەندە بە چاۋى خۇى پەرلەمان و حكومەتى كوردستانى دى، بەلام زۇر
نىگەران بوۋ بە شەرى نىۋوخۇۋ. ھەموو چاران باسى ئەۋەى دەرگى
دەبى ھەموومان ھەول بەدىن بۇ ئەۋەى كۆتايى بەم شەرى ناوخۇيە
بەيتىرى.

عەلى مام رەزا :

كانرىكى دلسۆزو لىۋمشاۋە و بەتۋانا بوۋ. لە سەرمەتاي سالەكانى ۱۹۵۹ ۋە
ناسىومە. ئەم پىاۋە تىكۋشەرە زۇر خەمخۇرى خەلگى كوردستان بوۋە

شەوو رۇژى خستۆتە سەريەك بۇ خزمەتکردنى مېللەتەكەى. سالى ۱۹۶۰ بوو بە لېپرسراوى ناوچەى (ھەلەبجە) و زۆر ئىشى چاگى دەکردو لەناو خەلگىدا رىزىكى تايبەتى ھەبوو. ئەم پياو، گە بەبى بەرانبەر لە رۇژە رمشەکاندا بەرگەى ھەموو ناخۆشەىكى گرتوو، بەلام بەداخەو وەکو پېويست لى نەپرسراومتەو. ئىستا نەخۆشەو لە مالمەو گەوتوو، خوا شىفاى بۇ بنىرى.

ھەوزى رمشىد نامىق:

كادرىكى بەتوانا و لېوشاوى كوردايەتى بوو. لە ھەموو بوارمکاندا لەشاخ و لەشار بەردەوام بوو. لەسەر خزمەتى خەلگى كوردستان. ئەم پياو تىكۆشەرە تاكو ئىستاش خاوەنى ھىچ سەرمایەك نىيەو كرىچىيە. بەلام مەدزەنم ئەم جۆرە پياوانە بەبى لادان لە ھەردوو شۆرشەكەدا لەگەل ئەرك و ئازارى گەلەكەياندا ژياون، لە رووى خەباتیانەو زۆر بە دەولەمەنديان دەزەنم لەنىو مېلەتەكەماندا.

كەمال شالى:

پياويكى تىكۆشەرو نىشتەمانبەرور بوو. لەتەمەنى مەدالېيەو تاكو ئىستا سەزقالتى خەبات و تىكۆشان بوو. چەند جارېكىش لەلايەن رۇژمى (بەس)دەو گىراو و تووشى ئازار و ئەشكەنجەى زۆر كراو،

ھەروەھا ھۆكۈمى لە سىدارەدانى دەرچوۋە لە سالى (۱۹۸۷ / ۱/۵)، بەلام بە لىبوردىنى گىشتى لە ۱۹۸۹/۹/۱۴ لەزىندان رزگارى بوو. ھەتا ئىستاش ھەر بەردەوامە لەسەر خەبات و تىكۇشانى خۆى و زۆر خۆشەويستە لەناو خەلگى كوردستاندا، بەتايبەت خەلگى سلىمانى. ئەم پياوھ دەرچوۋى كۆلىزى كشتوكالىيە و لە سالى ۱۹۹۲دا بوو بە ئەندامى پەرلەمان. ھەروەھا ئەم پياوھ خۆى و خىزانەكەى (شوكرىە خان) كچى تىكۇشەرى بەناوبانگى كورد (ھوسىنى مام پەشە)، وەكو بنەمالەيەك ھىچ لە پىناۋى بەرژەۋەندىيى خەلگى كوردستاندا، لە ھەردوو شۆرشى ئەيلول و نويدا درىخىيان نەكردوۋە.

سالى ھەزار:

لە رۆژە رەشەكان سالىكانى پەنجاكاندا ئەم پياوھ لەناو دىھاتەكانى دەورروبەرى (ھەلەبجە)دا دەستىكى بالاي لە ھاندانى خەلگەدا ھەبوو دژى ھۆكۈمەتى پادشايتى و لەو سالانەدا چەند جارى گىراۋە لە سالىكانى (۱۹۵۲ — ۱۹۵۳). لە دواى ۱۴ تەمووزى ۱۹۵۸، ئەم پياوھ ھەر بەردەوام بوو لەسەر خەبات و تىكۇشان بە شىعرو نووسىن و بە چەندىن جۆرىتر خەباتى كردوۋە بۆ رزگارى و ئازادى مىللەتەكەى و چەندىن كىتەبى جۇراۋجۆرى ھەيە و ھەموۋى بۆ ھاندانى خەلگە دژى داگىرگەران و خۆفرۆشەكانى نىۋ شۆرشەگەمان. ئەم پياوھ بەراستى زۆر

بەتوانا بوو، بەروبوومى شۆرشى رزگارى خوازى گەلەكەي نەخوارد، كە
چەندىن سالى بوو خەباتى بۇ دەگرد. زۆر بە داخەو بە ئاواتەو
سەرى نايەو خوالى خوشبى. يەككى بوو لەو نىشتەمانپەرورانە لەو
كاتەدا خوى زۆر هىلاك دەگرد بۇ مىللەتەكەي بەبى سىل كەردن لە هىچ
كەم و كۆسپىك كاك صالح ھەزار دەستى نوسىن و شىعرى ھەبوو
چەندىن كىتب و پەخشانى ھەيە كەوتۆتە بەردەستى خوینەرەن
ئەویش ھەر بەو داخەو سەرى نايەو بى ئەوئەي هىچ بەروو بومىكى
ئازادى بىيىن.

على خەمە لەواش:

پىاويكى تىكۆشەرو نىشتەمانپەرورو شاعىرو نووسەر بوو. زۆر
قەسەخوش بوو، خاوەنى ھەلوئىستى نىشتەمانپەرورانە بوو. بەبى
سەگردنەو لە هىچ ھىزو دەسەلاتى، لە زۆر شوپىندا باسى شۆرشى
رەواى مىللەتەكەمانى دەگرد. ئەم پىاوە نىشتەمانپەرورە چەند
كىتبىكى ھەيە، كە باسى بە سەرھات و نەھامەتتى مىللەتەكەمان دەكا.
چەند جارى لەلایەن رژیمنەو دەست گىركرا لە سالى ۱۹۵۵ - ۱۹۵۶دا،
بەلام هىچ سەرى بۇ فرمانى رژیمنەو شۆرنەگرد. بەم ھۆيەشەو تووشى
ئازارو ئەشكەنجەي زۆر كرا، ئەویش بە ئاواتى رزگارى گەلەكەيەو
سەرى نايەو. خوالى خوشبى.

غەرىپ سەئىد :

مشهور بوو بە (مەتارە لەمل). ئەم كادرىكى زۆر تىكۆشەرى كوردايەتى
بوو لە رۆژە رەشەكاندا، چەند جارى بىنىم نەخۇش بوو ھەر باسى
ئەۋەى دەكرد كەى بىۋ مىلەتەكەمان رزگارى بىۋ ھەموومان
ماندوويمان بەسەيتەۋە. بەلام بەداخەۋە ئەم پياۋە تىكۆشەرە بەو
داخەۋە سەرى نايەۋە. خوا لىي خوشبىۋ سەد رەخمەت لە گۆرى.

دكتور فۇئاد بابان :

بە بىنەمالە تىكۆشەرو نىشتەمانبەرور بوون، ئەۋىش بەھۋى
لىۋەشاۋەيى خۇيەۋە لە ژيانىدا توۋشى ھەموو جۆرە گرتن و
دوورخستەنەۋەيەك بوۋە.

رەئوفى حاجى جەمە ئەلى :

لە سالەكانى ۱۹۶۰ — ۱۹۶۱دا لىپرسراۋى لىزنەى ناۋچەى ھەلەبجە بوو.
ئەم پياۋە ژيانى باش بوو، بەلام ھەموو كاتەكانى تەرخان كوردبوو بۇ
رزگارىي گەلەكەى. زۆر بەداخەۋە ئەۋىش بەروبوۋمى شۆرشەكەى
نەدى. خوا لىي خوشبىۋ.

كەمال خەناف:

پياۋىكى تىكۆشەرو ناودار بوو، پېشمەرگەى شۆرشى ئەيلول بوو، بە پلەى ئەندامى ناوچە يەگىك بوو لەو كەسانەى زۆر خۆشەويستى نىو خەلك بوو، دەست پاك و داوین پاك و لىھاتووبوو.

مەلا لەتىف بامۇكى:

ئەم پياۋە تىكۆشەرو بەتوانا و لىھاتووو رۆشنېرو نووسەر بوو، ئەندامى لىزنەى ناوچەى ھەلەبجە بوو، كۆمەللى سىفەتى باشى تىدا بوو بەرامبەر بە مىللەتەكەى خۆى. پياۋىكى خۆش مەجلىس و قسەخۆش بوو، زۆر سىفەتى ترى باشى تىدا بوو، دەست و داوین پاك و جىگەى متمانەى خەلكى ناوچەكە بوو.

مەلا سەيد زىناكۆلى:

ئەم پياۋە كادرىكى تىكۆشەر بوو لە ناوچەى ھەلەبجەدا. بەراستى لەگەن شۆرشدا زۆر بەھىممەت بوو، لەناو خەلكىشدا خۆشەويست و جىگەى راۋىز بوو.

مەلە رەئوفى دەرۋىش تۆھپى:

ناسراۋە بە (رەئوفى دەرۋىش تۆھپى). ئەم پىاۋە كادىرىكى تىكۆشمىرو لىھاتىۋى ھەردوۋ شۆپشەكەۋ پىشمەرگىيەكى زۆر ئازاۋ لىھاتەۋ بوۋ بى ئەۋدى بىر لە ھىچ شىئى بىكاتەۋە. بۇ بەرژەۋەندىلى خۇى ھەموۋ كاتەكانى تەرخان گرىبۋو بۇ خىزمەتى خەلگى كوردستان لە شۆرشى ئەيلول شۆرشى نویدا. ھەرچەندە بارى ژيانى خراپ بوۋ، بەلام بەردەۋام بوۋ لەسەر خەباتى رەۋاى گەلەمگەى دەست و داۋىن پاك و بە رەۋىشت بوۋ خۋا لىلى خوشبىۋ سەد رەحمەت لە گۆرى.

مەلە عابد غەبابە يىللى:

كادىرىكى تىكۆشمىرى كوردايەتى بوۋ، سالى ۱۹۶۲ لە ھەلەبجە لەلايەن جاشەكانەۋە بە دىل گىرا. ئەۋ كاتە ئىمە پىشمەرگە بوۋىن لەنىۋ شارى ھەلەبجە، لىۋاى ۲۰ بە قىادەى زەيم سىدىقى تاۋانبار ھەر جۋار دەۋرىان گرتىۋىن، بەداخەۋە ئەۋ فرىا نەكەۋت دەرچى، بە دىل گرتىان، دۋاى ئەشكەنجەۋ ئازاردانىكى زۆر، بى ئەۋدى ناۋى كەس بلى، لەبەر دەرگاى سەراى ھەلەبجەدا شەھىدىان كىرد. رەئوفى براى، كە برا بچۈۋكى بوۋ، چىۋ دۋاى كىرد جەنازەكەى بدەنەۋە بۇ ئەۋدى بىنىژن، ئەۋىشان گىرتو كۈشتىان.

كادىرىكى تىكۆشەرو خۆنەويستبوو، ھەموو كاتەكانى خۆى بۇ خزمەتى خەلكى كوردستان تەرخان كرىبوو. ھەر لەو سالدە ئىمە لە نىوشارى ھەلەبجەدا بووين، لىواى (۲۰) بە سەرگردايەتتى (زەمىم سدىق)ى تاوانبار لەگەل خۆفرۆشەكانىدا ھاتنە نىو شارو دواى رووبەرپووبوونەودىەكى زۆر، توانىيان ئەو پياوہ تىكۆشەرە بە دىل بگرن. بەلام دواى ئەودى نەيانتوانى ھىچ زانىيارىيەكى لىوہربگرنو سوودى لىبىبينن، لە بەردەركى (يانە)كەى ھەلەبجەدا، واتە لە نزىكى باخى گشتى ھەلەبجە بە شىوہىەكى ناشىرىن و نامرۇفانە شەھىدىان كرد. دواى ئەودەش كۆمەلئ خەلك لەگەل براكەيدا چوون داوايان كرد، كە تەرمەكەى وەرگرنەوہ بۇ ئەودى بىنئىزن، پەرسىانكرد كئ كەسو كارىمەتى با بئ تەسلىمى بگەينەوہ؟ لەو كاتەدا براگەى، كە ناوى (مامۇستا رەئوف) بوو رۆيشت بۇ لايان، يەكسەر ئەویشيان لە تەنىشت براگەيەوہ شەھىد كرد.

خالىلدى حاجى فەرەج كۆكۆيى:

بەرپەرسى قوتابيان بوو. لە سالدەكانى ۱۹۵۹دا ئەم پياوہ زۆر بەتوانا بوو پىشمەرگەيەكى زۆر ئازاو خويندكارىكى زۆر لىھاتوو بوو. بەرپەرسى ھەرچەند بلىئى لەبارەى ئەم تىكۆشەرەو زۆر كەمە.

عومەرى حاجى سەعید:

له بنه مالهیهکی دیاری نیشتمانبەرور بوو، پیاویکی زۆر دلسۆز بوو، بۆ بهرژومندی میللهتیهکی زۆر قارهمان و لیومشاوه بوو هه‌موو، کاته‌کانی خۆی تهرخان کردبوو بۆ کوردایه‌تی، کادیریکی دسۆزی کوردایه‌تی بوو. له سالی ۱۹۶۳ دا له ناوچه‌ی نه‌ورۆتی له‌نیی چروسانه مه‌فرمزدیه‌کی جاش گرتیان زۆر سزایانداو ددست و قاجیان شکاند. به گراوی هینایان بۆ ناحیه‌ی سیروان (دوجه‌یله). له‌بهر نه‌نجامی لی‌دانیکی توندو تیزدا شه‌هید بوو. ئەو پیاوه له‌گه‌ڵ ئەو هه‌موو لی‌دان و سزایه‌دا هه‌ر گۆلی نه‌ده‌دا، به‌رانبه‌ر به‌ جاشه‌کان ده‌یگوت: "من کادرم خزمه‌تی خه‌لکی کوردستان ددکه‌م، ئەو رۆژه‌ی که‌من رێبازی کوردایه‌تیم هه‌لبژارد ئەم شتانه‌م له‌بهر چاو بوو، منه‌تتان نمبێ چیم لی‌ده‌که‌ن بیکه‌ن." داوای ئەو ناوانه‌یان لی‌ده‌کرد، که ئیشیان له‌گه‌ڵ ددکرد. ئەویش هه‌ر ده‌یگوت: "ناوی که‌ستان پێ نالییم، چیتان له‌دست دی به‌رانبه‌رم بیکه‌ن."

مام عوسمان هۆمه‌ر:

خه‌لکی دی‌ی ته‌پی سه‌فا بوو. پیاویکی زۆر خانه‌دان بوو، هه‌میشه له خزمه‌تکردنی پێشمه‌رگه درێخی نه‌کردوو.

ئەخمەدى خەمە سالىخ:

پىاۋىكى تىكۆشەرو ئەندامى لىژنەى ناۋچەى ھەلەبجە بوو نەك خۆى بەلگۈ ھەموو خىزانەكەيانو مائەكەيان كىرىبوو بە دىۋووخان بۇ ئەو خەلگەى كە ئىختىفايان دەمكىد. لەنىو شاردە رۇلىكى زۇر جۈمىرائەى ھەبوو بۇ خىزمەتى خەلگى كوردستان ھەتتا ئەو رۇزەى، كە دىناى بەجىيەشت. تۈۋشى نەخۇشى كوشندە بوو، ھەموو جارى باسى ئەۋەى دەمكىد، كە رىزگارىى مەن رىزگار بوۋنى كوردو كوردستانە، بەلام بەداخوۋە سەرى ناىۋەو كاتىكىش مەرد، ھىچيان وەكو پىۋىست بۇ نەكىد.

ئەخمەدى خەمە ئەمىن مەۋلۇد نەۋرۇزى:

خەلگى بىرىسى سەروو بوو، ئەم پىاۋە زۇر تىكۆشەرو ناسراۋى ناۋچەكەيە زۇر خىزمەتى پىشمەرگەو كادىرەكانى شۇرشى مەللەتەكەمانى كىردوۋە ھەد سەرىشى بۇ دۈژمەن شۇر نەكىردوۋە، تاكە پىاۋ بوو لەو ناۋچەيە چەندەھا جارى ھۆكەمەت زەختى خىستە سەرى كەچەك ھەلگىرئ بۇيان بەپارەو بەچەك ئىفرايان دەمكىد بەلام مى نەئەدا بەھىچ لايەك ھەم بەردەوام بوو لەسەم گىرتنى رىبازى پىرۇزى كوردايەتى ۋازى لە ھەموو بەرژەۋەندىەكى خۆى و مالى مەندالى ھىنا بوو لە پىناۋ بەرژەۋەندى رىستەقىنەى گەلى كوردستاندا، ئەۋە بوو عبدالوھاب ئەتروشى چەند جارىك گىرتى و سىجىيان كىرد وە زۇر

عەزىتتىيان ئەدا بەلەم ئەو خاۋەنى ھەلۋىستىكى شەرىفانە بوو پاشان
عبد الوهاب نارىيە سەرى بۆ مائەۋە شەھىدىيان كىرد لەگەل ھەندىك
لە مائەلەكانىدا.

سەعدى بەگى تەۋىلەيى:

بەرەستى ئەم پىاۋە نەۋىنە شەھامەت و پىاۋەتى بوو، لە پىناۋى
بەرژەۋەندى رەستەقىنەي مىللەتەكەيدا لە سالانى ۱۹۶۲ چەند جارىك
لە لايەن عبد الوهابەۋە گىراۋە نارەۋىيەنە بۆ ماۋەت، سزايەكى زۇريان
دا، بەلەم ئەم پىاۋە ھەربەردەۋام بوو لەسەر رەبازى پىرۋى
رەستەقىنەي كوردايەتى، مائىيان لە تەۋىلە بوو جارى وا ھەبوو (۲) سى
مانگ لە مال نەدەھاتە دەرۋە بۆ ئەۋدى ئىھانە نەكرىت، يان قەسى
ناشرىن لە رەۋىيا نەكرىت تەھەمولى ھەمەۋ ئەرك و ئازارىكى دەرگە لە
پىناۋى مافى رەۋىي گەلەكەيدا، بەرەستى جىگەي فەخرو شانازى بوو
بۆ خەلگى كوردستان بەلەم بەداخەۋە ئەۋىش ھەروا سەرى نايەۋە.

ھەزرى مامە خان:

پىاۋىكى نىشتەمان پەرۋەر بوو ھەمەۋ كاتەكانى خۆي تەرخان كىرەبوو،
لە بارەگەكانى كوردايەتىدا بۆ خىزمەت كىردى پىشمەرگە و كادىرەكانى
رەبازى كوردايەتى بەبى بەرانبەر و دەھەر بەو ئاۋاتەۋە سەرى نايەۋە.

نۆری ھەلەبجەیی نائەوا:

لەساڵەکانی ١٩٥٤دە بەردەوام بوو لەسەر رێبازی کوردایەتی. پیاویکی زۆر دڵسۆزو بەتواناو تیکۆشەر بوو، لە ساڵی ١٩٥٩ ئەندامی لیژنەی ناوچەی ھەلەبجە بوو، لە نیش و کارەکانیا زۆر سەرگەوتوو بوو لە ساڵی ١٩٦٠ دا لەسەر چالاکی و وفاداری بۆ کورد چوونە سەری بۆ دوکانەکی خۆی دوو خەنجەرایان ئی دا بەلام بە ریکەوت لە مردن رزگاری بوو. دواى عیلاجیکی زۆر ئەو برادەرە ھەر بەردەوام بوو. لەسەر رێبازی کوردایەتی، تاکو بەو ئاواتەو سەری نایەووە خوائی خوش بێت بەراستی نموونەى ئەخلاق و پیاوختی بوو.

شیخ سەعیدی موقتى:

پیاویکی زۆر تیکۆشەر و دڵسۆز بوو بەرانبەر بە میلەتەکی، ھەموو تەمەنى گەنجیی خۆی لەپیناوی ئاوات و ئامانجی نەتەوگەیدا بەسەر برد. لە بێتەمالیەکی ئاینیی خەلکی ھەلەبجەن ماوخیەکی زۆر بەرپرسی لیژنەی ناوچەی ھەلەبجە بوو. زۆر بە رێک و پێکی نیشەکانی خۆی بەرپۆوە دەبرد و پیاویکی دەست پاك و داوین پاك بوو.

شىنخ غەلى شىنخ كەرىم غەبابە يىلى:

پىاويكى تىكۆشەرو مەندوونەناس بوو. يەكپىرئ لەگەن شۇرپىدا ھاتو سەبرو تەھەمولى ھەموو شىتىكى كىرد. ئەم پىاۋە كارمەندى ھۆمەت بوو، ۋازى لە ھەموو موۋجەو سەرومتو سامان و خۇشگوزەرانى خۇى ھىنا بۇ كورد.

ئەفراسىياب بەگى ئەھمەد بەگى جاف:

لە سالى ۱۹۵۴دا لەگەن خوالىخۇشبوو كاڭ (نورى ئەھمەدى تەھا) خۇيان پالاۋوت بۇ ئەندامى پىرلەمانى عىراق لە ھەلەمبەجە. ئەو كاتە لە عىراقدا نىمچە ژيانىكى نىموگراسى پەيرەو دىكرا. ھەر چەندە دەستەلاتدارانى مىرى ھەمىشە بەلەي ئەو كەسانەدا داياندىتاشى، كە سەر بە خۇيان بوون، بەلام ئەم دوو. خوالىخۇشبوو لەلەيەن جەمەۋەردوۋە خۇشەۋىست بوون و دىنگىيان بۇ درا. دىردىنجام ھەر نۆپىنەرى مىرى دىرچوو. مەن لىرەدا بىسى ئەو بىرپىزانەم كىردوۋە بە وىزدانەۋە لە ھەلۋىستىيان دوام، چۈنكە لەو سەردەمانەدا كەسانى ۋا كەم بوون، كەسانىكى چىنەمكىنى خوارەۋە ھەبوون، كە خۇيان كىرېو بە دىردەستى دەستەلاتداران و پىشتىيان لە شۇرپى رىزگارى و ئازادىخۋىزى مىللەتەكەمان كىرېو.

حاجى ئەلەي ئەسە تەۋىلەي:

پىياۋىكى زۆر تىكۆشەرو كورد پەرۋەر بوو خاۋەنى ھىچ نەبوو بەرانبەر بە شۆپشى گەلى كوردو ۋەزى ئىانى زۆر باش بوو ئەو كاتە تەنەنگىكى بېرەۋى دا پىمان بۇ بەرگىرى كىردن لە ھەقى رەۋاى گەلەگەمان، پىياۋىكى ناۋدارو بە تۈانا بوو لە ھەموو بۈۋەركاندا، زۆر چار ئەۋۋوت كەى بىت ئەم كوردستانە بۇ ئازادى بېيىن، بەلام بەداخەۋە بەۋ ئاۋاتەۋە سەرى نايەۋە.

سالىح ەبەدۇللا بامۇكى:

پىشمەرگىيەكى دىۋرو لىھاتوو بوو لە نەتىجەى ئازايەتى ۋ لىۋەشاۋەيى خۇى سالى ۱۹۶۲ بوو بە سەرىپەل لە لىقى بىارە، بەراستى زۆر بەتۈاناۋ تىكۆشەر بوو ھىچ سالى لە دوۋمن نەدەكردەۋە ھەموو كاتىك بىرى لەۋە دەكردەۋە چۆن دەست لە دوۋمن بوەشىنى، بەلام بەداخەۋە ئەۋىش ئاۋاتەكانى بىردە ژىر گل.

ەبەدۇللاى ەلە ئەمىن:

ئەندامى لىژنەى جوتيارانى ھەلەبجەۋ دەۋرەبەرى بەراستى پىياۋىكى زۆر قارەمان ۋ تىكۆشەر بوو بۇ خىزمەتكىردن لەپىناۋى بەرۋەۋەندى خەلگى كوردستان، ئەم پىاۋە ھەر كاتىك ئىشلىكت پى بىسپاردايە شەۋ

يان رۇژ زۇر بەرپىك و پىكى ئەچوو بەپىر ئەو ئىش و كارانەو و وازى له
 ھەموو خىرو خۇشى ھىناوو بۇ بەرژەو وندى خەلگى گوردستان، زۇر
 بەداخەو له سالى ۱۹۷۴ له ئەنجامى ھەسەف كردنى شارى ھەلەبجە
 لەلايەن فرۆكەكانى بەعسەو شەھىد گرا.

فەرەج شەروانى:

يەكئ بوو له پىشمەرگە قارەمانەكانى رۇژانى سەختو لىقەومان. بەلام
 سەير لەو ودا بوو، ئەگەر شەپ بوایە بەسەردەكرایەو، بەلام ئەگەر
 ئاشتى بوایە كەس گەيى ئى نەدەگرت. سالى ۱۹۹۴ لەگەل شەھىدى نەمر
 كاك (قادر كۆكۆيى) ھاتن بۇ مالمەو بۆلام، زۇر گلەمیان دەكرد له
 ھەندئ له كار بەدەستان وەكو پىويست ھىچ شتىكیان بۇ ناكەن، نەوەك
 بەرپەسىارى، نەوەكو ژيان، نەوەك يارمەتى، زۇر دلگران بوون، پىيان
 گوتە بەلكو بە (مام جەلال) بلىت بۆچى له رۇژە رەشەكاندا ئىيە
 سەركردەين و تىكۆشەرىن، بەلام له ئاشتیدا ھىچ حسابىكمان بۇ ناكەن.
 منىش زۇر (دەخۆشەم كردن) پىم گوتن: ئەم شۆرە شۆرە شۆرە خۆمانە،
 بە رەغمى ھەموو كەم و كۆرپەك نابى كۆل بدەين، بەلام بەداخەو
 ئەو بوو لەدواى چەند مانگى له شەپكى بەرانبەردا ھەردووگيان
 شەھىد گران زۇر بەداخەو ئەو برادەرەو چەندەهاى تر بەودەردەو
 سەريان نایەو.

عیزه‌ت جه‌مه سه‌عید ته‌ویله‌یی:

پیاویکی زۆر دلسۆزو تیکۆشهر بوو، هه‌موو کاته‌کانی خۆی ته‌رخان کرد بوو بۆ خزمه‌تی گه‌له‌که‌ی هه‌ر له‌سه‌لمه‌کانی ۱۹۶۰مه‌وه به‌چه‌کی خۆیه‌وه له‌ ته‌ویله‌ خه‌ریکی کاری ریک‌خستن و پێشمه‌رگایه‌تی بوو، به‌راستی خاوه‌نی ته‌قدیرو پێزیکێ زۆر بوو له‌ناو خه‌لکی هه‌ورامان و ناوچه‌کانی تری کوردستاندا.

عه‌به‌ی خالی:

ئه‌وه‌نده‌ی من ئه‌و پیاوهم ناسیبێ خاوه‌نی هه‌لۆیستیکی باش بووه‌و هیچ شتێ کاری تێنه‌کردووه‌، که‌ رێبازی کوردایه‌تی به‌جێ به‌یڵێ له‌ هه‌موو کاتو زروقی‌که‌دا هه‌ر پش‌تگیری له‌ کوردو شۆرش‌ی کورد کردووه‌ چه‌نده‌ین جار ئه‌م پیاوه‌ قاره‌مانه‌ تووشی کێشه‌و نار‌ه‌حه‌تی بووه‌ له‌گه‌ڵ خۆفرۆشان له‌ پێناوی شۆرش‌ی کوردستاندا، ئاواتو ئامانجی ئه‌م پیاوه‌ رزگاری کوردو کوردستان بوو به‌لام به‌داخه‌وه‌ بێ به‌ش بوو له‌ هه‌موو خێرو خۆشیه‌کی رزگاری گه‌له‌که‌مان.

جه‌مه رشید ئه‌ولی مه‌مه‌دی گردی گۆ:

پیاویکی ناودارو تیکۆشهر بوو له‌ هه‌موو کاته‌ ناته‌واو‌مه‌کانی سا‌لی ۱۹۶۳ ئه‌و کاته‌ ئێمه‌ بۆ ماوه‌ی (۲) سێ مانگ له‌چه‌می زه‌لم دا رێمان گرت له‌

جەيش و جاش، چەند جارێك حكومت هێرشی بەربلای ئهكرده
سەرمان بۆ كردنهوهی رێگهكه، بهلام ئەشكان هەردوای ئەوهی جەيش و
جاشهكان ئەگهراوهوه خهلكی ئەو چەند دێیهی دەوروبهري زهلم
بهنان و دۆو چاوه ئەگهيشتنه سەرمان. بەراستی زۆربهی زۆری
ئەركمان له سەرمالی خوالیخۆشبوو كاك حەمه رشید ئەوێ محەمەد
بوو، بەبێ ئەوهی ناوچهوانمان ئی گرز بكا بهخۆی و مال و منایهوه
یارمهتیان دەداين.

حەمەي هەواس ئیناخی:

هەتا بلێ پیاویکی به تواناو لیوشاوه بوو سەرپهلی (٣) سێ بوو له
لقی بیاره، پیاویکی خوشهويست بوو لهناو خهلكدا له رۆژانی تهنگانهدا
زۆر بههیمەت بوو.

غەریب عەبدولقادر:

لێپرسراوی جوتیارانی هەلهبجه پیاویکی زۆر تیکۆشەرو نیشتمان
پەرودر بوو بەراستی نموونهی پیاوختی و شههامت بوو وه هەمیشه
مالهکهیان جیگهی کۆبوونهوهو وتووێژ بوو بۆ جوتیارانی هەلهبجهو
ناوچهکه.

ئە ھەدى ھەلە كرىم:

لەسەرىتە ئىيانى كادىرىكى چالاكى كوردایەتى بوو بەئى دوودلى و
كەمتەر خەمى، زۆر جار تووشى چەندەھا كىشە بوو لەسەر رېئازى
كوردایەتى بەلام ئەم پیاوھ قارەمانە ھەر بەردەوام بوو لە خەباتى
خۆیدا بەداخەوھ لە سالى ۱۹۸۸ لەھەلەبجەى شەھىد خۆى و خىزانى و
جوار منالى بەجەكى كىمىاوى لەناو چوون.

رەئوف مستەفا بەگى قلىچە:

پىاوىكى زۆر ئازا و تىكۆشەر بوو، لەسالەكانى ۱۹۶۰مە يەك رى لەگەل
رېئازى كوردایەتى دا ھاتووھ بى لادان ئەو پیاوھ بەبنەمالە تىكۆشەر بوو
تووشى ھەزار و يەك دىردى سەرى بوون لە پىئاوى بەرژەوندى خەلگى
كوردستان دا. پىاوىكى دەست پاك و داوین پاك بوو لەكاتى شەرىشدا
خاوەن ھەلۆىستىكى قارەمانانە بوو.

كوئىخا عبداللىھى كوئى:

پىاوىكى زۆر تىكۆشەر بووھ لە سالەكانى ۱۹۵۹مە ھەموو وەختى خۆى
تەرخان كەردووھ بۆ خەزمەتى كوردو شۆرشەكەى لەھەر كاتىكدا پى
كراپىت بەھەموو تواناھ ئىش و كارى رىك و پىكى كەردووھ بۆ خەزمەتى
مىللەتەكەى، مالەكەشى دىووھ خانى پىشمەرگە بووھ، خۆى بەخاوەنى

ھېچ نەدەزانی و بەجەکی خۆیەو بوو بە پېشمەرگە بەبى مقابىل،
ھەروەھا زۆر بەتەنگ دۆست و ھاویرىكانىیەو بوو لە رۆژە رشەكاندا.

ئەنومەربەگى جافا:

ئەم پیاوە پارىزەرو خویندەوار بوو، دۆستىكى نزیكى خوالیخۆشبوو
مامۇستا (ئىبراھیم ئەحمەد) بوو، زۆربەى پیاوە سیاسییەكانى كورد
سەردان و دیدەنیان دەکرد، ئەویش بەبى تانا یارمەتى ئەدان. ئەم
پیاوە ھەر چەند خاودن مۆلك بوو، بەلام زۆر نیش و كارى باشى
دەکرد. ھەركاتى خوالیخۆشبوو مامۇستا (ئىبراھیم ئەحمەد) سەردانى
ھەلەبجەى بکردایە لە مالى ئەوان میوان دەبوو.

مەلا حسین كۆكۆیى:

ئامۇزای ئادر كۆكۆیى بوو. پیاویكى زۆر تىكۆشەرو ئازاو بەجەرگ بوو
زۆر عاقل و لەسەر خۆ بوو، بیرم دیت زۆر جار بۆ پېشمەرگەكانى باس
دەکرد كە دەچنە مالاڻ زۆر رىك و پىك و لەسەر خۆ بن لەقسەکردن دا.

ئەحمەد عەبدوللا كوردە:

ئاسراو بە ئەحە سمیل لە عەشرەتى میرالەبى: پیاویكى زۆر تىكۆشەرو
دلسۆز بوو لەسەرەتای شۆرشى ئەیلول تا سالتەكانى ۱۹۶۱ بەجەگى

خۆيەو ھەبوو بە پېشمەرگە ۋە سەيارمەگى جېبى ھەبوو تەرخانى
کردبوو بۇ كاروبارى پېكخستن و پېشمەرگايەتى. بەرپاستى ئەم پياو
ئەوئەندەى من دەيناسم لەگاتى شەردا و لە پۆژە شوومەگانی ئى قەوماندا
خاوەنى ھەلوئىستىكى پياوانە بوو لە بەرمگاندا بۆيە بە ئاسانى دوژمن
نەيدەتوانى پووى تى بکات، لەگەرمەى شەردا ھۆزەى ددگرو و وورەى
پېشمەرگەى بەرزەدگرددو و ھەروەھا سالى ۱۹۸۲ بەمەگەو گيراین لە
لايەن بەعسەو لە سەيمانى لەگەل ئازاردان و ئەشکەنجەيەگى زۆردا
پۆژە پۆژ ئەم پياو زياتر مەعنەوياتى بەھيز دەبوو لەگەل ئەو
ووزە ناخۆشەى گە بەسەرمان دەبرد لەگرتوخانە بەدەستى گەلەبجەو
چاوى بەستراو و پۆژانە ئەيان بردين بۇ ئەشکەنجەو نازار، ئەم پياو
بەھيج جۆرىك تەنازلى نەدەگردد.

دەمەى رەشە قوئچى:

زۆر بە توانا ھەلگەوتوو بوو، ھىوا و ئاواتى رزگارى و دۆستايەتى بوو
لەناو خەلگدا کاتىك گە گىرا بەعەسکەر دواى ماومىەك راي کردو
ھاتەو بۇ ھەلەبجەى شەھيد لەرپىگە گرتيان ماومىەگى زۆر لە سجن
مايەو جارپىگى تر لەسجن راي کرد، ئەم پياو قارەمانە
بەدەمانچەمەگەو لەدەوروبەرى ھەلەبجە لە سالانى ۱۹۵۶، ۱۹۵۷ دابى سىل
کردنەو لە حکومەت لەزۆر شوين ئەببىرا پۆلىسەگانيش لە ترسا

خۇيان ئى لائىدا ھەرچەندە باسى بېكىت له ھەموو روويەگەو زۆر
 لىھاتوو بوو بەلام بەداخەو بەدەستى دۆستىكى ناپاكي خوى لەناكاو
 دايان بەسەرياو شەھىديان كرد لەگەرەكى كانى عاشقان زۆر بەداخەو
 ئەم كۆرە نازايە چاوپروانى شتى چاكي ئى دەكرا بۆ خزمەتى خەلكى
 كوردستان.

دليیر جافا:

پیشمەرگەيەكى قارەمانو تیکۆشەر بوو. بەراستی له کاتی شەرو
 پیکداداندا زۆر قارەمانو بەتوانا بوو، چەند جاری ریم کەوتۆتە
 مائیان، ئەوان خاوەنى هیچ نەبوون بەرامبەر شۆرشو پیشمەرگەى
 کوردستان.

پیاویکی زۆر تیکۆشەرو لىھاتوو بوو بەھەموو مانای ووشە گە
 پیشمەرگە بوو لەو رۆژانەى گە زۆرمان بۆ دەھات شەھیدی نەمر دەکرا
 بە بەرپرسی بەرە بەلام بە داخەو ئەویش وەکو شەھیدی نەمر قار
 گۆگویی کەوئەگە ئارام دەبوو ئەیان ووت توانای بەرپرسیان نیە
 ھەندئ لەو برادەرە بئى ویزدانانە، کاک دليیر ھەتا شەھید بوو هیچ
 توانایەكى مادى نەبوو کەپى بژى وەھیچ بیرىكى لەبەرژەوئەندى
 تايبەتى نەدەکردووە جگە له دانانى بۆسە بۆ دوژمن وەلیدانیان بە

داخەوہ تا شەھید بوونی زۆر دەستی کورت بوو، وھیج حسابییکی بۆ نەگراوہ وەکو پێویست.

عوسمان عەلی حاجی سالح:

ئەندامییکی دڵسۆزی شۆرشێ گەلەکەمان بوو پیاویکی نەبەز بوو زۆر هیلاک بوو لە پیناوی بەرزەوہندی خەلکی کوردستاندا زۆر بەداخەوہ سالی ۱۹۸۷ لە خۆپیشان دانەکە ی ھەلەبجەدا بئەسیری لەگەرمکی کانی عاشقان لە مائی خۆیدا بەبرینداری دەستگیر کرا لەلایەن جەلادەکانی بەعسەوہ، برینەکە ی سووک بوو بەلام بەداخەوہ خۆی و چەند کەسیکی تر لەبەردەم کانی شیخی بامۆک ھەر بە زیندویی کردنیان بەژێر خۆلەوہ وەھەر وەھا گەرمکی کانی عاشقان زیاتر لە سێ سەد مائ دەبوو ھەموویان تیکۆپێک دا بەسەر دانیشتووہ ھەزارو بێ دیفاعەکاندا بێ ئەوہی دەست لەژنو منال و پیر بپاریژن زۆر بەداخەوہ.

حاجی سالحی گیلەک:

پیاویکی زۆر دڵسۆزو لیومشاوہ بوو خاوەن ھەلوێستیکی کوردایەتی بوو مائیان لە گوندی (گیلەک) بوو، ناشیکی ھەبوو لە نزیک جادە ی پردی زەلەم (ناشی ئارد). ھەر دەنگوباسییکیان ببیستایە یەکسەر خەلکی دەناردوو ئاگاداریان دەکردین لە جمووجوولی میری. زۆر جار دەھاتە

لامان دلخۇشى دىكرىدىن، پىيى دەگوتىن زۇر ئاگاتان له خۇتان بى،
ئەزانم ئىۋە له مردن ناترسن، بەلام ئەمە جىگاي شەرپ نىيەو زۇر
وورىابن. كۆمەلى قىسەى دۆستانەى بۇ دىكرىدىن، ئىمەش قىسەكانىمان
قبول بووو بە دۆستىكى خۇشەويستمان دىزانى، بەلام دەمانگوت بە
هەموو توانامان ھەول دەدىن نەھىلىن دوژمن له پردى زەلم
بەپىتەو بەردو ھەلەبجەو خورمال. ئەويش دەيگوت منىش شەوو
رۇز دۇعاى خىرم له سەرە بۇتان بىكەم.

حاجى مۇشیر كۆكۆيى :

له سالەكانى ۱۹۵۹ وەكو دۆستىكى عىزبى پەيۋەندى كردوو بەپارتى
دىموكراتى كوردستانى ئەو كاتەو، پىاويكى زۇر ناسراو بەودفا بوو،
ودزى ژيانىشى زۇر باش بوو له سالەكانى ۱۹۶۴ بوو بە پىشمەرگە
لاى ئىمە. بە ھوكمى لىھاتوويى خۇى كراو بەسەرپەل له لقى (۲) ى
بىارە. ئەو پىاوە دەورىكى زۇر بالاي ھەبوو له شەرى ناوچەكەدا،
پىاويكى دەست پاك و داوین پاك و قىسە خۇش بوو.

مستەفاى حاجى فرج تەۋىلەيى :

پىاويكى زۇر دىسۆزو تىكۆشەر بوو، مائەكەى جىگەى ھەوانەوەى
پىشمەرگەو كادىرەكانى كوردايەتى بوو، ھەر كاتى بچوويتايە مائەكەى

خۆى بەخاوەن مالى نەدمزانى ھەر بەبنەمالە تىكۆشەر بوون لە رىگای
گوردایەتىدا.

عەبدوللای مەلا عەلى ھەلەبجەبى:

کادىرىكى تىكۆشەرو دلسۆزبوو. بەداخەوہ ئەم نازادىيەى نەبىنى، گە
ھەمىشە خەونى پىئوہ دەبىنى.

جەمە نورى حاجى ئەمىن:

پىاوئىكى ناسراوى ھەلەبجە بوو، لە بنەمالەيەكى شۆرش گىرو نىشتمان
پەروەر بوو، پىاوئىكى زۆر عاقل و لەسەر خۆ بوو، کادىرىكى دلسۆزى
گوردایەتى بوو، لەناو خەلکىدا زۆر پىزى لى دەگىرا ئاوات و نامانجى
رزگارى خەلکى گوردستان بوو، تووشى چەندەھا نازار و نارەحەتى بوو
لەو رىبازەدا، بەلام ھەر کۆلى نەدا تا شەھىد بوو.

حاجى ئەولکەرەيم:

لە دىلى شىرەمەر بوو. پىاوئىكى زۆر تىكۆشەر بوو، زۆربەى نىشو
کارەگانمان لە رىگەى ئەودوہ دەکرا و ھەمەرومھا گواستەنەوہمان لەدىيەك
بۆ دىيەكى تر.

مەحمود ئەمین مام کریم:

خەلکی ناوچەى دوکان، پیاویکی فەرماندەو لیھاتوو دلسۆز بوو، لە ساڵى ۱۹۶۰ لەگەڵ پێبازى کوردایەتیدا بوو چ وەك پێکخستن چ وەك فەرماندە. زۆر پیاویکی روو خوۆش و قسە خوۆش بوو لەناو خەلکیدا ئەوەندەى من ناسیبیتم کەس گلەیی لى نەبوو.

مەحمود بەگى حسین بەگ:

پیاویکی ناودارى ھەلەبجە بوو، چەند جارێ لەلایەن حکومەتمووە داوای لیکرا ھاوکارییان بکا بۆ ئەوەى کۆمەڵێ چەمکدارى ھەبێ، بەلام ئەو ھیچى قبوڵ نەکرد. چەند جارێ بۆى باس کردم دەیگوت:

"من ئەگەر بارو گوزمرانیشم زۆر خراپ بێ، ئەوا ھەر ئامادەنیم خیانەت لە کوردو کوردستان بکەم."

مەحمود بەگى ئەورە حەمان ئەفەندى:

دانیشتووی شارى ھەلەبجە بوو، خاوەنى زیاتر لە (۷۰) دوکان بوو لە نیو ھەلەبجەدا. کاتى کرێى دوکانەکانى وەردەگرت، دابەشى دەکرد بە سەر لێقەوماوان و ھەژاراندا، خویشى مانگی وا ھەبوو لە ناوچەى مانگەکەدا قەرزى دەکرد. ئەم پیاو ھەلەبجە بوو، زۆرى پێخوۆش بوو خزمەتى جەماوەر بکا، بەداخەو ساڵى ۱۹۷۴ لە ھێرشەکەى شارى

ههله بچه دا خۆی و خزم و كهسو كارهكانی له ناو خانوو ده كه دا بهر ناپالم
كه وتن و هه موویان شه هید بوون.

حسن به گی عه لی به گی جاف:

ئه م پیاوه له به گزاده ناو دارهكانی ئیلی جاف بوو، له زهمانی پاشایه تیدا
ئه ندای پهر له مان بوو، خاوه نی (۷۰) دئ بوو، ههر له ناوچه ی
(جه له ولا) وه بگره تا (شاره زوور) گوندی هه بوو. جگه له وه شاعیر و
نووسه ریش بوو.

مولازم عوسمان سه عید به گ:

مرۆژیکێ زۆر قاردهمان و به توانا بوو. ماوه یهکی زۆر پیکه وه بووین له
رۆژه ناخۆشه کاندای هاوڕێی یه کتر بووین. له مانگی دوانزه ی سالی
۱۹۷۴ دا وه کو سه رلق له گه ل مندا بوو له شه ره کانی سه رتیزو بیژن.

حامید حه مه تایه ر به گ:

له ساله کانی ۱۹۶۱ له لایه ن میریه وه برپاری گرتنی دهرچوو بوو له بهر
ئه وه ی پیاویکی نیشتمان پهروه ر بوو سلی له هه یج که ل و کۆسپیک
نه ده کرده وه له پیناوی به رژه وه ندی میلله ته کهیدا من ئه م شاهیدیه

ئەدەم بۆ ئەوانەى كەناوم نوسیون كە خاوەنى خەباتىكى بى ووجان بوون لە رۆژە رەشەكاندا.

مستەفا كۆكۆيى:

پیاویكى زۆر بەحورمەت و ئازاو لیوێشاوە بوو بەشداری زۆر شەپى سەختى کردوووە لەگەڵ دوژمنانى شۆرشى گەلەكەمان.

قادر كۆكۆيى:

يەكێ بوو لە قارەمانانى شۆرشى سەرەتایى، كە لە ھەموو شەپى پێكدانىكدا ھەرگیز سەلى لە دوژمن نەكردۆتەووە. پێنج جار بە سەختى بریندار بوو. ھەر كاتى، ئەگەر شەپىكى قورس بووایە، نەپرسیان داوێتى. بەلام ئەگەر ئاستى بووایە، پشتگوێ دەخرا. ئەمەى چەند جار لای من باس دەکرد، بەتایبەتى لەم دواییەدا. ئەو بوو، لە شەپىكى بەرانبەردا خۆى و كۆرەكەى شەھید کران لە نزیك سید سادق. كاك قادر وەك بنەمالە خاوەنى خەباتىكى دوورو درێژو چەندین كەس لە بنەمالەكەیان شەھید كراون، وەك براو ئامۆزاو خزم و كەسو كاری.

شىخ ھەمە ئەمىنى شىخ مستەفا غەبابەيلى:

پىياۋىكى زۆر تىكۆشەرو لىھاتوو بوو لە سالاھىكانى ۱۹۵۹ ئەندامى لىژنەى جوتياران بوو ھەم كارى زۆر چاك و پىكى ئەنجام داو ھەم بۆ بەرژمەندى خەلى كوردستان لە ھەموو بواردەكاندا. ئەم پىاوە ھەم بۆ شەھىدە كۆرى شەھىدە زۆر ھىلاك بوو لەگەڵ شۆرشى گەلەكەماندا تاكو نىستا ئەویش و حاجى مشىرى كۆكۆيش لە جىگادا كەوتوون و ھەمى ژيانىان خراپەو ھىچ شتىكى واىان بۆ نەكردوون بۆ ئەو ھەم پى بۆين ئەم پىاوە ناو دارانە كە باسەم كردن بە ھەقى خۆمى دەزانم چونكە مېژوو شاھىدە كە چ دەورەكان ھەبوو لە شۆرشى گەلى كوردستاندا. زۆر پىاوى چاك و ھەلۆيىستى كوردانەم دىو ھەم ناوچە جۇراو جۇردەكانى كوردستان كە ناتوانم ناوى ھەموويان بنووسم چونكە بەرپاستى ھەندىك لەمانە زۆر ھىلاك بوون و لەگەڵ ئەرك و ئازارى مەلەتەكەماندا بوون لەوانە:

مستەفا ئەفەندى:

لە خورمال دادەنىشت. ئىمە، كە پىشمەرگە بووین، ھەرچەندە لە سەرھادا گلەيمان لى ھەبوو، بەلام ئەو خۆى زۆر لە ئىمە نەزىك دەكردەو. ھاتووچۆى (سلىمانى - سىد سادق)ى دەكرد. رۆژى ھاتە لامان، گوتى زۆر ئاگاتان لە خۆتان بى، ھەمەت دەيوئ بە ھەموو

شېۋىيەك بىگەرپتەۋە بۇ ھەلەبجە. ئەۋ كاتە ھەلەبجە بەشى ئىدارەى تيا بوو عەسكەرى تيانەبوو. ئىمەش تاكو رادىيەك گويماڭ ئى دەگرت. ئەم پياۋە دۋاى ماۋىيەك تەنەنگىكى بىرنەۋى ھەبوو ناردى بۇمان، گوتى: "با لاتان بى، بەلام لاى كەس باسەم مەگەن." بەۋە ئەم پياۋە زۇر لىمان نەزىك بوۋەدەۋە دەرگەۋەت پياۋىكى باشە. زۇر زانىيارى راستى بۇ دەھىناين. لەم شۇرەشە نوۋىيەشدا دوو كورۋى و دوو برازى شەھىد بوون. ئەۋ كاتەى ئەۋ تەنەنگەى بە ئىمەدا، بۇ ئىمە شتىكى زۇر بوو، چۈنكە ئىمە چەكەكانمان ھۆلەندى و ئىنگىلىزى بوو لەگەل پىنج تىر.

حاجى عەلى كەلور:

يەككى بوو لەۋ پياۋە دىسۆزانەى، كە پىئى ئى نەدەبىرەن. كە رومان دەكرە مائەكەى بەردو پىرمان دەھات. زۇر جارىش، ئەگەر دەنگوباسىكىيان بزانيايە لە لايەن پياۋ خرابانەۋە، زوو ئاگادارىيان دەكرەين بۇ ئەۋەى ورياي خۇمان بىن.

حاجى خەمە عەلى تەپەتۇلەكە:

خۇى و خىزانەكەى زۇرى يارمەتى دەداين لە كاتى ئى قەۋماندا بە ۋولاخ و تراكتۇر نان و ئاۋيان فرىا دەخستىن و سەردانىيان دەكرەين بۇ سەنگەرەكانمان.

له شىروەن بۇ سىتۇكىلەم

جەمەتى ئەۋرە جەمان ئاغا:

بەراستى ئەم پىاۋەش خاۋەنى ھەلۋىستىكى كوردايەتى بوو، بە ھىچ
جۇرئى سازش و سەرى بۇ دوژمنانى كورد دانەنەۋاند.

حاجى جەمە ئەمىنى جامىلا:

لە دىيى (جانجان) سەم بە ناحىيە سىروان بوو. پىاۋىكى زۇر
خەمخۇرو دىسۇز بوو بۇ پىشمەرگە، زۇر دىنەۋايى دەكرىن و يارمەتى
دەداين.

مەلا رەئوفى دەروىش تۇففىق:

يەككى بوو لە كارە تىكۆشەرمگانى كوردايەتى ھەر لە تەمەنى
مەندالىەۋە دەست بەكار بوۋە لە رىكخستى قوتابيان و لەگەل شەھىدى
نەمەر خالدى حاجى ھەرجو چەندىن برادەرى بە ئەمەك. كاك مەلا
رەئوف خاۋەنى خەباتىكى دوروو درىز بوو. توۋشى گەلى
چەرمەسەرى و نارەھەتى و ئازار و ئەشكەنجەۋ دەر بەدەرى بوۋە لە
رىگاي كوردايەتى داۋ پىاۋىكى زۇر بە ھەلۋىست و كۆلنەدەر بوو، سلى لە
دوژمنانى شۇرشى كورد نەدەكرەدەۋە. چەندىن كارى پىشمەرگايەتى
ناوخۇشى بى سىكرەنەۋە جىبەجى كەردەۋە. زۇربە داخەۋە ئەۋ ھەفائە

لەم دوايىيەدا زۆر دەستى كورت بوو، ژيانى مادىي باش نەبوو تا بە نەخۆشى كۆچى دوايى كرد.

رەئوفى حاجى ھەمە عەلى:

مامۇستاي كوردايەتى مامۇستا رۇوف لەسائەكانى ۱۹۵۵، ۱۹۵۶ كارى كوردايەتى دەگرد. پياويكى زۆر دلسۆزو بەتواناو تىكۆشەر بوو، وزعى ژيانيان زۆر باش بوو، بى سىل كوردنەو لەبەرژەوئەندى خۆى و بنەمالەكەيان و سلگردنەو لە دوژمنى گەلى كورد ئەم پياو ھەر بەردەوام بوو لەسەر رىبازى كوردايەتى لەدواى شۆرشى ۱۴ ى تەموزى ۱۹۵۸ دەستىكى بالاي ھەبوو لە رىكخستىن و دروست كردنى تەنزىم ى كوردايەتى ماومىيەك بەرپرسي لىژنەى ناوچەى ھەلەبجە بوو، كارى زۆر چاكى دەگرد، پياويكى دەست پاك و دل پاك بوو، ئەويش ھەر بەو ئاواتەو سەرى نايەو، بەداخەو ھىچ گۆرانكارىيەكى چاكى نەدى لەناو بزوتنەو ى كوردايەتىدا لەوگاتەدا.

رەئوف بەگى قلىيجە:

كادريكى ماندويى نەناسى تىكۆشەرى عەسكەرى و سياسى بوو. ئەم مروفە زۆر لە ئەندامانى بنەمالەكەشى شەھيد كراون لە پىناوى نازادى و رزگارىي خەلكى كوردستاندا.

بەشى چوارەم

جەمەتى قەرەج ۋە كۆنگرەدى دوۋەمى ئ.ن.ك ۋە سائى ۲۰۰۱ ۋە شارى سلېمانى

گلەیی و رەخنە

من لەبەرئەوێ خاوەنی هەلۆیستی خۆم بووم و باوەریشم هەبوو بەوێ کردوووە و دەیکەم، زۆرجار تووشی کێشە هاتووم لەگەڵ لیپرسراواندا، چ لە سەردەمی شۆرشێ ئەیلوول و چ لە سەردەمی شۆرشێ نویدا. هەلبەت من هیچ مەرام و بەرژەوێندییەکی خۆیی و تایبەتیی نەبوو، بەلکو هەر بیرم لە بەرژەوێندیی میللەتەکەم کردوووە بۆ ئەوێ لە رووی هیچ کەسیکدا دابمێنم، یان چاوپۆشی لە هیچ چەوتی و هەلبەتەک بەکەم. زۆرجار باجی ئەم هەلۆیستانەشم داوە و گرتەم بۆ دروست بوو و بۆ منەتیش بووم، چونکە ئەنجام باوەرم بە کێشە رەوای میللەتەکەم هەبوو، کە لە سەررووی هەموو کێشەیهکەوێ.

وەک چۆن چەکەم هەلگرتوووە بەرەبەرەکانی دوژمنانی میللەتەکەم کردوو، هەروەها لەنیو شۆرشیدا ئەوێندە بۆم کرابۆ لە رووی هیچ کاربەدەستیکدا سەلمنەکردووە و مافم پشتگوێ نەخستوو.

دەسلەتدارانی کورد، ئەگەر شتیکی ناپەسەندیان کردبۆ، بە ناگام هیانەتەو. بۆیە زۆرجار تووشی کێشە و ناکوکی بووم لە هەندێ شوێندا.

من پیم باشه ههرگه سی پۆست و دمه لاتی دهکوهیته دهست، ههولیدا
کاری باش بکاو بهرزه و مندییه کانی خه لکی کوردستان بپاریزی، ئه مهش
سهرمایه یه کی پیرۆزه بۆ پاشهرۆزی نه و که سانه.

ههله بهت زۆریه ی زۆری خه لکی کوردستان له م شۆرشه خویناوییه دا
به شدار بووه. ئیمه ی کاربه دهستان زۆر شتمان رووبه پروو ده بیته وه
له لایه ن که سوکاری شه هیدان و پێشمه رگه بی دهست و بی چاوو بی
قاجه گانه وه. ئه وانه ی ناو ده برین به که م ئه ندامانی شۆرش، زۆرجار
گله یی ئه وه ده که ن و مکو پێویست لایان لینا کریته وه و ریزیان لینا گیرئ،
ئه مهش شتیکی زۆر خراپه و زۆر له ریزو شکۆو حورمه تی
شۆرشه که مان که م ده کاته وه و ناحه زانی شۆرشه که مان سوودی
لیومر ده گرن و گیشه و دۆزه که مانی بی نا شیرین ده بی.

من پیم باشه زۆر ریز له که سو کاری شه هیدان بگیری و حسابیکی
تایبه تییان بۆ بکری و به چاوی ریزو وه فاو نازمه و ته ماشا بکری و ریز
له و که سانه بگیری، که له پینا و میلله ته که یاندا دهست و چاوو قاجیان
له دهست داوه و که م ئه ندام بوون. ههروه ها ریزو حورمه ت بۆ نه و
پێشمه رگه دیڕینه نه دابنری و یارمه تی باشیان بۆ دابین بکری، چونکه
ئه م نازادییه ی ئیستا له کوردستاندا هه یه، به ری ره نجی ده یان ساله ی
شه هیدان و نه و خه لکانه یه، که خۆیان له م پینا وه دا به خست کردوه.
چه ندیکیش ئیمه ریز له خه لکه چاکه که بگرین، هیشتا ههرکه مه و

به شېځه له خهباتى ئىستامان. ههروها ههول بدمين خه لکه چاکه که ريزمان بگرن له ريگه ي مامه له چاکه کانمانه وه. نهوان ههست به وه بکهن ئەم ژيانه نازاده خهباتى خه لکه تیکۆشهرو خهباتگير که ي جارانه، که ئەمپۆ کورد له پهنايدا دهحه سيته وه و نابى هيچ کاتيکيش ئەمه له بير بکهين.

له دواى راپهرينه وه، زۆر کهس دههاتنه لام و باسى نه و ميان دهکرد، که بۆچى ريگه به ههندى بهرپرس و فهرومانده دهرى هه ر بير له خويان و دهووبه ره که يان بکه نه وه و بهرژده و مندى گشتى فهرومانوش بکهن، بۆچى له کهس و کارى شه هيدان و خه لکه خهباتگير و ماندو وه که نه پرسنه وه، که به دريژايى شوڤشى نهيلوول و شوڤشى نوئ تووشى چه ندين کاره ساتى جوړاو جوړ بوون. زۆر کهس گله ييان ليده کردين، که هه ق وايه نه و شتانه لای هه قالى بهرپرز (مام جهلال) باس بکړئ. بۆ نموونه، ليپرسراوى وا هه يه سى جار زه ويى و مرگرتو وه و خانووشى و مرگرتو وه و زه ويه کانيشيان فروشتو وه به پارميه کى خه يالى، به لام دميان خيژانى شه هيد زه ويه کى چه په ک و په راويژيان و مرگرتو وه، که داويانه به ۵ تا ۱۰ هه زار دينار. دميانگوت هه ق وايه ئەم شتانه باس بکړئ لای بهرپرز (مام جهلال)، چونکه خه لکى دهزانى، که بهرپريان هيچ لايه نگيرى نه و شتانه نيبه. من بۆ خوشم زۆر جار لای بهرپرز (مام

جەلال) ئەم شتانەم باس کردووہو خۆیشم ئاگام لى بووہ زۆرجار بەرپىزى باسى ئەوہى کردوہ، کە دەبى ئىمە خزمەتکارى مىللەتەکەمان بىن و ھەموو خىرو خۆشییەگمان بۆ کەس وکارى شەھیدان و خەلکى گوردستان بوئ، بەلام ناچارىش ھەندى شت دەسەپىنئ.

لێرەدا دەمەوئ گلەيى لە ھەندى لە نووسەران و رۆشنبىرانىشمان بکەم.

دەلئىم لەپراستیدا ئىمە، سەرھەپى ئەوہى رۆشنبىرو ھونەرمنەندو نووسەرى چاکمان ھەيە، بەلام بەداخەوہ ھەندىکيان لە ئاستى خستنەپرووى داکەوتى مىللەتەکەمان خۆپەرستو بئ وىژدانن. لە ٢٠٠٢/٣/١٦، کە بۆنەو يادى سائىرۆزى کىمىابارانى شارى ھەلەبجەى شەھىد بوو، لە چەندىن گۆفارو پەرتوووک و رۆژنامەدا، کە بە چاپيان گەياند، زۆر بابەتيان لەسەر رۆژە نووسى، بەلام بەداخەوہ لە ھىچياندا ناوى شەھىدەکانمانى تىدا نەبوو، باسى ئەو پياوہ تىکۆشەرانەى تىدا نەبوو، لە بارەى ئەوہى، کە کئ بوون و کئ نەبوون. لە سائى (٢٠٠٢)دا، کە ئىمە حاکم بووين لە کوردستانى عىراقداو دەمانتوانى لەپرووى مئىزووييەوہ سەبارەت بە يادى شەھىدەکانمان شتى چاکتر بکەين و ئىمە دەمانتوانى ھەندى لەم باسانە بخەينە رووپەرى رۆژنامەو گۆفارەکانى تايبەت بە ھەلەبجەوہ، بەلام مخابن، ئەوہمان نەکرد.

ھەلبەت ئىمە، كە پېشمەرگە ۋەين، بە خەباتى چەكدارى ھىچ
 درىخەكەمان نەكردو داۋاى ھىچ پاداشتىكىش ناكەين، بەلام بۇ راى
 گشتى ۋەكو ۋەفائەك بۇ شەھىدان، ۋا رەۋايە لە كۆپو كۆمەل ۋە
 بۆنەكەدا درىخى لە باسكردنىان نەكەن ۋە ناۋيان ئېھىن. رۆشنىبران
 پەنجە ۋە خامەيان باشە ۋە زۆر كۆپو كۆمەلدا بەشدارى دەكەن، ۋا
 رەۋايە ئەم كارە مېژوۋىيانە لە ئەستۋى ئەۋاندا بى. ھەلبەت ئىمە
 ۋەكو پېشمەرگە تۋانىمان مىللەتەكەمان لە رىگەى شۆرشى چەكدارى ۋە
 خەباتى سىياسىيە ۋە بە جىهان بناسىنن. زۆر كەسمان ھەيە لە ھەردوۋ
 شۆرشەكەدا بەشدارى كىردوۋە، چ لە شۆرشى ئەيلوول ۋە چ لە شۆرشى
 نوۋى گەلەكەماندا، بەلام زۆر بەداخە ۋە ناۋى ئەو كەسانەمان بەجارى
 فەرامۆشكردوۋە، تەنانەت ھىچ حسابىكىش بۇ خىزانەكانيان ناكىرى ۋە
 رىز لە خەباتەكەشيان ناكىرى. بىگومان ئەمە كارىگەرەيەكى سلبىي
 زۆرى لەنىو كۆپو كۆمەل ۋە خەلكەدا ھەيە. مەن زۆر كەسم بىنىۋە، بە
 تايبەتى ئەو كەسانەى ماون ۋە بەشدارىيان لە شۆرشى ئەيلوول، يان
 شۆرشى نوۋىدا كىردوۋە پېشمەرگە بوون ۋە ھەموو تەمەنى گەنجىي
 خۇيان لە پىناۋى كورددا خەرج كىردوۋە. ئەم پېشمەرگەيە بۇ كورد
 بەرگەى برسىتى ۋە نەبوونى ۋە ھەزارو يەك جۆر ناپەحەتى ۋە
 رۈبەرۋو بوونەۋەى مەرگى گىرتوۋە، لەگەل ھەر پارتو لايەنىكى سىياسى

بووبى، بەلام ھەر پېشمەرگە بوو، ئىدى بۇچى وا باس لەميان بىرى و
باس لەوى دىيان نەكرى؟ ياخود وا ناوى لى بىرى، ئەم پېشمەرگە
ئەيلوول بوو و نەخىر ئەويان پېشمەرگە شۇرشى كۆن و ئەويشيان
نۆى. ! لە كاتىكدا پېشمەرگە و شۇرش كۆن بى، يان تازە، ھەردووكيان
شۇرش بوون و ھەردووكيان لەپىناو كورددا بوون؟ ئەگەر لە
حالەتتىكىشدا لىپرسراوكان بىريان لە شتى كرديتەو، يان
جياوازيەكى نىوخويان ھەبووبى، يان دەستەگەرى ھەبووبى، ئەو
پېشمەرگە گوناھى چى بوو؟ ھەق واىە پېشمەرگەكان بە يەك چاو
تەماشى بىرىن، بىجگە لەو كەسانە نەبى گىرەشويىن بوون، يان
خيانەتيان كردوو. دەلىم، ئەم نەوہىەى ئىستا، كە خامە بەدەستن و
رۆشنىرن و خاوەن برۋانامەن، ھەق واىە گوئ لە خەلگانى تريش بگرن،
كەوا رابردوويەكى پاكيان ھەيە و خاوەنى خەباتن و رۆليان لە
شۇرشەكەدا ھەبوو، چ وەكو پېشمەرگە و كادرو چ وەكو رۆشنىرو
نووسەر. لەراستىدا ھەرامۆشكردى رۆلى ئەو تىكۆشەرانە باش نىيە،
بەلكو ھەق واىە گوئ لە ھەموو كەس راگرىن و بە باشى رىزى خەلكە
تىكۆشەركە بگرىن، چونكە ئەو خەلكانە لە شۇرشى ئەيلوول يا لە
شۇرشى نويدا رۆليان ھەبوو، ھىچ رۆزى خيانەتتىكيان نەكردو يان
كارىگەريەكى خراپيان لەسەر بزوتنەوہى كورد نەبوو. ئەوانەش،

كە خىيانەتچان كىردۈۋە يان كۆسپ بوون لە رېڭەي بزووتنەۋەي كوردىداۋ بازرگانى جەنگ بوون، چىيان لەگەلدا بىرئى ھەقى خۇيانە.

كە من لىرەدا ۋەك پېشمەرگەيك گلەيىم ھەيە لەۋ كەسانەيە، كە دەسلەتچان دەكەۋىتتە دەست ھەر بىر لەخۇيان ۋە دەۋرو بەرمەكەيان دەكەنەۋە. ئىمە دەپى ھەمىشە بە ۋەفا بىن بەرامبەر بە كەس وگارى شەھىدو خەلگە ماندوۋەكە، ھەروەھا خەلگى دېھاتەكان، كە سالانىكى دوورو درىژى خەباتمان بەھەموو شىۋەيەك بەشدارىي ئەم شۆرپەيان كىرد. رۆژانە خەلگى جۇراۋجۇر دەيىنم، كە نارىزايى خۇيان دەردەپىن بەرامبەر بە ھەلسۈكەۋتى ھەندى لە لىپىرسراۋان كە داخەۋە ۋەك پىۋىست ناچىن بە دەميانەۋەو رىزىيان لى ناگىرن. بۇيە داۋاكارم لەۋ كەسانەي ئىش ۋە كاريان پى دەسپىردى ھەۋل بىدەن لە پىش ھەموو كەس كىشەي لىقەۋماۋان ۋە شەھىدان ۋە كەس ۋە كاريان بە شىۋەيەكى گونجاۋ چارەسەر بىكەن، چونكە كورسى ۋە دەسلەت تاسەر بۇ كەس نىيە. ئەم ئازادىيەي ئىستا ھەيە، ئاكامى خەبات ۋە تىكۋشانى شەھىدە قارەمانەكان ۋە خەلگە چاك ۋە بە ئەمەكەكەي كوردستانە، ھەق ۋايە بەرژەۋەندى تاكە كەسى بخىرتە لاۋەو بەرژەۋەندى گشتى بىيىتە ئاۋات ۋە ئامانجى لىپىرسراۋان، چونكە ئەۋ شتانە زەقەۋ ناشاردىنەۋە.

من بە مافى خۇمى دەزانم ئەم قسانە بىكەم، چونكە دەميان كورۋ براۋ باۋكى خەلگ لەگەل مندا بوون ۋە شەھىد كراۋن ۋە زۆربەيان دىنە لاي

من سکاڵا دەکەن، کە تا ئیستا وەکو پێویست هیچیان بۆ نەگراوە. بە پێچەوانەشەو، جوۆرە خەلگێ ھەن زیاد لە رادە کاربەدەستییان دراوتی و شایەنی ئەووش نین. بە باشی ئەژین بێ ئەووی ماندوو بووبن لەم شوێنەدا.

لەرستیدا ئەو زوڵم و زۆردی دوژمنان دژ بە میللەتی کورد کردوویانە. ھەرجارە بە شیوازی بوو. یەگێ لەو شیوازانە ئیمپرو دەبینین، لەژێر دروشمی بە ساختە (موسولمانیتی) یەویم. من پیم وایە، ھەر کارو کردەویمەکی دوژمنکاری دژ بە کوردو کێشە رەواکەیی بێ، بە ھەر ناوی بێ و لەژێر سایەو بالێکدا بێ، سەرمتا دژ بە مەروفاپەتی و ئەوجا دژ بە نەتەووی کوردە. من بپروا ناکەم ھەر زوڵم بە ھەر ناو و دروشمیکەو بێ، کورد قبوڵی بکا.

من بۆ ماویمەکی زۆر لە ولاتی (سوید) دا ژیاوم. لەوێ زۆر باسی ئەو دەکری، کەوا لە ھەلەبجەدا بە کۆمەڵ خەلک کوژراوە، ئەوان زۆر پێیان قورسو ناخۆشە. سویدیەکان ھەر فیلمیکی ھەلەبجە لە کەنالی تەلەفزیۆنەکیاندا نیشان بدی، ئەگەر مندالیان لە مالدای بێ تەماشای بکا، دەلێن: با ئەو مندالە نەیبیتی، چونکە کاریگەری دەبێ لەسەر عەقڵیان و لەسەر ھەست و وێژدانیان. ئیمە باشتر ئیمپرو لە روویەکەو سود لەو بیر و مەبەغین، کە جاریکی تر رێگە نەدەین خاکی ئەم ولاتە ببیتەو بە گۆرەپانی شەرو وێرانکاری و تاقیگەیی چەکە کۆکۆژە

نەفرەتتەيەكان. زياتر له (٤٠) سائە خەلگى كورد لەژىر ئەشكەنجەو ئازاردا دەنالىنن و درىخيشيان لە خەبات و تىكۆشان نەگردوو، لەبەرامبەر دوژمنە درىندەو يەك لەدواى يەكەكانياندا وەستانەتەو وە قوربانى سەروماليان لەم پىناویدا بەخشيود.

هەلبەت كەو كاتە بەرھەمى خەبات و تىكۆشانە بە راستى دىتە بەر، كە خزمەتى خەلگى بكاو چارەسەرى كيشەكانيان بكا. بەلام ئەگەر بە پىچەوانەو بەو ھەركەسى بىھوئ بەشى خۆى زيادى، ئەوا جەماوەر نارازى دەكاو زەمىنە بۆ زولم و چەوساندنەو خۆش دەبىتەو.

ئىمە رۆژمان گەياندوووتە ئەمڕۆو زۆر قەرزارى خەلگى كوردستانين، بەتايبەتى شەھيدان و ميللەتە لىقەوماوەكەى. ئەمەى ئىستا ھەيە لە ئەنجامى خەباتى چەند سائەى ئەو خەلگەيەو پىويستى بە پاراستنە.

پىويستە بە ھەرجۆرى چارەسەرى كيشەى كوردستان دەكرى ھەولى بۆ بدرى و چارەسەرى بۆ بدۆزىتەو. ئەوەى زۆر زەقەو لە ھەموو لاوہ باسى لىوہ دەكرى، ئەوہيە، كە دەلەين بۆچى سەركردەكانى كورد رىك ناكەون؟ بۆچى دانانيشن بە شىوہى گفتوگۆ چارەسەرى ناكۆكيەكان بكەن؟ ئەمڕۆ نيشانەى شتەكان ديارەو بەزەقى دەبينرى، كە دوژمنەكانى بزوووتنەوہى كوردى خەريكى پيلان دانان بەھەموو شىوہيەك، عىراق بەگردارى شەرى لەگەلدا كردووین و شەرى لەگەلدا

راگەياندووین، بەلام دراوسىكانمان بە دۇستايەتى و پلانگىرى و بە شىۋەى جياجيا. ئىستاش باشتىن شت بۇ ئىمە ئەۋەيە چاپۇشى لە شتە لاۋەكەيەكان بگەين لەپىناۋ بەرژەۋەندى گشتى خەلگى كوردستاندا تىبكۇشىن.

بىگومان ئىمە ھەز دەكەين ھەموو كوردستان ئاۋەدان بىتەۋەو ھەموو خىرى بۇ خەلگەكەى بى، چونكە خەلگى كوردستان بەگشتى زياتر لە چل سائە توۋشى ھەزارو يەك دەردەسەرى جۇراۋجۇر بوۋە. بەلام خەلگى ھەلەبجە لەم دەردەسەريانەدا پىشكى گەۋرەى بەركەۋتوۋە. ئىستاش خەلگى ھەلەبجە ھەر چاپۇرى ئاۋەدان كەرنەۋەى شارەكەيان، چاپۇرانن چارەسەرى ئەو خەلگە بى جىگەو بى رىگەيە بگرى، كە ھەموو مائەكانيان ويران كراۋە.

لە رابردوۋدا ھەر مائى شەش ھەوت ژوۋرى ھەبوۋە. ئەو خەلگە دوكانو بازارو سەرۋەتو سامانيان ھەموو رۇشتوۋە كەلاۋەكانيان ھەتاكو ئىستاش چاك نەكراۋەتەۋە. ئىستاش زياتر لە دە ھەزار مائى كوردى خەلگى ھەلەبجە لە دىھاتەكانى سنوۋرى (ئىران)دا كرىكارى و ھەمائى دەكەن و ھەندىكىشان پىرسىار دەكەن. زۆربەى زۇريان لەژىر چادردا لە ئاۋارەيىدا دەژىن، ھەز دەكەن كىشەكانيان بۇ چارەسەر بى و بگەپىنەۋە ۋلاتە خۇشەۋىستەكەى خۇيان ھەتا لەناۋ كەسو كارىاندا بە سەربەرزى بژىن.

بەشی پێنجەم

كۆتايى

من له پېشمەرگه سهرهتاييهكانم له شۆرشى ئەيلوول داو ئەمەى باسم
 كرد بەشىكى زۆر زۆر كەمە له مېژووى ئەم شۆرشە؛ هەلبەت سەدان
 كتيب ناتوانى بە تەواوتى لەسەر مەسەلەى كورد بنووسى.
 دوژمنەكانمان بە شىۋەيهكى درپندانە مامەلەيان لەگەڵ كيشەى كورد
 كردوو و خەلكيان كوشتوو و گرتوو و ديهاتيان سووتاندوو و زۆر كارى
 ترى خراپيان كردوو، بى ئەوەى ئەم زالمەنە لە ژنو منداڵ و پير
 دەست بپارێزن. بەلام ئەوەى من ديوە لەم شۆرشەى ئەم دواييهدا، چ
 لە سەرکردەو چ لە پېشمەرگە، لە هەردوو شۆرشەكەدا، واتە شۆرشى
 ئەيلوول و شۆرشى نوێ، جىگەى شانازى هەتاھەتاييه بۆ نەتەوہى
 كورد.

بينيوە، كە لە زۆربەى زۆرى شەرپگەكاندا دژ بە حكومەت، دە
 پېشمەرگە بەريان بە فەوجى سەربازو زرىپۆشو تانك و فرۆكە
 گرتوو. دوژمنان چەندىن جار شكاون و چەندىن جار بە كۆمەل ديليان
 ليگراو و فرۆكەيان ليخراو تە خواروو. ئيمە ئەو چەكانەى دەستمان
 دەكەوت، هەر ئەو چەكانە بوون، كە بەكارمان دەھينايەو دژ بە
 خۆيان، وەكو: (فېشەك و RBG و تەقەمەنى و BKC)، ھەمووى ھى
 خۆيان بوون. تواناى داراييمان زۆر كەم بوو، ھەتا جارى وا ھەبوو دوو

رۆژ ناخمان نەدەخوارد. ۳ مانگ جارى ئەگەر گۆشتىكىمان دەست بىكەوتايە. وەكو ھەر مەرفى دىبوايە ئەوانەمان ھەبوايە، بەلام، كە نەبوا، سەبرو تەحەمولىشمان كىردووە زۆر شادمان بووين بەوە، كە ئىمە بەرگرىي لە مىللەتەكەمان دەكەين و قوربانى دەدەين و چەكى شەرمەمان لەشاندایە. ئىمە بەو دل و گيانەو دەچووينە شەرگەكانەو دژ بە حكومەت. ئەگەر برىندار بووينا، شانازيمان بەو برىنداربوونەو دەگرد، تەنانەت خەلكى وامان ھەبوو زۆر حەزى دەگرد لەپىناوى كوردستاندا شەھىد بى.

ھەلبەت ھەركەس لە ئىمە بە ئەركى سەرشانى خۆى زانىو، گەر چووبى بۆ شەرو شەرى كىردى دژى دوژمنەكەى، شەرى مردن و ژيانى كىردووە مەترسى لەو نەبوو شەھىد بى.

من دەيان پىشمەرگەم ديوە تانك شىلاویتی لە ناو سەنگەرەكەيدا. ھەلبەت ئەو شەرانەى كراوە بە برىواو قەناعەتیکەو كراوە، داينەمۆى سەرەكى جولان و بەرگرىيمان و رۆحى كوردایەتى و نىشتمانپەرورى بوو.

مەبەستم لەو بەسەرھاتانەى گىرامنەو لەم بىرمورىەم ھەر بۆ ئەو بوو مىللەتەكەمان بزائى ئەم شۆرشە چۆن كراوە ئىمە چۆن توانىومانە لە بەشىكى بچووكى كوردستاندا سەرکەوتن بەدى بەینىن و چەندجاریكىش چۆك بە حكومەتى (عیراق)دا بدەين و ناچارى بکەين

وتووېژمان لەگەلدا بکا. ئەگەر چى ئەو وتووېژانەش بۇ بەرژەومندىي تايبەتى خۇي بووهو بۇ پشودان بووه بۇي، بەلام لەو دەرڤەتەشدا ئىمەش سوودمان لىومرگرتووه بۇ پشودان و دووبارە رىڭخستنهوى پىشمەرگەگانمان. هيوادارم ههموو خەلگەگە دواى ئىمە سوود لەمە و مېرگرن و رىز بۇ ئەو كەسانە دابنېن كەوا بەشدارىيان لەم شۆرشەدا كىردووهو شەهيد بوون و برىنداربوون و ههموو تەمەنى لاوى خۇيان بۇ رىزگارىي كوردو كوردستان خەرج كىردووه لە ههموو خىرو خوشىيەك بېبەش بوون. ئەم كارەى ئەو خۇبەختكرانە خۇي لەخۇيدا شتىكى زۆر گەورەيەو بە هېچ پارەو سامانى ناتوانى پاداشت بدىتتەوه، جگە لەوه نەبى كەوا وىكو ناسنامەيەك بۇ خىزانەكەيان لە پاشەروژدا نەوهگانىيان شانازىي پىوه بكن، كە باوك و برايان پىشمەرگە بووهو شەهيد بووه، يان رۆلەگانىيان كادى شۆرش بوون، يان باوك و براو كورپان لەپىناوى حورمەت و سەربەرزى و سەركەوتنى مىللەتەكەياندا بەخشيوه.

هەلبەت تا ئىستا بەهۆى شەهامەت و لەخۇبوردن و ئازايەتتى شەهيدە سەربەرزەكان و خەلگە چاكەكە، توانىومانە رۆژ بگەيەننە ئەمپۆ، كە ئىمە ئىستا خاوهنى پەرلەمان و حكومەت و هەولتى چەسپاندنى فېدېراتىيەت دەدەين. وا پتر لە ۱۱ سالە ئىمە ئازادىن و خۇمان حوكمى خۇمان دەكەين و ولاتانى دنياش ئاگايان لىيە، كە بەو توانا كەمەوهو

ئەو وڵاتە وێرانەووە توانیومانە تا رادەیهك خزمەتی میللەتەكەمان بکەین و ئاوەدانى بکەینەووە. هەرچەندە کەم و کورپیشمان هەبووە، بەلام کارە چاکەکانمان زۆر زیاترین لەووە. هیوادارم و داواکارم لە هەموو کاربەدەستانی حکومەتی کوردی، چ ئیمپڕۆبی و چ سبەینى بی، هەمیشە بە چاوی ریزەووە تەماشای کەسو کاری پێشمەرگەو شەهیدان و هەموو خەلکی بە ئەمەکی کوردستان بکەن، چونکە وەکو باسم کرد خەلکە چاکەکە مافیان زۆرە بەسەرمانەووە، ئەوانەى کورپو باریان کۆژراوە، دەبی ریزی تایبەتیان بۆ دابنن و نابى ئەوەمان لەبیر بجى، کە وەختى خۆی ئێمە دروشمیکمان وتوو: (کوردستان یان نەمان).

هەلبەت ئەوێ ئیمپڕۆ هەیه، بەرهەمی تیکۆشان و وفاداری ئەوانەیه، کە شەهید بوون و لە پیناوی ئیمپڕۆی ئێمەدا گیانی پیروزی خۆیان لەدەست دا، یاخود هینى ئەوانەیه، کە خاوەنى شەهیدان و یاخود کەم ئەندامان، هەمووشیان لەپیناوی بەرژەوهندیى خەلکی کوردستان خزمەتیان کردوو بى ئەوێ بیر لە بەرژەوهندى تایبەتى خۆیان بکەنەووە وە هەموو ئاوات و ئامانجیان ئەووە بوو داگیرکەران و وولاتمان بەجى بهێلن و کورد خۆی حوکمی خۆی بکا.

ئەوێ راستى بى، جیى داخە، ئەمپڕۆ خەلکانى هەن ریز لەم ئەزموونى ئازادیە ناگرن، دیارە نافامان ئەم شۆرشەمان چۆن دەستى پیکردو چۆن دروست بوو، چەند قوربانى لە پیناودا دراوە. ئەو جۆرە

خەلقئارا بىر لەۋە ئاڭلىنىۋاتقاندا، ئەم كەشۋ بارودۇخەي ئىستى چۈن ھاتە كايەۋە. ئەۋەي ئىمىرۇ دىيىنىن جۆرە كەشكە بى رۇيى سەددامو بەسى دىكتاتورە جۆرە ئاسايشو ئارامىيەك لە ۋلاتەكەمادنا بەرقەرار بوۋە. مىللەتەكە لە ئاشتىو تەبايىو يەكبووندان، بەلگە ھەموو خەلگەكە بە دىئۆزىيەۋە گۆيىستى فرمانەكانى رايەرانى شۇرۇش ھۆكۈمەتە كوردىيەكەن، بە دىئۆزىيەۋە دىروانە بارودۇخەكە ھەر يەكە خۇي بە بەرپرسىياري مېزوو دىزانى بۇ دەستىشانىكرەنى كەموگۆرپىيەكانو گەياندىيان بە شوپىنى خۇي بۇ چارسەركەرنى. دىيىنىن لە ساپەي ئەم ئازادىيەي لە ھەرىمداپە شەۋانە تا كاتىزىمىرى (۲۰۲)ى شەۋ خەلگ بە ئازادى لەدەرەۋىيە، لەسەر شەقامەكانەۋ لەھەموو شەقامو شوپىنەگىشتىيەكاندا ئاھەنگو ھەلپەركى دەگىرن، خەلگى دەچنە دەرەۋى شار بۇ گەشتو گوزارو لەھىچ شتى ناترسن. دىياردەي چەك ۋ چەكدارى نابىرنى، جگە لە ھىزى پۇلىسو ئاسايشى نىوخۇ نەبى، ئەۋىش بۇ پاراستىنى ئەمنو ئاسايشە.

سوپاس بۇ يەزدان كە شەرو ئاڭلىنى نىوخۇيى نەماۋە^(۷)، ئىستى گۆرانكارىيەكى زۆر لە كوردستانى ئازاددا ھەيە، بەلام دىيى ئاڭامان

(۷) لەپاش سەردانەكەي ھەققان مام جەلال بۇ ھاۋىنە ھەۋارى سەرى رەش- سەلاھەدىن ۋ لە ۲۰۰۲/۹/۸ ۋ لەگەل بىرپىز مەسعود بىرزانىدا كۆيۈۋە. لە كۆيۈنەۋەيەكدا، كە ھەردو مەكتەبى سىياسى (ى.ن.ك) ۋ (پ. د. ك) گەيشتە رىكەۋىتىكى باش بۇ ئاشتى سەرانسەرى

له‌وش بی، که دوژمنه‌گمان هیشتا نه‌خه‌وتوون و هەر به‌و بیرده‌ون
کاری تیرۆریستی و تیکدمرانه له‌نیو شارمکاندا بکه‌ن. هەرچه‌نده
به‌وریایی و ته‌بایی می‌لله‌ته‌که‌مان ئەم رووداوانه زۆر که‌م بوونه‌ته‌وه،
به‌لام ئی‌مه‌ی کورد، ده‌بی ئه‌و راستیی‌ش فەرامۆش نه‌که‌ین، که
دوژمنانمان به‌ هه‌موو توانایه‌کیانه‌وه ده‌یان‌ه‌وی ئەم ئەزموونه
دیموکراتییە له‌ کوردستاندا له‌بار به‌رن. ده‌یان‌ه‌وی شەری نی‌وخۆمان بۆ
زیندوو بکه‌نه‌وه. رۆژانه‌ی بیر له‌وه ده‌که‌نه‌وه چ نه‌خشه‌و پلانی بۆ
داگیرکردنی کوردستان دا‌بن‌ین. به‌لام ئی‌مه، گەر بمانه‌وه‌ی، به‌ ئیراده‌ی
می‌لله‌ته‌که‌مان هه‌موو هه‌وله‌ شەڕانگیزیه‌کانی ئەوان پووجه‌ل
ده‌که‌ینه‌وه، ئەمیش به‌ پشت به‌ستن به‌ خه‌ڵکه‌ چاکه‌که‌وه‌و له‌ سه‌روی
هه‌موویشیان‌ه‌وه حکومه‌تی هه‌ری‌می کوردستان، که زۆر به‌ ئاگایه‌ له
هه‌موو هه‌ل‌سوکه‌وتن‌کی دوژمن‌و به‌ وریاییه‌وه مامه‌له‌ی له‌گه‌ڵدا ده‌کا.

ئەم شۇرپە زۆر خەلگى تىكۆشەرى تىادا شەھىد بووۋو زۆر خەلگى
چاكىش بە ئاۋاتەۋە سەرى ناۋمەۋەو زۆرىش كەۋتوۋە لەسەر

گوردستان به رېځکھوتننامې واښتوونی سالی ۱۹۹۸. بویه، له رۆزی ۲۰۰۲/۱۰/۴ بۇ ییمکهمجار دوی شمش سال دابړانو له بینایمې پهرلهمانی گوردستان له همولیر به نامادهبوونی همدوو سمرکردهو میوانداری خانوو میتران نهندامانی پهرلهمانی گوردستان کؤبونهمه له رۆزی ۲۰۰۲/۱۰/۸ بۇ جاریکتیر له بینایمې سلیمانی پالاسدا کؤبونهمهوه چهند بریار ییکاندا.

میللەتەكەمان. له راستیدا ئەوێ بەرامبەر بە خەلگی كوردستان له زۆلم و تاوانکاری كراوه، له هەموو دنیادا دەنگی داوێتەوێ و بۆتە جینگە سەرسوورمانی هەموو لایەك، هەتا ئەو رادەیی گەشتۆتە ئەنفال و بەكارهێنانی چەکی كیمیاوی.

لەم وڵاتەدا داروبەردی كوردستان سووتێنراوێ زیاتر له (٤٠٠) دێ وێرانكراو، سالیك و دوان و سیان و پێنج نەبوو، له سالی ١٩٦١ و تاكو راپەرین، ئەمە هەر بەردەوام بوو، بەلام هەر سوپاس بۆ خوا رۆژمان گەیاندووێتە ئەمڕۆ، كە ئەو (١١) سال پتر، خۆمان حوكمی وڵاتەكەى خۆمان دەكەین و دەست بەكارین. ئیستا هەقە سال بە سال و مانگ بە مانگ هەول بەدەین شتی كاری زیاتر بۆ میللەتەكەمان بكەین و زیاتر خزمەتی بكەین و زیاتر بەدەم ئەو خێزانانەو بڕۆین، كە له پێناوی ئەم شۆڕشەدا رۆڵەیان شەهیدكراوێان ماندوو بوون. ئێمە له راستیدا، ئەگەر میللەتەكەمان دژایەتی بكرێنا، شۆڕشان پێ نەدەگرا. له خەباتی چەند سالەماندا هەموو ئەركێكمان لەسەر ئەوان بوو، پەناو پشتیوانمان تەنها میللەتەكەمان و شاخە بەرزەكانی كوردستان بوو، حكومەتی عێراق خاوەنی دەسەلات و توانا بوو و هەموو جۆرە چەكێكى له دژمان بەكارهێناو. حكومەتە یەك لەدواى یەكەكانی عێراق، هەر له (عەبدالكەریم قاسم) وە تا دەگاتە سەردەمی (سەدام) هەموویان دوژمن و نەیارى شۆڕشى كورد بوون. هەلبەت كەسیان وەكو (سەدام) تاوانبار و

زالەم و دىكتاتور نەبوون، كەسيان وەكو (سەدام) بىريان لە نەمانى
 كوردستان نەکردۆتەو. ئەم زۆردارە ھەزارويەك جۆر پلانى
 جۆراوجۆرى بۇ ئىمە دارشتوو، ھەر لە چۆلگەردى دىھاتەكان و
 دروستكردنى كۆمەلگە زۆرەملىكان و لەنيۆبردنى خەلگى كوردستان و
 دروستكردنى (ئەنجومەنى كارتۆنى ياسادانان و جىبەجىكردن) بە ناوى
 كوردەو. ئىمە ئەگەر كەسوكارى شەھيدان و خىزانى شەھيدان
 فەرامۆش بكەين، ماناى واىە رابردوى خۆمانمان فەرامۆش كردوو،
 ئەوانەى كە شەھيدگراون، ئەوانەى كەوا بەدرىزاىى ئەم شۆرەشە
 تووشى ھەزارويەك نارەحەتى جۆراوجۆر بوون بۆ كورد. ئەى نابى
 كەسوكارەكانيان بزائن پاداشتى ئەم خۆشەويستانەيان چىيە و چىيان
 كردوو؟ جا بۆيە چەند جارى باسەم كردوو و باسيشى دىكەمەو، ئەم
 شۆرەشى ئىمە شۆرەشكى خويناوى بووو ھەروا بە سانايى
 نەماندەتوانى ئەم دەستكەوتانە بەدى بەيئىن. ئەم نازادىيەى ئىستا
 ھەيە و بۆتە مايەى خىروخۆشى بۆ زۆرەى خەلگى كوردستان ھەمووى
 ئەنجامى قوربانى و خوينى شەھيدانە، شەھيدان ئەم رۆژميان بۆ ئىمە
 ھىناوئە دى، شەھيدان ھەلا و پەناو پەشتىوانى خەلگى كوردستان
 بوون و ھەموو ژيان و خۆشى خۆيان و مال و مندايان بەخشيوە بە
 مىللەتەكەيان و لەم پىناوئەدا، وازيان لەمال و مندا و خۆشەويستەكانيان
 ھىناو. لىرەدا ھەقە واىە ئەو راستىيەش بلىين كە مىللەتەكەيشمان

مىللەتتىكى زۆر چاك بوۋە، لەكاتىكدا كە نەدارا بوۋە ھىچ بەروبوۋمىك و سامانىكى ۋاى نەبوۋە بۇخۇى، لە ھەمان كاتىشدا ئەركىكى زۆر گەورمىيان لەسەرشان بوۋە، جارى ۋا ھەبوۋە نە رۇژىكدا دووجار پىشمەرگە چۆتە گوندەكانيان، ئەگەر ۱۰ مال بوۋىن يان زياتر يان كەمتر، پىشمەرگە ناننى تىدا خواردوۋە ھەساۋەتەۋە، پىشمەرگەش رازى و بى گەلىى بوۋە، ئەگەر (نان و دۆۋ ترخىنە يان دۆينە، يان ناننى وشك) يان ھەر خواردننىكىتر بوۋايە، ئەۋا خواردوۋىيەتى. لەۋانەيە ھەندى لەۋ پىشمەرگانە لە مالى خۇيدا ئەۋ شتانەى نەخواردبى، بەلام لەۋ كاتەدا بەۋە رازى بوۋ. رازى بوۋە بەنان و چاۋ ماست. لە راستىدا ئىمەى پىشمەرگە جارى ۋاش ھەبوۋە لە گوندەكاندا دابەش دەبوۋىنەتە سەر مالى، كە نەداربوۋە، تەنانەت نەيبوۋە نان و ماستمان بداتى، چونكە ئەمە رۇژو دوو رۇژو سال و دووسال نەبوۋ، بەلگە بەدرىژايى ئەم شۇرپشە ئەركمان ھەر لەسەر شاننى ئەۋ خەلگە بوۋە. ھەندى جارېش دەچوۋىنە مالىكەۋە ئىزنيان داۋىن، گوتوۋيانە "بەخۋا ھىچمان نىيە." بەلام ئىمە ھەر قىلتمان بوۋە، ھەرىپىمان خۇش بوۋە. ھەر چەند زۆر لە پىشمەرگە لە مالى خۇيدا لە شار ژيانىكى باش و خۇشگوزمرانى ھەبوۋ، بەلام كە لە شاخ بوۋە، تەنھا رازى بوۋە بەۋەى بىكەتايەتە مالى روۋىيەكى خۇش و نان و چايەكى بدەنى و بىرۋا، بىگومان خەلگەكەش زۇرماندوۋ بوۋبوۋ بەدەستمانەۋە. ئەگەر بەيانى بوۋايە

يان نيوشەو، دەچووينە مائەكانيان. سەرمەمان بووبى يان باران بارىبى و تەربووبىن، يان بىتاقەت بووبىن، لەخەومان ھەلەساندوون و ئەوھى ھەبووايە لە خواردن پىيان دەداين و زۆر خۇشحال دەبووين و دەپۇشتىن. بەلام سەرمەپاي ھەموو كەم و كۆپىيەك و رەوشى ناتەواوو نالەبارى ژيانى ھەندى لەو دىھاتانە، كەچى ئەوان ھەر دىرخىيان نەكردوو، جارى وا ھەبوو لە ناوەختدا، ئىمە (۳۰) پىشمەرگە يا (۴۰) پىشمەرگە روومان كەردۆتە دىيەكى شەش ھەوت مالى، مەندالەكانيان لەبەر ھەيوانە گەورەكاندا كۆدەكردەو و ژوورەكانيان بۇ چۆل دەكردىن و زۇپايان بۇ دادەخستىن و چاپان بۇ لىدەناين و خەمەتى كوردانەيان دەكردىن.

ئىمىرۇ ناو بەناو باسى ئەو دەكرى، كە ھەر جارەو (۵۰۰ تا ۲۰۰۰) خانوو لە شارە گەورەكاندا دروست دەكرى. ھەلەبەتە ئەمە جىي دلخۇشى ھەموولايەكمانە. ئىمە دلخۇشىن بەوھى رۆژانە لە ھەموو شوپنەكانى كوردستان، بە سەدان خانوو دروستبكرى. بەلام لە ھەمان كاتىشدا ھەق وايە بىرىكىش لە خەلكى ھەلەبجە بىكرىتەو لەبارەى داينكردنى جىگا و رىگايەك بۇ خىزانەكانيان، كە تائىستا لە شوپن كەلاو رووخاوەكانى خۇياندا ژيان بەسەر دەبەن. پىويستە ئەوھش بلىين، بىجگە لە خەلكى ھەلەبجە، خەلكى كوردستان بە گشتى كارەساتى زۆريان بەھۆى شۆرشەو بەسەر ھاتوو، وەكو: ئەنقال و

بەكۆمەل كوشتنى گەنجو پىر لەنىو مال و مندالى خۆيانداو سەدان
 ھەزار زىندانى و كەم ئەندامى بىدەستو بى قاچ و بى چاو. ھىوادارم
 ھەول بدرى، لە لايەن كارگەر دەرڤەتتى رەخسا، بە چاويكى
 نىشتمانپەرورەرانە تەماشاي ھەموو لايەكيان بكرى و لا لە ھەمووان
 بكرىتەوہ.

ھەلبەت ئىستا لەبەر بارى سياسى و ئەقلىمى، يەكيتىي نىشتمانى
 كوردستان ھەموو شتىكى پىناكرى. بەلام ھەول بدرى لەگەل
 لايەنەكانىتردا بىرى لە ھەلەبجە بكرىتەوہ. چونكە ئەم شارە لە
 ھەموو سەردەمەكاندا شوپنى سەدان پياوى نووسەرو شاعىرو
 مەلەبەندى تىكۆشەران و نىشتمانپەرورەران بووہ.

لە ئىستاو لە رابوردووشدا دوژمنەكانمان بە چەندىن جۆر ھەوليانداوہ
 بۆ تىكدانى ئەم ئەزموونەى ئىستا لە كوردستاندا ھەيە. ئەم تەبايى و
 ناشتى و برايەتییە، كە ھەيە. ھەر جارەو جۆرە گروپى دروست دەبن و
 ھەر جارەو بە چەشنى ئازاوە دەنێنەوہ. بۆ نموونە وەك گروپە
 سەلەڤىيەكەى بە ناوى (جند الاسلام) و (انصار الاسلام)، كە لە
 ھەلەبجەو ناوچەكانى دەورووبەرى بەتايبەتى كەوتنە گيانى خەلكە
 ھەزارەكە، كە چەندىن سالا و لاتەكەيان ويران بووہو بەتەماى ئەوہن
 ئاوەدانى بكەنەوہو باخەكانيان سەرلەنوئى بژیننەوہ، ھەروەھا بتوانن
 بژيوئى خۆيان و مال و منداليان پەيدا بكەن. ئەو كۆمەلە گىرەشيوئىنانە

سهر لهو خه لکه ټیکه دده من و زولمیان لیدم کهن به ناوی نیسلامه وه. نازانم له چ یاسایه کی دونیاو نیسلامدا باسی نه وه ده کړی دهبی مروځ به زور نیسلام بکړی بهو جوړدی نهو سه له فیانه دمیانه وی، یاخود یاسای نه افغانستان و تالیبان بهین و له کوردستان و به تاییه ت له ناوچه ی هه له بجه و شاره زور هه وراماندا جیبه جی بکه. به راستی خه لکه که وای لیته اتوه بروای به نایین نه مینی. نه گهر وا بی، نه وانه دزایه تی نایین ده کهن. بیگومان نه مانه دراوسیکانمان یارمه تییان دده من، به لام نه وانه با بزانه که وا کیسه ی کورد کیسه ی میله تیکه به هیچ لایه ک له نیو ناچی، چونکه نه مه کیسه ی میله تیکی هوشیارو خاومنی میژوییه کی دیرینه، دوژمنه کانمان خه یالیان خاوه و نیستا بی، یان ناینده، همر دهبی کورد به مافی ره وای خو ی بگا.

گوايه نه مانه بهرنامه یه کیان پییه و له (نه افغانستان) دوه هاتوون بو ناوچه ی ته ویله و بیاره و دمیانه وی هه له بجه داگیر بکه، روژانه خه ریکی دانانی مین و ته قانده وه بوون. نه وانه په پره و پرؤگرامیان نه بوو، که ژن نابی هیچ کوئی به دمر وه بی و دهبی ته نانه ت له کاتی نیشوکاریشدا عه بایان به سهر وه بی. نابی مزگه وتو ته کیه و خانه قاو مه کته ب هه بی و نابی رادیو ته له فزیون هه بی، نابی وینه ی مردو هه لبواسری. نه مانه گروپیکی تازمن دروستکراون و هه موو به دبه ختی و مال ویرانییه کیش به وانه وه رووی کرده خه لگی هه له بجه. نه م گروپه

رۆژانه تۆپ بارانی دەورووبەری ھەلەبجەیان دەکرد، کە بوو ھۆی کۆشتنی چەندین ھاوولاتی و سووتاندنی خەلەو خەرمان و رمزو باخ و بەروبوومیان. ھەروەھا بە خەلکی دەورووبەرو دیھاتەکانی (تاوێرە) و (ھاوار) و (زەردەھاڵ) و (دەرگا شیخان)یان رادەگەیاندا، کە دەبی گوندەکانیان چۆل بکەن. پاشان لە دەورووبەری گوندەکانیان لوغمیان دادەنا و چەندین جوتیاری بی تاوانی پێوە بوو بۆ ئەوێ ھیچ کەسێ نەتوانی ھاتووچۆ بکا بۆ ناو رمزو باخەکانیان. بەمەش ئەم دوو سێ سالی رابردوو زەرمرو زیانیکی مادیی زۆر لە خەلکی ھەژارنشین ئەو ناوچانە کەوت. جگە لەو ئەو گرێ دەستیان کرد بە رووخاندنی مەرھەدی (شیخانی تەریقەتی نەقشبەندی) و بردنی روفا تە پێرۆزەکانیان بۆ شوینیکی نادیار. ھەروەھا تەعەدايان لە (کاکەییەکان)ی گوندی (ھاوار) کردو رۆژانە TNT لە شارە شارۆچکەکانی کوردستاندا دەتەقاندەو.

ھەلەبجە چەندین پیاوی موسلمان و دینداری تیادا بوو. ئەو پیاوانە چەندین مزگەوت و خانەقا و حوجرمیان ھەبوو. ئەم پیاوانە یارمەتییان لە کەس قبوڵ نەکردوو. جگە لە زەکات نەبی ھەتا مووچەی حکومەتیشیان قبوڵ نەکردوو و پارە ھیچ لایەنیکیان وەرنەگرتوو. بێگومان ئەوانە پیاوی ناوداری ناوچەی ھەلەبجە بوون و

هه‌له‌بجه له. سالکانی په‌نجادا نه‌ک هه‌رجی‌گه‌ی ئایین بووه، به‌لکو جی‌گه‌ی هه‌موو که‌سی‌کیش بووه. هه‌ر که‌سه‌و به‌بیرو بۆ‌چوونی خۆی. هه‌ر که‌سی جگه له شتی ناشه‌رعی، هه‌رجییه‌کی کردبۆ له‌و شاره‌دا که‌سی رێگری نه‌بووه، موس‌لمانانیش هه‌بوون و نوێزو رۆژویان گرتووه‌و خێرو خیراتی‌شیان کردووه‌و به‌پیر هه‌موو کێشه‌کانی خه‌لکی لیقه‌وماوه‌ووه‌و چوون. به‌لام نه‌مه‌ی ئیستا به‌لایه‌کی که‌ورمه‌یه، رووی کردۆته شاری هه‌له‌بجه. باشه خه‌لکی هه‌له‌بجه گونا‌همان چییه؟ دراوسێ‌کانمان به‌حساب موس‌لمانان و باسی ئایینداری خۆیان ده‌که‌ن. باشه بۆچی وا هه‌لسوکه‌وتمان له‌گه‌لدا ده‌که‌ن؟ بۆچی رۆی ده‌ده‌ن به‌و پیاو‌خراپانه‌ سه‌دان هه‌زار کی‌لو‌مه‌تر رێگه‌ بێرن بۆ مه‌به‌ستی تایبه‌تی خۆیان و بۆ پاره‌ په‌یدا‌کردن به‌ناوی ئایینه‌وه‌و دین به‌چه‌ک و به‌زۆر نه‌ه‌وش‌تانه‌ قهرز ده‌که‌ن به‌سه‌ر خه‌لکه‌که‌داو ریزو حورمه‌ت بۆ ئاین ناهێلن؟ بێ‌گومان نه‌مه‌ ده‌ستی ولاتانی دراوسێی تیدا‌یه، له‌کاتی‌که‌دا ئی‌مه خراپه‌مان له‌گه‌ل نه‌واندا نه‌کردووه، ئی‌مه‌ می‌لله‌تی‌کی چ‌ل ملیۆن کوردی به‌ش‌کراوین به‌سه‌ر چه‌ند ده‌وله‌تی‌که‌داو چه‌ندان ساله‌ ده‌مان چه‌وسێننه‌وه‌و زو‌لتمان لێ‌ده‌که‌ن. ئایا قورئان باسی کردووه، که‌ نه‌م می‌لله‌ته‌ گونا‌هب‌ارن و ده‌بی سزا بدرێن به‌م شی‌وه‌یه؟ له‌ راستیدا نه‌ خوا رازی‌یه‌و نه‌ هیچ مرۆ‌فی‌کی به‌ وێژدان سه‌بارت به‌وه‌ی به‌رامبه‌ر به‌ خه‌لکی هه‌له‌بجه‌ ده‌کری. نه‌وه‌ نیو سه‌ده‌یه‌ نه‌م شاره‌ به‌ درێژایی

ھەمموۋشەپەكانو لە سالى ۱۹۶۱ ۋە ھەتتاكو ئەمپۇ بە چەكى جۇراجۇرو بە فۇكەو بە ناپالىم ئىيان دراۋە، مالىيان سووتىنراۋە.

سالى ۱۹۸۷ زياتر لە (۵۰۰) مالىيان لەكانى عاشقان رووخان بەسەر خەلگەكەداۋ دەيەھا كەسيان كوشتو ئەوانەش، كە بە برىندارى بردبوونيان بۇ نەخۇشخانە بۇ چارەسەر، (ئەمەن ئىستىخبارات) بەناۋى چارەسەر كىرەنەۋەو برىديانن بە زىندووۋىتى كىرديانن بەزىر خۇلەۋە لەۋلاى (خەۋزى بەلۇغەكەۋە) لەپىلى بامۇك. لەكاتى رووداۋەكەشدا خەلگانىكى زۇر بە پىي پەتىۋ بە رووتىۋ قوتى لە ترسى رۇيم رايانكرد بەرەو سنوورى ئىران ۋ ھەموو شىتيكيان لە سەرۋەتو سامان بەدۋاى خۇيانەۋە بەجىيەشت. تەنانەت لە بىشكەدا مالىيان لىبەجىمابوو. لەۋ كەسانەى زىندە بەچال كران: عوسمانى عەلى حاجى سالىح خۇىۋ برازاكەى، عوسمان سەيىد عەلى بە خۇىۋ مالو مندالىيەۋە، باقى خەسەن ۋ عنايات ھەمە ئەمىن بە خۇىۋ خىزانەۋەو چەند خىزانىكىتر.

ئەگەر بە دىژاىي ئەۋ شۇپشەش شەپ ۋەستابى لە شۆينەكانىترى كوردستاندا بۇ چەند مانگى، ئەۋا لە ھەلەبجەدا شەپ ھەر بەردەۋام بوۋەو خەلگ كوزراۋەو مالىيان وپران كراۋە. بەراستى ھەر لە تواناى خەلگى ھەلەبجەدايە ئەۋ ئارامگىرە. بىگومان شت زۇرە لەسەر ھەلەبجەۋ خەلگەكەى باس بكىرى، نەك من ۋەك خەلگىكى ئەۋ شارە،

ههلبهت ئهوهى من كردوومه بۆ رزگارى كورد بۆ ريزو حورمهتى كورد
هيچى بهفېرۆ نهچوووه به دلخوشييهوه جيى خۆى گرتوووه. ئهوه
شوينانهش خهباتم تيدا كردى. ههموو خهلكهكه دهزانن، رهنكه
زۆربهى زۆريشيان ئىستا له ژياندا مابن.

کتابخانه و بایگ و موزه و وزارت و روشنبیری که نه سالی ۲۰۰۴ دا چاپ و هاوکاری کردوون

ژ	نوی کتیب	نوسەر / وەرگێڕ	جۆری کتیب	جۆری چاپکردن
٢١٩	گهشتی کوردستان	گهلاوێژ	رۆمان	چاپکردن
٢٢٠	ژێلمه‌زی گهرمیان	شێخ سه‌عید شاکه‌لی	بیره‌وه‌ری	چاپکردن
٢٢١	بانه‌ده‌ کانی به‌ڕیاران	نه‌جات نوری - ئاڤۆ کهریم	چیرۆک	چاپکردن
٢٢١	ره‌شه‌مبای زه‌هرو نه‌قال / به‌شی دووهم	عه‌بدولاکه‌ریم مو‌حود	رامباری	چاپکردن
٢٢٢	پیری کێوان	مه‌ولود ئیبراهیم حه‌سه‌ن	چیرۆک	چاپکردن
٢٢٣	دافوق فی التاریخ	محمد جهمیل رۆژبه‌یانی	مێژووی رامباری	چاپکردن
٢٢٤	چیره‌ چیری نه‌ودیه‌و نازانه‌یه‌ کانی ژن	جه‌بار سه‌یبر	کۆمه‌ڵی ووتار	چاپکردن
٢٢٥	دیارێ کوردستان	ئا/ نه‌حه‌د باوه‌ر	رۆنامه‌ گه‌ری	چاپکردن
٢٢٦	کیف الحقت کوردستان الجنویه بالدولة العراقية ؟	خالد دلێر	مێژووی - رامباری	چاپکردن
٢٢٧	مه‌بادو کورته‌ مێژویه‌ک	عومەر باله‌کی	مێژووی	چاپکردن
٢٢٨	ناسوونالیزمو ناسوونالیمی کوردی	جعه‌فهر عه‌لی	رامباری	هاوکارێ
٢٢٩	شه‌هزله‌یکێ گه‌وره‌ له‌ گوونده‌یکێ به‌چو کدا	په‌شرو نه‌حه‌د	ره‌خه‌	چاپکردن
٢٣٠	بیلێزگرایی، چاپوبه‌لار کوردنه‌وه	نه‌که‌رم محمد	بیلێزگرایی	چاپکردن
٢٣١	ئاوان په‌له‌هه‌ کام زنده‌لی به‌کد	فه‌همی فه‌ره‌داغی	باهتی رۆژنامه‌وانی	چاپکردن
٢٣٣	له‌ شه‌رویه‌و بۆ..	سه‌میه‌ فه‌ره‌ج	بیره‌وه‌ری	چاپکردن
٢٣٤	گۆڤاری ته‌کست/٢	وه‌زاره‌تی رۆژنێری	گۆڤار	چاپکردن
٢٣٥	به‌سه‌ره‌اتی نه‌دی	مژه‌ده‌	مه‌دالان	چاپکردن
٢٣٦	ئاوازه‌ گه‌لی کوردی	ده‌شاد سه‌عید	مۆسیقا	چاپکردن
٢٣٧	رۆژنێرمان	فرهاد تاهیر	رۆژنێری	چاپکردن
٢٣٨	خه‌وێی سه‌ره‌خه‌ویی ..	عه‌نا فه‌ره‌داغی	رامباری	چاپکردن
٢٣٩	کۆمه‌لگه‌ی داخراو	ناسۆ جه‌بار	لێکۆلینه‌وه‌	چاپکردن
٢٤٠	کرکوک الجریحه‌	نه‌حه‌د ره‌شه‌د بیه‌انی	رامباری	چاپکردن

۲۴۲	حیکایەتەکانی ئەفەل	تەمەن سەلتەمان	هۆنراوە	چاپکردن
۲۴۳	ڕۆلی گۆفاری گەلاوێز...	محمد دلیر	رۆژنامه گەری	چاپکردن
۲۴۴	دەستەوارەیی نە بۆ مێژوو	کەمال رەتووف محمد	لێکۆڵنەوە	چاپکردن
۲۴۵	مێجرایی سێشەمە رۆمانسیەکان	دانا عەسکەر	هۆنراوە	چاپکردن
۲۴۶	بزووتنەوەی شەوبەت	سەلام عەبدولکەریم	رامباری	چاپکردن
۲۴۷	مامۆستا عەزیز ژبانیکی پاکو شەهیدی دەستیکی ناپاک	ئا/ محمد عەبدولکەریم	بیرەوهری	چاپکردن
۲۴۸	حزب الدیمقراطی الکردستانی حرکة قومية الكردية	د. شێرکۆ عەبەلله	رامباری	چاپکردن
۲۴۹	جەمال تاهیر قارەمانی شۆڕشو زیندان	ئا/ محمد سۆلەبی	بیرەوهری	چاپکردن
۲۵۰	پیری شالیار	حەممە کەریم هەورامی	رۆمان	چاپکردن
۲۵۱	شانۆکاری کورد لەبۆتنزیای لەزمونگەریدا	بورهان قەرەداغی	لێکۆڵنەوەی شانۆی	چاپکردن
۲۵۲	سەمى دەسلەت	سالار ئیسماعیل	کورتە چیرۆک	چاپکردن
۲۵۳	جەربەزە	سەلحە محمد ئەمین	کورتە چیرۆک	چاپکردن
۲۵۴	ئەلەووە و ئەفسانە	فازل کەریم	لێکۆڵنەوەی ئەدەبی	چاپکردن
۲۵۵	کاتم نیه بۆ شتی	ئەرخەمان	چیرۆک	چاپکردن
۲۵۶	بەرەمە کوردییەکانی جەبار جەباری	سەمکۆ جەباری	رۆژنامه گەری	چاپکردن
۲۵۷	بیلوگرافیای نووسینەکانی هەفال مام جەلال	ئا/ دلیر ئەحمەد	بیلوگرافیا	چاپکردن
۲۵۸	تیکست	چاپ و بلاوکردنەوە	گۆزار	چاپکردن
۲۵۹	الحاتم	محیی الدین زەنگەنە	شانۆ گەری	چاپکردن
۲۶۰	ئاوێنەم شکاند	کەژال ئەحمەد	هۆنراوە	چاپکردن
۲۶۱	الشیک الکردد المنسیون	لەحمەد شەوکەت	رامباری	چاپکردن
۲۶۲	رابەری رۆژنامه گەری نەبی...	نەوزاد عەلی ئەحمەد	رۆژنامه گەری	چاپکردن
۲۶۳	پزیشکی فیزیتری	د. فەریدون عەبدولستار	پزیشکی	چاپکردن
۲۶۴	جینزسابدو کالبوونەرە	لەتیف فاتح فەرەج	رامباری	چاپکردن
۲۶۵	فاتە	رەزا سەید گۆل	رۆمان	چاپکردن
۲۶۶	الحركة القومية الكردية..	د. کاوس قەتەن	رامباری	چاپکردن